

Second class postage imprint paid at Mountain Dale, N. Y.

НАША БАТЬКІВЩИНА

ЛІТЕРАТУРНО-НАУКОВИЙ ТА ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНИЙ ЖУРНАЛ

Vol. XII. № 286.

April 1974 Квітень

Рік XII. № 286.

NASHA BATKIWSCHYNA

Ukrainian Monthly Magazine

Editor Sydir Krawec

Subscription \$10.00 per year

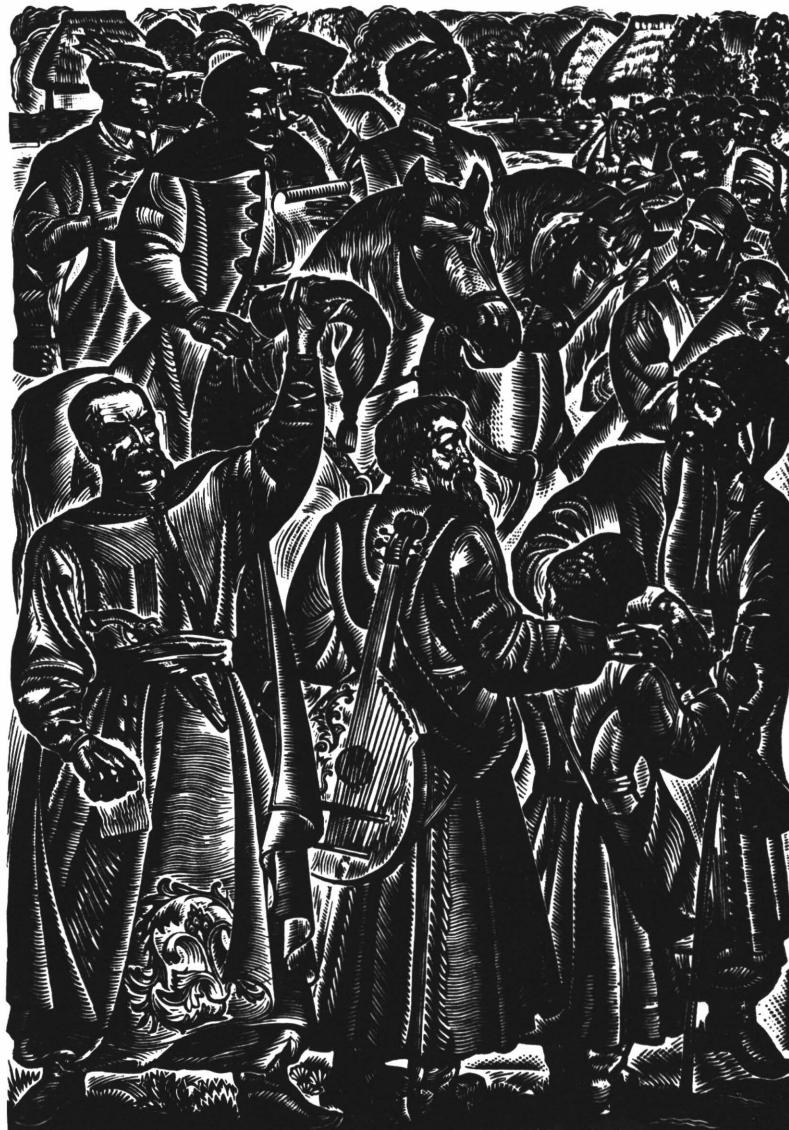
\$ 1.50 per copy

Nasha Batkiwschyna P.O.Box 119

Mountain Dale, N. Y. 12763

Зміст

З недрукованих поезій О. Олеся	2
В. С-о: Вірші молодості або Альбомні грашки	2
Олекса Гай-Головко: * * *	2
Єжи Єнджеєвіч: Українські ночі або Родовід генія	3
В. П. К.: А таки не спіткнувсь...	7
Василь Чапленко: Його таємниця	9
Гедзь: Публісти й поезія	9
П. Кандискалів: Непевне майбутнє кваліфікованих робітників	11
П. Кандискалів: Шукачі перлів	16
П. Кандискалів: Машина — гусениця. Машина — кінь	17
Поль Половецький: «Розважання» на тему: «Як не треба писати»	18
В. Ч.: Унікальна праця	20
В. Гірчак: Цікава, але хибна праця	21
Норман Ф. Дейсі: Лист до президента	23
Т. Карпенко: Слово православного українця	26
Клим Стрибун: «Бреши, та міру знай»	32
Факти і документи	32
С. Г.: Що думають англійські вчені про Сов. Союз	34
Антін Лясковський: Чи справді так?	35
Бібліографія	39
З пожовклих листків...	39
Прот. Василь Кудрик: Чужа рука	41
Читачі просять слова	43
В сорокаліття облоги України штучним голодом	44
День жалоби у Фінікса	45
Додаток: К. Кукловський. Пісні для маленьких — «Жучка» і «Зайчик»	

Українські ночі або Родовід генія

(Продовження)

Найщасливіші хвилини переживав Тарас вкупі з батьком і дідусям при розмовах і читанні. Дідусь часом розповідав про свою ко-зацьку молодість, оздоблену брязкотом зброй та цікавих пригод. Батько, натомість, виймав деколи з скрині книжку. Мав їх дві: «Київський Патерик» і «Мінея». Читав ці святі книги вголос, і Тарас переносився думками в інший, чудовий світ, в якому діялися незвичайні речі й жили надзвичайні люди.

Після того Тарас з трудом вертався до дійсності. Але й ця дійсність почала небавом приносити йому багато небуденних вражень.

Батько Тарасів займаючись чумакуванням, часто подорожував. Інколи брав з собою й сина. Це також було щастя — батькове й синове.

Таку подоріж уперше зробили зараз по смерті матері. Поїхали весняною порою до Єлисаветграду — через Ольшану, Мошни та Смілу.

В Ольшані зупинилися на короткий попас. Здалека оглянули дерев'яний палац свого дідича Енгельгардта, що стояв у розлогому городі-саду. Батько тільки сплюнув; дав трохи волам оброку і поїхали далі.

За Ольшаною, виїхавши з лісу, опинилися на рівнині, що мала степовий вигляд. Вже з чималої віддалі бачили Мошни, але щойно з заходом сонця доїхали до цього містечка, що виглядало досить мізерно: на ринку декілька низесеньких домиків, кілька жидівських крамничок і маленький охайній костельчик. У цій місцевості, розтягнутій низиною над багницем Ірдиня, зарослим буйним очеретом, що вигинався хвилями від вітру, мешканці страшенно терпіли від комарів і мошви, що вечером хмарою прилітали. Обличчя Тараса небавом набрякло, скусане докучливими створіннями, але хлопець гумору не втрачав.

Переночували, на другий день, коло полудня були вже серед зелених дубів Дубіївки, а перед самим смерком — у Білозорі.

Там знову стали на нічліг і вдосвіта рушили в дальшу дорогу. Довго їхали дубовим лісом, який згодом замінився сосновим. Околиця ставала щораз нижчя і піскуватіша. Сосни перемішувалися з березами. Проїхали через довгий місток на Тясмині. Побачили містечко, а в нім надиво гарний костельчик.

За Смілою краєвид знову перемінив своє обличчя. Знову був рівний і порожній. Весняний грім розлягався від часу до часу глухо й далеко, а потім сонце глянуло на околицю, на розкидані тут і там левади й поля, що губилися в жовтій далечі. Часом дугасту блакить піднебесся перетинав степовий орел.

КВІТЕНЬ 1973-1974

Трохи за містом до них підсів не молодий уже селянин, що йшов у цьому ж напрямку. Розповідав їм про давні події на цьому степу і в сусідніх лісах. Але не казав «гайдамаки», а називав їх «давнішні молодці».

Так доїхали до Тічика. В долині над рікою розкинувся Новомиргород. Переїхали ріку вброд, виїхали на гору і знов побачили перед собою безкрай степ. Ліворуч від дороги маячіло щось, наче лісок.

— Це Дев'ята рота, — пояснив селянин. — Нова Сербія.

Тарас глянув на нього з здивуванням.

Селянин смутно покивав головою. Почав розказувати, як то царський уряд заселював Україну чужинцями: німцями, болгарами, сербами. Генерал Аракчеєв закладав колонії на військовий зразок, назвавши їх ротами. Колоністи мусять відбувати муштуру. А в містах — повно ляхів, жидів і москалів...

— А де ж наші козаки? — запитав Тарас.

— В льюху, — відповів селянин, і показав рукою на могилу, що саме її минали.

Перед самим Єлисаветградом селянин подякував, розпрощався і повернув на бічну доріжку. Чути було, як співав, ідучи:

Ой посіяв козак гречку,
На дубочку, на вершечку;
Зірвалася шуря-буря,
Козакові гречку здула.

Якось іншим разом Тарас знову вибрався з батьком і дідом Іваном на Уманщину.

Їхали через Гудзівку і Хлипнівку до Лисянки, а звідти через Тальне до Умані.

Ця місцевість України була не така мальовнича, надто одноманітна: всі села розташовані по ярах і кожне з своїм ставом, обсадженим вербами.

Здибали по дорозі прочан в темному одінні, що йшли до Києво-Печерської лаври.

Дідусь здоровив їх:

— Нехай Бог помагає!

А вони відповідали:

— Нехай пробуде з вами благодать Господня і всіх Його святих.

Тарасові здавалося, що від цих жінок пахне тим ладаном, що обкаджують мерців.

Не доїдждаючи до Уманя, на перехресті доріг, побачили корчму. На фронтовій стіні будинка якийсь доморослий маляр намалював козака з оселедцем, у червоних шараварах і жовтих чоботях, що сидів уrozкарач на бочці, тримаючи в одній руці кухоль, а другою показував на крант бочки, що з нього ллявся напій. Над цим малюнком виднів золотистий напис: «Прибуваите, козаки, пропивати шостаки!»

Корчмар з лисою головою, в чорних

навиділи Тараса з самого початку. Мачуха з будь-якого приводу штовхала і товкла пасерба, а її син допікав Тарасові найогиднішими вигадками. Крім того в хаті завжди билися між собою дві громадки дітей — вдівця і його другої жінки. Хата Григорія Шевченка перетворилася на пекло.

Бачивши все це Григорій просто тікав із хати. Виїдждав з дому. Часом брав з собою і Тараса.

*

Тилькищо взявся Тарас за навчання писати, а тут у школі зайшла зміна.

Сліпий Совгир не був стихарним дяком, тобто висвяченим; церковні функції він виконував майже самочинно. В 1824 році з Києва прислали нового дяка, Петра Богорського. Син попа, Богорський, вчився кілька років у Києві в духовній семінарії, але, дійшов до кляси ректорики і далі не пішов; забагато часу присвячував грі в кості й пиятиці.

Був це чоловік на подив: на цілу голову вищий за Рубана, поставний, пристійний і молодий. Шкільні «бов'язки» трактували як річ дуже прикро, нудну й утомливу; всіма можливими способами викручувався від них. Серед кирилівчан прославився як «п'яница паче всіх п'яниць на світі». Руку мав ще тяжчу, ніж Рубан. Зате співав гарно, грімким, як з архангельської сурми, голосом.

Його учні, яким він, крім биття й лайки, не багато чого давав, розлетілися незабаром як горобці.

Тарас, найпильніший і найтерпеливіший з усіх школярів, так само, хоч і зі смутком, залишив кирилівський розсадник знань, взявши свій каламар, крейду і дощечку.

Тим часом Тарасів батько, поїхавши пізньої осені до Києва, вернувся зимию додому тяжко хворий, і в березні 1825 року помер.

Тяжке Тарасове життя стало ще тяжчим.

Деякий час пробув Тарас у дядька Павла, який взяв небожа ніби на виховання, але так його немилосердно бив і змушував до тяжкої роботи, що хлопець не витримав і втік назад до мачухи. Будь-що-будь, а був таки в батьківській хаті та мав біля себе молодші сестри.

Знущання мачухи і її дітей над Тарасом допровадили вразливого й амбітного хлопця до впертих суперечок з Оксаною, що ще більш погіршувало його життя. Тарас же відзначався упертим і войовничим характером. Умів одважно відповідати мачусі на її несправедливі обвинувачування, а на її Степанкові зганяв усю злість при кожній нагоді.

Старший брат, Микита, був у стельмаха і господарством не займався. Наймолодшого, Йосипа, взяв до Моринець дід Яким Бойко. Турбота за решту родичів — дів'ятирічної в той час Ярини і шестирічної Марійки — падала на Тараса. Обидві сестрички помагали братові, як могли, борюкатися з бідою.

Ярина була веселої вдачі, завжди сміялася і співала. Марійка відзначалася не гіршою вдачею, але, на жаль, була сліпа: ще дворічною дитиною захворіла на очі й утратила зір.

*

Недовго перед смертю Тарасового батька дід Іван оженився втретє. Мав тоді понад вісімдесят років. Сам добре не знав коли і де він народився. Пам'ятав тільки, що аж до пізнього чоловічого віку був вільним чоловіком, а під час коліївщини слухав тільки Бога і своїх полковників. Бог і полковники разом провадили його на Умань.

Дідусь любив свого внука Тараса глибокою і мудрою любов'ю, хоч ніколи про це не говорив. Боляче переживав те, що Тарас перевав навчання у школі. Старався переконати хлопця, щоб знов записався в школярі дяка Богорського. Мачуха в цьому не ставила перешкод.

Богорський прийняв Тараса за школяра-попихача. Тарас мусів учитися і виконувати різні хатні й господарські роботи. Носив воду, прибирав, палив у печі, пас худобу, молотив просо, ячмінь, овес. Дяк по-п'яному товк його без милосердя.

Коли Тарас нарікав чи скаржувався дідусеві на свою лиху долю і попрощував, що втопиться, то дід Іван казав: «Е ні, хоч який гіркий світ, а треба жити, поки не помреш». І підсилював хлопця надією на краще завтра: щоб тільки вчився, щоб здобув науку. А для цього потрібна витривалість. Тож радив Тарасові: «Бий лихом об землю, як швець мокрою халявою об лаву!»

З наукою в дяка Богорського не йшло Тарасові легко; завантажений тяжкою працею дуже нерегулярно бував у школі. Але прагнучи знання, він і тут чимало навчився. Богорський, будь-що-будь, пробув кілька років у семінарії. Та й мав декілька книжок і давав їх учням читати.

Одну з них, оздоблену гарними «кунштиками», Тарас дуже сподобав. Був це ніби календар-альманах з різними оповіданнями і байками.

У тверезому стані дяк оповідав учням різні цікаві речі, наприклад, про ходячого поета-філософа, що жив у вісімнадцятому столітті — називався він Григорій Сковорода. Дяк читав учням вірші того поета, а Тарас, якому вони припали дуже до вподоби, хапливо їх записував.

Постать Сковороди стала Тарасові близькою. Полюбив цього чоловіка за те, що так гарно виславляв рідну землю, жалів убогих і гудив бездушних багатіїв.

Дідусь, як сам міг, старався облегчити долю нещасливого внука. Під різними претекстами брав його від дяка, щоб дати хлопцеві можливість відпочити.

Одного разу йому поталанило взяти з со-

З НЕДРУКОВАНИХ ПОЕЗІЙ О. ОЛЕСЯ

* * *

Повітря, сонця і квіток!
Душа намучена до краю...
В цім темнім лісі без стежок
Я вже вузлісся не шукаю.

О відьмо! В мавку обернись,
Схопи мерщій мене за руки
І звідси виведи кудись
На білий світ, на степ, на луки.

В танку веселім закрути,
Щоб я зумів, згадав радіти,
Щоб вдвох були ми — я та ти,
Та, може, сонце, небо, квіти.

Ах, я віддячу всім чортам!
Віддам, що людям мав віддати.
Ти бачиш груди: безліч там
Пісень, казок.. Та що й казати!

Я вас докути всіх зберу
І сам в траві під сонцем ляжу
І носа всім чортам утру, —
Так їх по-д'явольськи розважу.

Постій! Сама побачиш ти,
Як всі покотяться від сміху,
Порвуться навхрест животи
І трафить шляк стару чортиху.

Ну, що ж, у мавку обернись,
Мерщій візьми мене за руку,
Як хочеш, в серце подивись,
Яку я там ховаю муку.

(Без дати)

Подав Ч. за зшитком Г. Лашенко.

* * *

ВІРШІ МОЛОДОСТИ або АЛЬБОМНІ ГРАШКИ

СНІГУРОНЬКА, або ДІВЧИНА В БІЛОМУ ОДЯЗІ

Немов снігуронька вона, —
Така вся ніжна, біла,
Як у тій казці, чарівна
І безконечно мила.
Ta я боюся лиха з лих:
Мік нами диво стане —
І вона від поглядів палких,
Неначе сніг, розтане.
А далі хмаркою злетить
І геть собі полине
На грудях вітру у блакить,
А нас, як сиріт, кине.

ЕЛЕГІЙНЕ „ЧОМУ?”

Поет сказав їй: „Моя мрія!”
Вона ж Йому: „А ти надія
Моя остання у житті”...
Чому ж вони у почутті
Не поєднаються навіки,
Мовляв, як жінка з чоловіком?
Чому живуть, немов чужі,
Як дві билинки на межі?
Чому роз'єднані стіною
Прозорою, немов скляною?
Чому він її, вона Йому
Не скажуть „мій”, „моя”? Чому?

В. С - о

* * *

Олекса ГАЙ-ГОЛОВКО

* * *

Це таємниця ні для кого,
Бо чути крик у вашій млі,
Що в вас людина — нуль, нічого,
Порожнє місце на землі.
Ви ж, гаспиди, в червонім сказі
Минулі роки і тепер
Тримаете її в тюрязі
З ім'ям ганебним ССР.
Тримаєте, бо боїтесь
Їй показати інший світ,
І кричите, сливе рветесь,
Що в нім терор, свавілля, гніт.
Ну що ж? Пустіть. Нехай побачить
І пересвідчиться сама...
Але ви вступіте в гаряче,
Бо в світі цім цього нема,
Бо ще комуні ви не вгнали
І чекістів — кодла упирів,
Мого народу канібалів,
Іого свободи трунарів.

* * *

Літо дарує дощик
І теплій ручай.
Літо дарує борщик у горщику
Своїй господині землі.
Людям дарує ніжність
І килими листв'яні,
Розум, любов і усячину різную,
А ті подарують мені
Щедро у днину гожу
І в пору таку ясну
Дубову колоду під ноженьки,
А з нею — ґлек полину.

«плюдрах» і білих панчохах стояв на ґанковій улесливим жестом запрошуав проїжджих до корчми.

Дідусь муркнув:

— Долотце з'їв, а свердликом дивиться!..
Гукнув на воли. За якийсь час подорожні стали коло річки на попас.

— Хліб, сіль і вода — козацька вигода, — сказав батько.

В Умані потрапили саме на ярмарок. Українські ярмарки відзначалися тим, що все там гralо й співало, перетворюючи звичайні торги на якесь веселе свято чи забаву.

На торговиці, недалеко від школи базиліян і костела, проти неба розкладений різний крам і рундуки, в яких продавали намисто, бинди, зелену «байку» на спідниці, одноклітті запаски та інші прерізні речі. А в цьому барвистому розгардіяші безутаву дзвеніли й брязкали бандури і торбани.

Дідусь зустрів у ярмарковій гущі декількох знайомих, що скидалися на його ровесників. Усілися всі разом оподалік від ярмаркового гармидера під розложистою акацією і взялися розповідати про те, що тут в Умані діялося понад піввіку тому. Небавом їх обстутила чимала громада принаїдних слухачів.

Старі розмовляли спокійно, майже байдуже, але все ж таки у словах іхніх чулося давне піднесення; наче б вигрібали жар із купи попелу. І відчувалося, що якби так знову повіяв вітер з Запоріжжя, якби знову забриніли пісні на давно не чуту ноту, жар отої бухнув би знову полум'ям, як і в ті шумні роки минулого.

Сліпий бандурист, що сидів поблизу з підростком-проводиром, бринкнув по струнах і заспівав:

Ой, Морозе, Морозенку,
Ти славний козаче!
За тобою, Морозенку,
Україна плаче...

Довгенько дідусі розмережували розповідями знане, бачене й пережите. В тому, що вони говорили, не відчувалося ні жалю чи досади з приводу розлитої крові, ні погорди до переможців.

Дід, син і внук перейджали згодом через Софіївку, віддалену на чотири мілі від міста. Бачили препишний парк, що його перед кількома десятками років польський можновладець, Потоцький, наказав зробити для своєї жінки-красуні, грекині.

Дідусь розповідав, скільки то ця іграшка (так і називав) коштувала поту і людської крові. Мальовничі урвища, скелі, печери були зроблені руками панцизняних невільників, рабів; граніт і дороге каміння спроваджувано з далеких країв. При риттю штучного озера потопилося безліч людей...

Дідові, що бачив усе це власними очима, тіні цих чудових гайків здавалися страшними, а вода в озері — людською кров'ю.

Дідусь не приховував своєї злоби й обурення. Іскрилися його очі. Руки, очевидчаки, свербіли. Був бо ще дебелий, не зважаючи на вісімдесят років.

III

На початку січня 1823 року до хати Григорія Шевченка прийшло двоє старших селян. Видно було, що не тутешні... Григорій вмить догадався, що то за одні; посадив їх на почесному місці, на покуттю. Покликав жінку.

Коли все вже вияснилося, покликали, згідно з традицією, найстаршу доньку Шевченків, Катрусю.

По короткій розмові з гостями Катруся винесла на великий дерев'яний тарелі два поплотняних рушники і батько ними перев'язав навхрест обох святів.

Потім згадвому ввійшов у хату високий і ставний парубок, низько вклонився господарям. Був це Антін Красицький з села Зелена Діброва.

Катруся перев'язала йому руку червоною хусткою. Заручини зроблено.

Незабаром після того відбулося й весілля і Катруся перебралася в хату свого шлюбного чоловіка.

Тарас утратив дбайливу опікунку. Всі в хаті відчули відсутність Катруси. Особливо ж Тарасова маті, яка тепер не мала помічниці в господарстві.

Жінка Григорія Шевченка була перевтомлена вкрай: відробляла панщину за себе і за чоловіка-чумака, працювала водночас і на своєму ґрунті, виховуючи при тому всьому п'ятеро діточок, що з них найстаршому, Микиті, тільки що минуло 12 років, тож дуже швидко втрачала сили й здоров'я, вигасала. Заледве півроку після віddання Катруси — розпрощалася з цим світом.

Тарас утратив другу опору в своєму житті. Щоправда, мав батька, але він сам після похорону жінки опинився в тяжкому безвиході і з необхідності вирішив женитися вдруге. Цей батьків шлюб відбився Тарасові найфатальнішими наслідками.

На Україні вдівець звичайно женився з удовою. Григорій Шевченко, з допомогою сестри Олени, знайшов у Моринцях удову з трьома дітьми, Оксану Терещенко. Взяли шлюб і жили разом у Кирилівці. За рік народилася в них донька Марія. В купленій у Тетерника хаті жило тепер одинадцятеро душ.

Безповоротно минуло дитинство Тараса, опромінене любов'ю матері і найстаршої сестри. Почалися тяжкі для хлопця роки, в яких йому судилося витерпіти стільки упокорень, перенести стільки прикрости і кривд, що цього неможливо описати.

Степан, найстарший син Оксани Терещенко, був злющий та докраю розпущений пестощами матері. Тож він, як і його маті зне-

бою Тараса і Ярину на прощу до Мотронинського монастиря.

Вибралися пішки. Дідусь ішов сам, підпираючись грубим костуром. Ярина дріботіла за ним, а Тарас увесь час нетерпеливо випереджав їх.

Дорога майже весь час тяглася лісами, в яких росли впереміш дуби, липи, граби і клени. Місцевість була нерівна, пагоркувата. Де-не-де видніли жовті галівини, зарослі бур'янами. Небо над ними скидалося на блакитну пасослю.

Монастир стояв поблизу Лебединого. Був це невеликий будинок, що пам'ятав ще козацькі часи. До нього притулилася церковця з одною позолоченою банею, на якій самітною стирчав угору великий хрест.

З'їхалося сюди багато відпускників. Уесь майдан біля церкви був заповнений возами й людьми. Перед брамою кожного прийшлого зустрічав хор жебраків. Оподалік православні купці розставили свої рундуки з «святым кра-мом» і їстивним.

Тарасову увагу полонили кольорові образки. На одному з них пізнав хороброго козака Мамая. Пригадав собі батьків подарунок з останньої чумацької валки, і заплакав.

Дідусь це завважив і повів Тараса на цвинтар. Діялися там дива дивні. На могилах сиділи люди — старі й молоді, чоловіки і жінки з дітьми. Одні підсилювалися, інші розмовляли, а ще інші обступали кобзарів, які промовляли до них голосом співу і бринінням струн.

Один із кобзарів співав думу про Олексія, поповича пир'ятинського:

На морі синьому, на камені білому
Ясний сокіл квілить, поквиляє,
На сінє море пильно поглядає,
З моря добичі виждає, виглядає.

Дідусь почав оповідати Тарасові про той цвинтар. Тут, у гробах цих лежать колії, тай-дамацькі сміливці. Сюди звозили і тут закопували вбитих. Перше відправляли панаходу, вкривали тіла вбитих червоною китайкою й ховали. На надгробках імена й прізвища їх викарбувано...

Сюди, до цього монастиря, прийшов одної ночі Максим Залізняк і постригся в ченці. Довгенько був тут послушником-новачком і стягав сюди інших, таких як і сам, що також ставали ченцями. Так їх призбиралася тут ціла ватага.

І знов якоється ніч з'явився перед брамою монастиря сліпий кобзар, Волох, і став грати на бандуру. Позривалися ченці-сміливці, взяли з церкви ножі освячені й пішли Чорним шляхом — воювати ляхів...

Проходили вони і через Кирилівку. І тоді приєдналися до них і молодий син шевця, що на ім'я йому Іван. Здобував з ними разом Лисянку й Умань.

— Ох, і дісталося ж тоді ляхам! — закін-

чив свою оповідь дідусь і в задумі скилив голову.

Ніби трапив у тон його задуми, бринькнув по струнах і розжалився піснею якийсь інший лірник:

Летить орел понад морем по високій високості,

Плаче козак старесенький да по своїй молодості...

А тут уже й третій обізвався на зовсім іншу ноту і наче б жаром обсипав слухачів:

Слава не вмре, не поляже!

Буде слава славна!

Поміж козаками,

Поміж друзями,

Поміж лицарями,

Поміж добрими молодцями!

Уже дзвони дзвонили на вечірню, як дід Іван, Тарас і Ярина залишали Мотронинський монастир.

Повітря було чисте, насычене пахучою вологовою, рясна роса блищає на листі дерев, легесенька прозірна мла знімалася над ставами; якісь птахи то тут, то там сповіщали прихід ночі.

Спинилися в найближчому селі у знайомого паламаря.

Хата була велика, простора, з сосновою підлогою. При дверах — вода освячена і кропило. Паламар умочив кропило і з поваги дав його дідові Іванові.

На одній стіні висіли образи святих, в позолочених і посріблених рамках. На другій — дві криві шаблі й рушниця, а над ними яскравий малюнок Мамая. Тарас приплющив очі, щоб не ринули слізози.

Голова його була набита новими враженнями. Заснув міцним сном, укрившись теплою кінською шкурою, невчиненою, з шерстею.

Снилася йому буйнородюча земля українська — батьківщина воєн і пісень.

*

Знов попливли тяжкі дні й тижні в наймах у дяка.

Богорський щораз менше дбав про своїх учнів і щораз рідше бував тверезим. Знайшов собі побратима в особі також дяка і такого ж п'янici, Йона Лимара, і ще гірше розпився.

Зауваживши, що Тарас знає значно більше, ніж інші учні, найменував його своїм заслуженим з титулом «консула». Консул у вільний від господарської роботи час сидів у клясі з учнями над завданнями. До його обов'язку належало також і сікти різкою учнів щосуботи.

Тарас завжди був голодний, бо дяк майже нічого не давав йому їнти. Хлопець зразу зметикував як можна використати свій титул консула: брав від суботніх правопорушників оплату натурою за те, що буде милосердніший до їх шкури. Коли ж не дістав приобіцяного, навмисне розтягав слова пригадки «Пам'ятай... абись... день... святий... святкував...». І за той час періцив брехуна різкою скільки влізло.

Богорський використовував теж Тараса, ко-

ли треба було читати псалтиря над померлими. Тарас читав гарно. Люди з задоволенням користувалися його послугами, давали йому істи та ще й платили грошима. Але дяк забираєв майже все, залишаючи Тарасові мізерну часточку «на бублики».

Тим то харчування Тарасове залежало від кількості зібраної данини у школі та від кількості покійників у селі.

Коли учні не приходили до школи або коли в селі довший час ніхто не вмирал, тоді Тарасові присихали кишкі до хребта.

Якщо вже не було іншого виходу, тоді ловив тихцем сусідські кури, вибігав поночі на могилу під Пединівку, розкладав вогонь у печері, варив курку, там і відпочивав, повечерявши смачно.

Дим, що виходив з печери, дав привід людям говорити, що там, на могилі завелася «нечиста сила», і селяни упросили попа, щоб вигнав з могили злі духи.

Пішов кирилівський о. Іван Несторовський з громадою вірних на могилу, покропив свяченю водою вход до печери, прочитав відповідні до цього молитви, а потім сказав людям, щоб ішли в печеру й перевірили, як воно там, чи все вже в порядку. Але охочих іти в печеру не було. Довелося людям скласти потроху грошей для сміливця.

Коли ж і за гроші ніхто не збирався йти у печеру, тоді зголосився до цього Тарас. Люди спочатку не хотіли хлопця пустити, боячись, щоб чорт його не вхопив і не поволік у пекло, але нарешті пустили:

— Нехай лізе, воно ще мале, до нього нечista сила не пристане.

Тарас почав удавати, що, ніби, він не знає яка та печера; казав прив'язати мотузу і щоб тягнули нагору, якщо, не дай Боже, його схоплять чорти. Поліз, посидів трохи в печері, поприбирав залишки свого куховарства і вийшов надвір з позою переможця, запевняючи всіх, що злі духи повтікали з печери. Тарас заробив собі трохи на «нечистій силі...»

Тарасові турботи значно збільшилися з того часу, відколи Богорський таки на добре почумався з мачухою. Оксана була старша за дядка на кільканадцять років, але це їм не перешкоджало.

Тарас був гострий на слова і стримувати язика не вмів. Часто ущіпливо відгризався і цим ще більше настроював проти себе і мачуху, і дяка. Обое його за це ненавиділи і при найменшій нагоді били.

Коли дяк сидів у мачухи і попивав горілку, Тарас тоді був у школі; коли ж дяк повертається до школи, тоді Тарас тікав у поле, ховався по бур'янах або на городі у сусіди Желеха. Бувало ховався по кілька днів. Сестра Ярина, йдучи до криниці по воду, виносила йому окраєць хліба. Часом і сам підкрадався під хату, а невидюща Марійка, дивним відчут-

тям керована, виходила надвір і почувши шепті брата непомильно йшла до нього, щоб дати йому завчасу приготований шматочек чорного хліба.

Коли Тарасові траплялося роздобути кілька монет і купити паперу — лежав у кущах і малював.

Тарас особливо любив малювати вугіллям на стіні. Але вдома, в мачухи, ані в школі не міг цього робити — забороняли. Розшукував інших можливостей для цього і знайшов. Один із шкільних товаришів, якийсь Гончаренко, розповів своїм родичам про Тарасове малювання. Вони запросили хлопця до хати і за короткий час усі стіни були прикрашені мистецькою рукою молоденького маляра.

(Далі буде)

А таки не спіткнувсь...

Де ви ішли — там пустка і руїна
і трупи не вміщалися до ям,
Плювала кров'ю «ненъка Україна»
У морди вам і вашим хазяям.

В. Симоненко

Під соеною стояв чоловік. Матроський бушлат без відзнак — розхрістаний, сорочка на грудях розірвана. Та холоду вже не відчував. Не відчував і болю в розпухлих руках, з'язаних назад дротом польового телефону.

Його очі були ніби скляні. Хоч були широко відкриті але, здавалось, що він нічого не бачив.

Ще декілька годин тому мозок мав здібність працювати. Тоді, коли зненацька поповім в руки. По-дурному... Та така, мабуть, його доля. Втікав від одних — попав у лабети других. Може цього б і не сталося. Навіть напевно б не сталося, якби став на той шлях, на який стало багато. Одних на цей шлях поставила сліпа помста. Другі пішли, щоб нажитись. Були й такі, що пішли по завданню ворога. Навіть такі, які вірили, що роблять добре діло, що новий «візвозитель» допоможе позбутись старого. Але він добре пам'ятав заповіт батька: «Іди! Я теж у твоїх роках лежав за кулеметом. Але пам'ятай завжди: там, де ти спіткнешся — падати буду я...» І от, щоб не спіткунись, — став над могилою.

Тепер мозок відмовився працювати. Дивився перед себе, але нічого не бачив. Тільки якась тінь рухалась перед очима. Підсвідомо відчував: це смерть! Вартовий з автоматом на грудях. Може той самий, який обірве його життя...

А покриваючи тінь вартового, бачив ніби в кіно все своє життя. Від малого, коли себе пам'ятав, і дотепер. Не довге те життя було —

всього двадцять один рік. І життям його називати було тяжко. Ось він шести-семирічним хлопцем з батьком на пасіці в полі, або в лісі. Поневідомо природу, зрісся з нею. І здавалось, що так буде все життя. Та доля хотіла інакше.

Тридцять перший рік — Світлий Понеділок. На подвір'я ввірвалась комсомольська бригада. Командував нею... свій, односельчанин, голова сільради, який щойно вернувся з військової служби.

Батько, мабуть, відчуваючи до чого йде, зник перед Великоднем. Не знайшовши батька вдома — викинули всіх на вулицю, заборонивши сусідам навіть пустити переноочувати.

Відтоді й почалось. Кілька років безприступний, як і сотні тисяч інших. Та попереднє виховання зробило своє. Виліз з того болота. Знайшов знову батьків. Батько сказав: «Бачу, сину, де ти побував. Не твоя в тому вина, але забудь усе, що ти досі робив».

Ішли роки. Старався вчитись. Ховав своє я. І помалу почала забуватись минула трагедія. Та видно знову доля хотіла інакше. На Київ полетіли бомби. Німецькі «визволителі» окупували Київ. Вернувшись в своє село, а там старостою той самий керівник комсомольської бригади. Пригадав собі батькові слова про нових «визволителів»: «Земля їм наша потрібна, а ми тільки гній для тієї землі». І тоді став на слизький шлях — проти обох ворогів, бо відрізнялись вони тільки кольорами. І цей шлях привів його під сосну. Далі дороги не було.

Мозкові помалу вертається здібність працювати. Чому зразу не вбили?.. Забагато знаєш того, що їм хотілося б знати. Будуть мучити. Смерть не страшна. Але страшні муки. Знав, які вони на те фахівці. А раптом не витримаю. Скажу щось, за що потерплять інші... Треба щось робити. І саме те привело до притомності. Мозок почав працювати. Але виходу не міг знайти.

Сонце сіло за деревами і в лісі стало напівтемно. І раптом зробив те, що робив завжди раніше, коли попадав у скрутне становище. Вилася сам себе: «Не вмів, дурню, по-людськи жити, то хоч зумій по-людськи вмерти, а не чекай покірно, як баран на бойні». І це остаточно повернуло здібність думати. Кинутись на вартового... Але як же ти кинешся зі зв'язаними руками?..

Тим часом у лісі досить стемніло. І несподівано для самого себе, ніби підкинений якоюсь пружиною, кинувся в кущі між дерева... Чув ззаду «Стій! Стій! ... твою!» і автоматні черги... Віття кущів і дерев било в обличчя, а він біг, як заяць, петлями. Якби так бігали на олімпіядах — багато було б чемпіонів.

Скільки біг — не пам'ятав. Очнувся ниць під сосною. Богнем пекло зв'язані руки, ніби їх хотісь у жар всуниув. Спробував ворухнути ними — запекло ще більше. Тіло задерев'яніло.

Почав помалу рухати плечима, головою, ногами. За якийсь час спробував встати. Вдалося. Прислухався... Тільки звуки нічного лісу. Нічого підозрілого.

Де я? Де стояв під сосною — знати. Але куди забіг і як довго біг — не пам'ятав. Та життя серед природи допомогло. Ступаючи так, як це вміють робити тільки ті, хто в лісі виріс, дійшов до невеликої гаяловини. Глянув на зорі, на віття дерева, яке росло окремо. І пішов. Через якусь годину вийшов до знайомої просіки. Недаром ще не так давно він сказав одному з слуг нового «визволителя»: «Ти прийшов за сотні кілометрів. Я тут народився. Тут ріс. Знаю всі кущі й пеньки в лісі. Ні одна собака на мене не гавкає... крім тебе».

Та просікою не пішов. Попастись ще раз? Ніколи. Ішов під прикриттям дерев до знайомого села. Там був свій чоловік. Постукав головою у вікно. Відповів умовною кличкою. Коли побачив свої руки — злякався...

* * *

Пройшло понад двадцять років. Не один раз за ці роки плював він смерті в очі. Не один раз розминався з нею на дуже вузькій стежці. Потім життя почало помалу наладнуватись. Лишилась тільки ностальгія по втрачених рідних, Батьківщині і злість на себе й на цілий світ за втрачені роки. З'явилось «срібло» на скронях. Але думав, що хоч тепер, може, все зміниться. Помилувся знову...

Бажання вчитись тягнуло до книжки. І це бажання знову відкрило ще не зовсім загоєну рану. Попалась в руки книжка «Партизанський рух в СССР в 1941-1945 рр.» Глянув на обкладинку. Ім'я автора незнайоме. Тільки пізніше довідався ще три прізвища того ж автора. І, мабуть, всі вони були фальшиві. Видана книжка за гроши американського платника податків.

Почав читати. І прочитав, що під німецькою окупацією на Україні бувши секретар райпарткому Зверев організовував партизанські загони, які боролись... «за совєтську владу без комуністів». Вхопила злість: І тут вони свої пальці мають. Недаром один із інших людоловів сказав йому вже по війні, там де не мав влади: «Коли буде треба — ми тебе на дні моря знайдем!» Ось куди викидаються гроші американського платника податків. Щоб водити за ніс того самого американця і розповідати йому казки.

Не витримав. Написав критику на цю книгу. Але то був голос «вопіющого в пустині». Занадто глибоко вросла совєтська дезінформація в західний ґрунт. А стеньки разіни в шкірі раба багато кричать про боротьбу в великих маштабах, а ворога під носом не бачать.

І знову злість на цілий світ. І знову вилася долю. Тепер уже за те, що не дала можливості по-людському вмерти.

В. П. К.

ВАСИЛЬ ЧАПЛЕНКО

ЙОГО ТАЄМНИЦЯ

(Продовження)

Подавши Вергунову „звіт” про тих „зрадників”, що тікали на захід перед наступом Червоної армії і тим поклавши пайку на шальку ворога, Вадим Петренко залишився на деякий час у Києві для того, щоб покласти більшу пайку на шальку визволення українського народу — видати журнал «Український засів». До зібраного в Харкові матеріалу він приєднав „київський” матеріал, зокрема незакінчене оповідання розстріляного 1934 року письменника Г. Косинки «Фавст».

Ледве перше число «Українського засіву» вийшло, як уже треба було тікати з Києва, бо більшовики захопили Полтаву. Друге число вийшло у Вінниці. А тоді Вергунов наказав Петренкові їхати до Берліну, а там його мали влаштувати у Східному міністерстві. І все сталося, як у казці: якісь таємні сили перенесли його до Берліну (він їхав уже в розкішному німецькому вагоні), влаштували у Східному міністерстві Альфреда Розенберга. Аж він сам дивувався: які все таки — думав — ті німці наївні! носяться з ним, ворожим шпигуном, як із писаною торбою! Сам міністер Розенберг прийняв його на авдіенції, з очевидною приємністю розмовляючи з ним по-російському. Балтійський німець з походження — він не міг позбутися симпатій до Росії, до її літератури й культури, хоч з політичних причин і підтримував українців.

Або ще таке: гітлерівці наслідували більшовиків у жорстокості, але ту їхню жорстокість більшовицькі агенти скеровували часто на тих, що були ворогами більшовиків і могли бути їхніми друзями. Так вони розстріляли в Києві Олену Телігу та інших українських патріотів...

Було в Петренка таке навіть враження, що нижчі службовці цього міністерства, німці, вважали для себе за честь бути в приязні з таким видатним науковцем, а декотрі навіть запобігали його ласки.

Ще більше, зрозуміла річ, розраховували на його прихильність українські інтелігенти, що прибували до Берліну і насамперед у цьому Східному міністерстві шукали якогось пристановища, роботи (здебільша він їх скеровував до „штабів Розенберга”). Отак одного дня завітав до нього той харківський доцент Юрій Шевель, що розмовляв із ним на харківському вокзалі в редакції «Українського засіву» про можливі шляхи розвитку вільного українського письменства й мистецтва: приніс заяву з просьбою дати йому можливість взяти участь у творенні «Нової Європи», що її заплянував великий фюрер Адольф Гітлер. Щиро хотів він, той доцент, будувати таку Європу чи ні, але пристановища шукав.

Петренко згадав, що тоді цей доцент був пижатий „осібняк” (як казали галичани), із зневажливо відкоченою спідньою губою, і говорив таким тоном, що з ним трудно було сперечатися. Але тепер це був покір-

ПУБЛІЦИСТИ Й ПОЕЗІЯ

Віршопроза

Був журнал цікавий «Київ» —

Видавав Романенчук...

Хоч він родом з Коломої,

Писар, а не писарчук,

тобто такий, як і «Грицько мудрий родом з Коломої», але він в одному з чисел свого журналу вірш Панька Куліша «Боронячи народню Гіппокрену...» підписав іменням і прізвищем драматурга 20-их років Миколи Куліша.

*

Агроном Чинчёнко пишє

Часто у «Новім шляху»,

Пише так, як муха діє,

Тобто так, що тільки «пху!»

Так от він в одній із своїх статей, пишучи про «Радянський Союз», на підтвердження своїх думок навів відомі Шевченкові слова (до речі, з чималим перекрученням) «Од молдаванина до фіна на всіх язиках все мовчить, бо благоденstvue» як слова ... російського поета О. Пушкіна.

*

Є в Європі (не «радянський»)

Презавзятий публіцист,

Його прізвище Добрянський,

І він має добрій хист...

Але в одній із своїх статей він учинив не зовсім добрі, прописавши загальновідомий крилатий вислів О. Олеся, що виник із назви його першої збірки поезій, «з журбою радість обнялась...» Лесі Українці.

*

Принро, але факт! Феденко,

Наш філософ і козак,

Пише скрізь собі частенько,

Пише, пише — та ще як!

На жаль, в одній статті, надрукованій у «Свободі», навівши одну строфу з вірша «Ельдорадо» клясика нашої сатиричної поезії Володимира Самійленка «Суд там скорий...» прикинув цю строфу невідомому вже навіть на Січеславціні авторові тільки однієї тонісінкої збірочки віршів, виданої в Січеславі десь 1917 чи що року, Виталієві Самійленкові.

*

ливий, як те телятко, що дві матки ссе, людечь, і говорив він запобігливим тоном, оздоблюючи улесливу мову своїм горловим смішком, в якому не було й сліду від колишнього сарказму, навпаки, його супроводило розтоплене масло усмішки на його виду. Він навіть червонів, і та червонява доходила аж до його біластих вій. Таку саму покірливість виявляла й Шевелева довготелеса постать, що зігнулася в три погиблі, як він сідав на вказане йому біля Петренкового столу крісло.

І Петренко не міг би сказати, що йому не було пріємно, бачивши такі вихили цього задаваки. Та й взагалі він не раз ловив себе на почутті мимовільного задоволення своєю владущою особою...

Хм, „владущою”... Насправді це було тільки вдень, на роботі, коли йому треба було удавати „важну персону”, коли він навіть говорив з усіма своїм „авторитетним” баритоном. А ночами, прибувши німецьким автом до „своєго” готелю, опинившися на самоті та скинувши ненависну шпигунську уніформу, він то падав у розпачі на ліжко, намагаючись про все на світі забути, то раптом схоплювався й починав бігати по кімнаті, зубами скреготав на самого себе.

Він же не міг не пам'ятати увесь час того, що ота його „влада” не від нього, не від його здібностей походить, а від тієї шпигунської мережі, що в ній він за борсався. Ходила ж чутка (може, її поширювали більшовицькі агенти), що навіть замісник Адольфа Гітлера Борман був замотаний у цю величезну шпигунську більшовицьку мережу.

Проте не було виключене, що Гестапо цю мережу могло розкрити, зокрема виявити й його справжню роль, і це була ще одна з „можливостей”, що катувала його ночами. Найменший звук у лункуму готелевому коридорі, ледве вловний шерех під дверима його кімнати напружуvalи його слух до болю в вухах...

Та не коли ж як ночами він мусів робити й свою юдину „роботу” — писати „звіти” для Вергунова, що йшли кудись там німецькою військовою поштою. І оту заяву харківського доцента він скопіював, взявши з собою до готелю, та переслав, куди слід. Хоч той доцент через його пиху та зарозумілість і не був йому особисто пріємний, але все таки це був український діяч, і, шкодивши йому, він, Петренко, шкодив своєму українському народові та клав vagу на шальку його ворога.

Час від часу він мусів писати „звіти” і про українську газету «Голос», що її редактував Богдан Кравців, та про журналчик «Дозвілля» з редактором Спиридоном Довгалем на чолі, — хто там з письменників-утікачів друкувався і що писав. Підла, юдина „робота”!

Єдиною сатисфакцією було для нього те, що він міг брати реванш: ночами ж він хапався за перо і писав викривальні статті про більшовизм, з офіційного погляду, „жидо-більшовизм” і друкував у тому ж «Голосі», а часом і в «Дозвіллі».

Це все було ваговитим на шальці українського народу, на шальці його визволення.

Туркало е, Кость на ймення,
Знає добре мову він,
Пише палко і надхненно,
Аж лунає на сто гн.

Проте й він у своїх спогадах про плідне мовотворення 20-их років, надрукованих у «Нових днях», використав на оборону цього мовотворення вірша М. Рильського, написаного вже за «хрущовської відлиги», «Як парость виноградної лози, плекайте мову», та ще й написав, що це, мовляв, так «радить і закликає поет Сосюра».

В и с н о в к и

Які ж висновки із цього
І мораль яка для всіх?
Будьте ви до себе строгі,
Уважайте на «вимоги» —
Курям не пишіть на сміх!

Г е д з ь

ВЕРХОВНИЙ ВОЛХВ ЯРЕМА

Був пророк (Ори)гора,
Створив «рідну віру»,
Та безбожно він прокравсь
І втратив довіру
Послідовників. Тоді
З'явивсь Волхв Верховний.
Він повстав проти Гори
І став велемовно
Вихваляти всіх богів,
Усякого звання,
І про них він розсила
Всім, усім послання.
Він «Яремою» себе
Тепер називає,
А який у нього бог,
Він і сам не знає.

Літописець нашого часу О. Дзіз

Небезпечна зачіска

Модерна зачіска Мері Барнес, яка відпочивала на березі моря, здалася чайкам подібною, мабуть, на розковиряне гніздо. Розгнівані чайки накинулися з криком на жінку. Вона мусіла накрити свою зачіску хустиною і тоді чайки залишили її в спокії.

«Вже його так чистили, так чистили, що, звичайно, з болотом змішали.»

НЕПЕВНА МАЙБУТНІСТЬ КВАЛІФІКОВАНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Технологічний прогрес і пов'язана з ним зміна в структурі виробничого процесу викликають потребу перегляду здавна засвоєного розуміння професіональної праці. Автоматизація безжалісно викидає службовців, кваліфікованих робітників і їх помічників на вулицю, і навіть зразково пляноване господарство не може відгороїти себе від наступу автоматів.

«Технологічне» безробіття — одне з актуальніших питань у Советському Союзі й Західній Німеччині, в яких одна третина працівників затруднена не за своїм фахом. «Де ми будемо працювати завтра?» — це питання аналізує Мих. Юнгблют, редактор німецького часопису «Ді Цайт», у своїй книзі — «Заколот виявився за бортом». Ми подамо уривки з розділу «Професія й випадкове зайняття».

Освоєння ремесла чи професії не забезпечує вже в сучасний час довічного заробітку. Виключення роблять тільки що окремі передовики в галузі науки, мистецтва, технології та в деяких інших професіях. Проте, оскільки їх досягнення носять повторний характер і не пов'язані з необхідністю приймати відповідальні рішення, можна з цілківтою певністю сказати, що незабаром їх витисне машина. Це наочно підтверджує нам «електронний кресляр» — автомат, який виготовляє креслення для конструкцій машин тощо. Такий автомат, заряджений необхідними технічними даними на протязі кількох хвилин виготовляє рисунок запроектованої будови з всебічною бездоганністю, завдяки чому утворюється можливість наперед знати в якій мірі закінчена будова буде гармонізувати з її довкіллям. Таким чином автомат, можна сказати, майже цілковито перебере на себе працю конструктора, залишаючи йому тільки творчу частину: ідею і оформлення її. Немає сумніву, що в деяких специфічних галузях економіки (особливо в пов'язаних з обслуговою) ця професія буде, як і колись, забезпечувати довічний заробіток. Проте і це становище можна рахувати сталим умовно. У висліді механізації та автоматиза-

На цю шальку він поклав і двоє чисел «Українського засіву», виданих у Берліні (хоч і без зазначення місця видання).

Болючість його становища збільшувалася в міру того, як гітлерівський «Райх» дедалі більше корчився в передсмертних конвульсіях.

А події були такі: замах на Гітлера — і страта замхнівців... західні держави висадили десант на Північні Франції... зі сходу наближалися сталінські орди...

У зв'язку з цими подіями і шпигунська „команда“ кидала ним (Петренком би то) у різних напрямках. Коли почали розбудовувати власівську армію, йому наказано приєднатися до її штабу. У зв'язку з цим він познайомився з якимсь Юрієм Музиченком, що теж причалив до цього штабу, „репрезентуючи“ український сектор цієї армії, і в нього не могло не бути такої підохри, що той стежить за ним так, як він мусів стежити за Музиченком та іншими. Коли полковник Кирило Дацько якось здобув „доручення“ створити якийсь український осередок у Берліні, він мусів туди навідатися, щоб занотувати, хто та хто з тим Дацьком єднається. У тому „осередку“ він побачив голі кімнати, стіни яких чомусь були обвішані портретами українських гетьманів, перемальованими, мабуть, з «Ілюстрованої історії України» М. Грушевського... Довелося йому стежити й за генералом Шандруком, що почав був творити «Українську національну армію»...

Частенько йому доводилося виїжджати й поза межі Берліну. Отак він поїхав до табору Вустрав, що в ньому була скупчена українська інтелігенція, переважно молоді письменники.

До Вустрав півіз його полковник Дацько, що мав там жінку, а частково й сам там мешкав.

Вустравський табір — це були дерев'яні бараки, обгороженні колючим дротом, і з цього тaborу нікого без особливого дозволу не випускали, дарма що цих людей німці нібіто готовали на вільних противільшовицьких пропагандистів. Були в ньому не тільки українські письменники та науковці, а й письменники та науковці різних інших поневолених в «Радянському Союзі» народів. Кожна національна група мала свої бараки й своїх керівників. Українську групу очолював Грицай, а над українськими письменниками „головував“ Володимир Жилá, з тих, либонь, міркувань, що він, як галичанин, володів німецькою мовою.

Парафаксом цього табору було те, що німецьким начальником над ним був „зондерфюрер“ вірменської раси, та ще й якийсь недійшлий у фізичному розумінні: малій на зрост, короткоший. Але коли він приїжджав і для нього скликали загальні збори таборян, то його зустрічав Грицай підкинутою вгору по-нацистському рукою і страшним криком: «Ахтунг! Ахтунг!»

Група українських письменників складалася переважно з молодих інтелігентів, що змогли вирватися з полону і потрапити до цього „трохи крашого“ табору. Це були: Гриць Жученко, І. Лук'яненко, М. Ситник, В.

Гевеленко, П. Кізко, І. Манило. Крім того, був один „польський” волиняк І. Коровицький, що про нього трудно було сказати, що він таке — письменник чи теолог. Він і тримався якось остоянів від цих „радянців”, здебільшого лежав на своєму „другому поверсі” (ліжка в бараці були двоповерхові), і ця його „позиція” ніби символізувала його „вищість” над ними, „остівцями”. Цей Коровицький був не з половених. Не з половених був і письменник та професор з Північного Кавказу Василь Гірчак, що друкувався на Україні ще в 20-их роках, а у Львові, за німецької окупації, видав повість «Пиворіз» та комедію «Знайдений скарб» (ци річ в автора називалася «Велика дивовиж», та цю назву замінив на «Знайдений скарб», навіть не повідомивши про це автора, редактор «Українського видавництва» Р. Купчинський) і через те був тепер для цієї молоді ніби вчителем.

Коли хлопці влаштовували в себе в бараці літературні вечори, читали свої твори, то Гірчак був їм за критика, і автори не „ображалися”, як він висловлював часом і критичні завважи, а не тільки хвалив: вони ж були ще молоді і жадібні знання.

Проте не він редактував цикльостилевий журнал «Україна», а Володимир Жила, жива й балакуча людина, але в літературному розумінні без виразного „профілю”. Він писав публіцистичні статті і любив їх читати перед друком Василеві Гірчакові. Гірчак терпляче його вислухував і здебільшого хвалив. Це ж був начальник групи, а Гірчакове становище було непевне. Його ж перевезено до цього табору без його виразної згоди з іншого табору, що був на Горішньому Шлезьку в м. Бірав, куди його вислали німці з Krakova під загрозою арешту.

Молоді письменники як особистості були різні на вдачу й здібності. Чорнявий вродливець Гриць Жученко був виразний індивідуаліст, мав свою замкнену на замок скриньку з якимось там добрим, а серед того добра переховував ще й бозна звідки добуте сало, що його єв так, щоб інші цього не бачили. Іван Лук'яненко, старший лейтенант „радянської” армії, був скромніший на вдачу, але з притаєним „радянським” душком, як це й виявилось пізніше, коли він мав змогу до тієї армії повернутися. Але вважав Василя Гірчака авторитетом у критичному поцінуванні його творів, зокрема подарував йому свою поему з присвятним написом та правом учинити з нею за своїм розсудом, тобто робити в ній зміни, якщо матиме змогу її надрукувати. Володимир Гевеленко був з безпритульних, але тепер свідомий інтелігент, що був свого часу знайомий з Г. Косинкою і з пошаною його, цього розстріляного 1934 року письменника, згадував. Був скромний і симпатичний на вдачу, мало говорив і нишком щось пописував. Михайло Ситник був цигануватий на вигляд, смаглявий, схильний до хуліганства й цинізму молодий чоловік, і це він — подейкували — добрав якось способу відімкнути вночі Жученкову скриньку і викрасти з неї сало. Він міг спрітно пролазити крізь якусь там дірку в колючий ого-

ції промисловости мільйони кваліфікованих робітників стали зайвими й викинутими за борт. Більшість їх, втративши надію знову дістати працю за своїм фахом, примушенні були шукати випадкової праці, яку ім постачає промисловість масової продукції: хемічна, автомашинна, металургічна й текстильна. Натомість у цих галузях, де виробництво цілковито механізоване й автоматизоване, участь людини зводиться тільки до плянування та контролю й керування машинами і догляду за ними; робітник на цім секторі з таким же успіхом працює як і в підвалах пивоварні чи при кітлах шоколядної фабрики або на конвеєрі автомобільного заводу чи на прокладанні трубопроводу. Але й висококваліфіковані фахівці цього сектора мусять постійно рахуватися з можливістю раптового викинення їх з роботи. Подамо, як приклад, головного краяча на фабриці взуття: від його досвіду й знання залежить кількість відпадків при краянні заготівок. Але ось з'являється синтетична шкіра і тут його досвід, знання і вправність раптом втрачають свою вартість і значення. Якість і форма синтетичної шкіри виробляється згідно з вимогами замовника, завдяки чому штампування заготівок може виконувати звичайний робітник, не фахівець. Краяч, який дорого коштує, вже не потрібний.

Чим менше складна функція робітника, тим легше замінити його машинотою. Зрозуміло, що першими жертвами механізації стали нефахові робітники. Проте не мають запевненого майбутнього і фахові робітники затруднені в металургійній промисловості, бо можливості її раціоналізації ще не вичерпані. Це підтверджується прикладом західно-німецького металургійного товариства Дормунда Герде: на новім кисеньовосталевім ливарнім заводі в Герде, де два конвертери нової системи витоплюють більше сталі, як одинадцять старомодних: три доменних печі (замість колишніх вісім) цілковито задовільняють потреби в чавуні; прокатний цех підприємства зачинений. Застосування раціоналізації підприємства за роки 1950 — 1966 дало такі дошкульні висліди: зменшення персоналу у виробництві з 23.000 на

14.500 осіб, підвищення продукції на 10%. Те, що раціоналізація західно-німецької сталевої промисловості буде й далі продовжуватися, бачимо з порівнянь: сучасна доменна піч щорічно витоплює 1000000 тонн сталі, тобто — 30 таких печей спроможні задовільнити потреби всієї західно-німецької сталевої промисловості. Між іншим, в Західній Німеччині ще в 1966 році палили 87 (із 142 наявних) доменних печей. Сучасний прокатний завод за місяць пропускає 180.000 тонн сталі. Двадцять таких установок вистачить для постачання сталевої промисловості Захід. Німеччини. Проте на початку 1967 року працювало більше сорока прокатних заводів. Ці приклади промовляють за те, що в найближчі роки від 20 до 30 тисяч робітників сталевої промисловості Зах. Німеччини — втратять сталу працю і будуть прямушені шукати для себе якогось іншого зайняття.

Інакше й бути не може, якщо західно-німецька сталева промисловість хоче успішно конкурувати з чужоземним імпортом. Лише там, де механізація ще незачіпана, робітник знаходить для себе затруднення. Проте й там сфера його дії постійно звужується, особливо на сільськогосподарських та будівельних секторах. Менше помітна була ця тенденція в галузях, де допоміжний робітник все ще знаходив для себе широке застосування. Між іншим, основне поле його діяльності — транспорт, швидко механізується: розсільного в установах замінює пневматична пошта або стрічковий транспорт. В портах та на вантажних станціях зникають вантажники, яких заступають різного роду механізовані системи, які працюють швидше і дешевше. Найновіші типи пароплавів (в цьому й пароплав-контейнер) вказують на великий вплив у майбутньому на раціоналізацію портового робітника. Перепис населення в Зах. Німеччині показав, що число допоміжних робітників зменшилося на одну третину. Наскільки сумні їх вигляди на майбутнє можна бачити з того, що при перших познаках кризи відмінної спадання в першу чергу були звільнені з праці не кваліфіковані робітники. Влітку 1967 року, після того, як кількість безро-

рожі табору (теж, видима річ, ночами) і крав з німецьких польових кагатів картоплю, а, принісши її до бараку і зваривши у відрі на чавунній, що стояла посередині пічці, по-братьєрському ділився з усіма. Гриць Жученко теж не гербував цим частуванням. Петро Кізко був малій на зрост, тарапкуватий, не шануваний від інших, але й нешкідливий ні для кого. Іван Манило дуже хотів друкувати свої байки в журналі «Україна», з цією метою удавався по протекцію до Жученка (чи не давав навіть якогось „хабаря“), щоб той попросив Гірчака (між Гірчаком і Жученком закидалося на ближчу пристрасті, з ініціативи другого, молодшого, зрозуміла річ) вплинути на редактора Жилу в цьому розумінні.

Приїзд до цього табору відомого ще з України науковця Вадима Платоновича Петренка став для групи українських письменників та науковців справжнім святом. Грицай зібрав їх у кантині, а Петренко виголосив доповідь на тему «Більшовицьке нищення української інтелігенції».

У півхолодній кантині була напружена тиша, і в тій тиші буркотів тільки Петренків, здавалося, мирний баритон, але це був беззастережний присуд катівському режимові.

— «Терор і політика в так званому „Радянському Союзі“ були синонімами. Ale ніде і ні в чому знищувальні тенденції більшовизму не виявилися так гостро, з такою, сказати б, невідхильною остаточністю, як у ставленні до української інтелігенції. Починаючи з перших років захоплення влади, більшовики на протязі 25 років свого панування систематично й послідовно нищили українську інтелігенцію, внісши в справу нищення розчленовану ступневість і передбачену невблаганність. З точністю вдосконаленого механізму гіантська кремлівська м'ясосікарня перемелювала в криваве м'ясиво тисячі, десятки, сотні тисяч людей, що втілювали в собі дух, розум і сумління українського народу.

Від найвидатніших і до найнепомітніших, від геніальних творців, людей політичної акції, філософів, письменників, учених із світовим ім'ям та визнаною славою і до найпоміркованіших, пасивних і байдужих хуторян, вільних від будь-яких претенсій, політичних або соціальних однаково — чи були це заступники старшої генерації, що склалися й проявили себе ще до революції, чи, навпаки, заступники молодшої й навіть наймолодшої генерації, народжені вже за революції, революцією висунені вперед, — вся українська інтелігенція, в цілому її обсязі, незалежно від віку, соціального походження, поглядів, того або іншого ставлення до „радянської“ влади була приречена на згубу.

Десятки, сотні й тисячі імен, повноцінних, доброго дзвону, гідних усякого визнання й поваги, — археологи, історики, мовознавці, музикознавці, етнографи, фольклористи, діялектологи, укладачі слівників, знавці української синтакси, літературні редактори, педагоги, юристи, перекладачі з інших мов, нових і давніх, сучасних і архаїчних, живих і мертвих, коректори, бухгалтери, аг-

рономи, ветеринари, вчителі, кінорежисери, кооператори, автори кіносценаріїв, драматурги, професори, доценти, аспіранти, бібліотекарі, поети, мальярі, фотографи, архітектори, люди усіх галузей і усіх фахів, витворених новітньою розчленованістю суспільної праці, — усі воно, заступники української інтелігенції, кінчали однаково — раптовим зливом, падінням у безодню, вибухом катастрофи, оберненої у відчай, безнадійність, голод, вислання. І жадного порятунку!»

Далі він говорив про судові процеси, будовані на підставі зізнаннів підсудних у злочинах, яких вони ніколи не учинили. Процес СВУ... розстріл групи письменників, до якої входили Г. Косинка, О. Влизько, нафіть колишній „чекіст”, а пізніший український ліричний поет Д. Фальківський...

Намальована картина була така страшна, що мертватаща залишалася в залі й після того, як доповідач скінчив і взяв витирати хусткою літ на своїй почевонілій лисині. Цю тишу, як на похороні, фізично було важко порушувати. Не було й оплесків. Тільки по якомусь часі до Петренка почали підходити один за одним засмучені слухачі і також мовчки тисли йому руку.

А письменники взяли Петренка на ніч до свого барака. Хоч Грицай пропонував йому комфорtabельніші умови ночівлі, та він пішов до письменників, до того бараку, де єдиним комфортом цього зимового вечора була чавунна піч, що світила вогненними очима і сяк-так огрівала барак. Хлопці закип'ятили воду на чай, а Ситник зварив черговий здобуток картоплі у відрі, і так письменники пригостили дорогого гостя.

Правда, пізніше, другого дня вранці, як уже Петренко поїхав, а відро треба було вимити (це зробив Кізко), виявилася ще досить апетитна присмака до звареної в тому відрі картоплі: якийсь нечесма, наймовірніше сам Ситник, зварив разом з картоплею гумовий презерватив. А втім, він пізніше в цьому й признався (дуже ж бо ефективний був учинок, щоб до нього не признатися!), тільки сказав, що він не хотів цим зневажлити заслуженого професора Петренка, але, приготувавши цей сюрприз тоді, як ще гостювання його в їхньому бараці не було передбачене, а як відро вже було на печі, навколо якої всі тоді сиділи, то йому ніяк уже було той презерватив вибрести. Зрештою, сказав він, той презерватив був зовсім чистий. А гума ж як така не отруйна.

Після цієї картопляно-чайної вечери письменники з Петренком ще довго говорили. Петренко уважно розпитував кожного письменника, звідки він, коли почав писати, що тепер пише, як також позаписував і назви та короткі анотації змісту їхніх творів. Ці інформації були йому нібито потрібні для запроектованого в Берліні „тovстого” українського літературного журналу, що його мав видавати український осередок полковника Кирила Дацька. А редактуватимуть цей журнал, — він казав, — крім нього, ще Євген Маланюк та Аркадій Любченко, відомі українські письменники.

Хоч з огляду на видиму катастрофу, що насуvalася

бітних зменшилась, все ж таки 50 відсотків робітників не мали праці. Досвід США підтверджує, що безробіття зростає одночасно зі зниженням рівня фахової кваліфікації робітників. Зміна в структурі робочого процесу позначилася також і в великих рахівничих підприємствах. Масова обрібка біжучого інформаційного матеріалу вже раніше була раціоналізована введенням формуллярів та електричних писальних і рахувальних машин. А до того ще з'явився електронний рахунково-обчислювальний прилад, який приніс нові можливості раціоналізувати рахівництво. Коли в Захід. Німеччині, за прикладом США, з'являється спеціальні підприємства з електронним устаткуванням, які пе-реberуть на себе рахувальну обслугу фірм та установ, то пройде не багато часу, як більша частина їх робітників буде звільнена з бюрової праці.

Старі професії зникають і на зміну їм виникають нові. Назви їх звуть інколи фантастично. Деякі з них, як, наприклад, штампування картотек, не потребують спеціальної знання й можуть бути освоєні за 4-8 тижнів. Натомість при складанні основних програм різного призначення, які застосовують в рахунково-вичислювальних обладнаннях, то тут вимагається висока освіта. У зв'язку з безперервним зростанням числа рахунково-вичислювального обладнання, зростає також і попит на кваліфікований персонал для їх обслуги.

Великі зміни зайдли і в судноплавстві під впливом автоматизації, яка набула в цій галузі транспорту великого значення. Раніше на парусних суднах команда складалася з кермуючих матросів. Але з появою пароплавів треба було фахівців для обслуги машин; так до матросів приєдналися машиністи, опалювачі та наоливлювачі. На сучасних напівавтоматичних суднах керманиця замінив автопілот, а працю опалювача та наоливлювача виконує автомат, який контролює хід мотора і його температуру. Необхідні поправки роблять з капітанського мостика звичайним натиском відповідного гудзика. Треба чекати, що з розвитком автоматизації в майбутньому будуть потрібні матроси універсального типу, я-

кі могтимуть виконувати працю у відділі машин, на палубі й на мостику. Такого роду «універсальні команди» підготовляються вже в пароплавних товариствах «Шель». На цих пароплавах практиканти замінять фахівців матросів, і крім своїх обов'язків, будуть виконувати працю навігатора, техніка, кухаря і стюарда. Аналогічна підготовка й старшин, тільки з додатком освоєння секстанта, ехолота й радіольокації, а також — як поводитися з манометром, вольтметром і палубними приладами. Мета цього — взаємозамінення членів команди. Опалювачі й наоливлювачі зійшли зі сцени, хоч, порівняно, ці професії молоді. Але прогрес не рахується ні з віком, ні з традиціями. З харчового сектора раціоналізація звільнила з праці м'ясника і пекаря. Масове виробництво все більше й більше охоплює харчову промисловість і механізується, щоб зменшити витрати на продукцію. Зрозуміло, що при таких умовах більшість м'ясників і пекарів мусить шукати зайняття в чужих для них царинах. На їх місце, у зв'язку зі зміною структури виробничого процесу, прийдуть фахівці пакування, які вмітимуть дати продуктові привабливий вигляд, спеціалісти автоматичної переробки продуктів та ознайомлені з плянуванням, контролем і статутом підприємства, а також з гігієнічними правилами фабрики. Заморожування свіжих продуктів сьогодні вже набуло широкого застосування, тому й вимагають спеціалістів холодильного діла, які їміють обслуговувати устаткування для заморожування продуктів до дуже низької температури. Більшість нових професій виникло у зв'язку з мутаціями виробничого процесу. Поки що немає точного обліку ні вказівок на те, чи зможуть вони розраховувати на сталу працю, чи тільки тимчасову. Люди не можуть спочивати на лаврах і сполягати на авторитеті, які кажуть, що в Німеччині професійне навчання стоїть дуже високо... Можливо, що 50 років тому це було так. Проте статистичні дані, зібрані соціологами Лемпертом та Ебелем кажуть, що 30% підмайстрів кожного року міняють свою професію в наслідок браку праці, або низької оплати. Не треба ви-

на Гітлерів «Третій Райх», такий проект був безглуздям, але живий живе й гадає: усім хотілося вірити славетному українському вченому в німецькій уніформі, що була ознакою влади та впливів, — вірити і в таке безглуздя.

Нікому бо не могло й на думку спасти, щоб такий видатний учений міг збирати від них інформації для „чекіста“ Вергунова! А не передати він не міг, бо не був певен, чи хоч би той таки „радянський“ полковник Кирило Дацько, що його привіз сюди, не мав доручення від тієї ж таки „мережі“ простежити за його виконанням цього шпигунського завдання.

Це був важкий матеріал на шальку ворогів українського народу...

Був один прикрай і для нього особисто момент у розмовах з цими письменниками: проф. В. Гірчак, з яким Петренко колись юхав в одному поїзді на захід, нагадав тепер йому про те, що вони знайомі ще з 1922 року, коли їх познайомив у Києві, в Академії наук С. Єфремов. Це ж у зв'язку із справою С. Єфремова „застряв“ його „пазурець“ і почалася його ганебна шпигунська „діяльність“!

А в Берліні діялося вже щось несъогоспітнє. Це величезне скупчення палаців, квартир, мостів, пам'ятників перетворилося на величезне вогнище. Берлін уже горів уденъ і вночі. Але справжні страхіття насувалися на нього ночами, коли небо над ним ревло моторошним ревом, сипало бомбами, як горохом, а той „горох“ розколював та роздирав усібіч будинки, як дитячі іграшки, розливав повені вогню, що від нього горіло навіть каміння, робив вулиці й майдани непрохідними... Дим та присок не давали дихати...

Люди ховалися в найглибші льохи, де їх часто й засипало та живцем ховало...

I Вадим Петренко бігав до таких сховищ. А спати так хотілося, що аж очі йому попідпухали від безсоння, щеміли, як позапорошувані. Він протирає окуляри, щоб краще бачити, та це не допомагало. I от одного разу він, змучений до нестягами, упав на ліжко й заснув так, що не чув противітряної тривоги...

... Він у Києві на Володимировій горі. А з ним Катерина. Дніпро ряхтить проти сонця невмирущою усмішкою, а на його лоні шугають спортивні човни. Вітрильні легко пливуть, як гордоші лебеді, понапинавши білотканинні груди, а моторівки туркотять одна з-поперед одної і летять навипередки, аж підстрибують над водою...

Катерина в білій блузці, що так знадто обпинає її опуклі груди, обгортає її тонкий, майже дівочий стан, у помірно короткій спідниці, що її Дніпровий вітер грайливо обкручує навколо її литок, струнких ніг. А її прядив'яне волосся розмаянє на вітрі... Вони стоять, побравши за руки, на самому краю гори, а там десь унизу подільський узвіз, а ще далі той Дніпро з своїми човнами... А ген-ген у далечіні сизіють чернігівські ліси, да-

лека перспектива, як вабливий символ їхнього спільногомайбутнього...

— Чи ти мене кохаєш, любий? — чомусь питає Катерина.

І він замість відповіді тільки притискається устами до її спраглих його любови уст, пригортає злегка її в'юнку постать... А в голові в нього тривожні думки киплять, вириують, заваджують його щастю:

— «Якби ж не оце трикляте „сексотство”... якби не „сексотство”! Бідна Катерина не знає нічого про цю страхітливу перешкоду на моєму життєвому шляху, про цю мою ганьбу! А я ж не смію наражати на цю небезпеку її, найдорожчу тепер для мене істоту! Раніш чи пізніш, а вона б довідалася про цю „пляму” на моєму сумлінні... Від неї не втайлося б те, що я щось пишу ючами чи ходжу з „рапортами” до Вергунова, будь він тричі проклятий!»

— А, то це для тебе мука? — раптом він чує ненависний голос того ката Вергунова. — Ти нас проклинаєш! То це такий ти радянський патріот? А на Колиму не хочеш? У нас же для таких, як ти, Сибір несходéний!..

— «Рятуйте!» — хоче крикнути зацькована людина в образі відомого науковця Вадима Петренка, та її голос-пісок губиться в громі з неба, в жахливому гуркоті...

Прокидаючись, Вадим Петренко бачить, як одна стіна його кімнати відхиляється, хитається, як п'яна, а потім з гуркотом падає кудись там униз. Спросоння бідолаха не може второпати — чи це ще сон чи вже дійсність, бо ні Дніпра, ні Катерини біля нього немає, а тільки він на ліжку. А те його ліжко стоїть притиснуте до непорушеної в'нутрішньої стіни готелевої кімнати. Стоїть і стілець біля його узголів'я, а на стільці його вбрання, власне, тільки шинеля та кашкет, бо він заснув був у штанях, у черевиках і в мундурі. Майже безтямно він кидає на голову кашкета, хапає огремом шинелю і, як божевільний, вилітає в двері, що також ще залишилися цілі.

Уже знизу, з вулиці, при світлі довколишніх пожеж та сірого світанку Петренко побачив своє покинуте ліжко, що якимсь чудом було приліплене до цілої стіни, як ластів'яче гніздо або що.

А навколо горіли будинки, навіть бруківка на вулиці, а люди кидалися то в той, то в той бік, шукаючи виходу з цього пекла. Кидався й Вадим Петренко. Цивільні німці, чи хто там вони були, витріщали на нього очі, бо він був у військовій уніформі. Чулися наявіть лайки на його адресу, як на адресу одного з тих, що дозвели Німеччину до такого кінця...

Нарешті він вирвався з цього вогненного кола, кинувся в напрямку до Східного міністерства. Але прямо-го шляху ніде не було: мусів крутитися з вулиці у вулицю, де можна було пройти, де сяк-так можна було дихати, обминаючи хмари диму. Був уже ранок, коли він туди добився. Рев літаків у небі уже зник, віддалився, і тільки чутно було лускіт пожеж, що протуберанця-

пускати з уваги того, що всі індустріальні країни як Заходу, так і Сходу вкладають великі зусилля до того, щоб підготовити свою молодь до вступу в 21-ше століття.

Інж. П. Кандискалів

*

ШУКАЧІ ПЕРЛІВ

«Мікімото», «Перли Мікімото» — блимають світляні написи різними кольорами. Японські часописи також не відстають від світових реклам і заохочують купувати перли фірми «Мікімото». І на екранах телевізорів часто обривають показ фільму, щоб показати, як милоліця японочки припасовує перли-кольє. Вже багато років Японія передпродує культівовані перли. Недалеко від Нари, в омітій теплими водами мальовничій затоці Тоба, нараховують десятки плянтаций перл японського короля Мікімото. Сотки молодих жінок — нирниць — дістають із дна моря перли — мушлі. Нирнувши на дно, вони виносять мушлі на поверхню і кидають їх у дерев'яні посудини, що плавають тут же, й знову ниряють. І так від світанку до самого присмерку. Це — «морські діви» — ами. Часто в пошуках за мушлями їм доводиться ниряти без приладів до дихання на глибину 20 і 30 метрів. За сезон, який триває майже п'ять місяців, нирниці-ами втрачають до 15 кілограмів із властивої їм ваги. Розповідають, що ами починають учітися свого нелегкого ремесла з дитинства.

Добуті з моря мушлі-перли проходять складну хірургічну операцію, поки появляється у крамницях з них прикраси чи намисто. На спеціальних фермах дівчата-операторки проколюють мушлю і втикають у проколину малесеньку дрібочку перлямутру. Секрет ввесь у тому, що після такої ювелірної операції організм мушлі починає продукувати перлинну емульсію, яка обволікає втиснену перлямутрову «мачинку». Після «операції» мушлі кидають у спеціальні сітки і спускають у воду. Перли дозрівають за три роки.

П. Кандискалів

* * *

МАШИНА — ГУСЕНИЦЯ. МАШИНА — КІНЬ

Природа — великий винахідник. Вона створила багато засобів пересування. Єдине, мабуть, до чого вона не «додумалася», це — колесо. Але ж можливості колеса також не безмежні. По дуже пересиченій місцевості, по горах, пустелях та болотах машина на колесах не завжди може їхати. Натомість тварина переборює ці перешкоди, яких не може подолати машина на колесах. Тимто вчені все частіше звертаються «за порадами» до природи. Вивчаючи засоби пересування різних тварин та імітуючи їх, інженери конструкують дивовижні всюдиходи. У висліді одної з таких імітацій з'явилася машина-всюдиход, за зразок для якої взято звичайну гусеницю. Машина всюдиход зроблена в США; завдовжки має 61 і в діаметрі 15 сантиметрів та важить 5 кілограмів. Механізована «гусениця» може успішно пересуватися як по суші, так і по воді, занурюючись тільки на 5 сантиметрів. Як же побудована ця незвичайна машина? Зовнішня її рама складається з системи сплющених знизу алюмінійових кілець, з'єднаних вгорі з нерухомим ланцюжком, який потрібний для втримування певних інтервалів поміж кільцями. «Гусеницю» пускає в дію мініяюрний двигун. Швидкість її руху 11 кілометрів на годину. Винахідники механічної «гусеници» визнають, що їх «дитина» менш досконала, ніж творіння природи, проте у неї є й перевага: ця машина, перевернувшись на спину, може сама встати «на ноги». Гусениця — це одна з живих істот, у якої вчені намагаються «викрасти» таємницю досконалого руху, щоб передати своїм винаходам.

Сконструйовано також і механічного «коня». Керування механічним «конем» оперте на принципі зворотної сполуки. Іншими словами: вершник — оператор пускає в дію машину руками й ногами і відчуває конечності механічних потреб як свої власні. Руки оператора підсилює спеціальний двигун. Такий кінь може пересуватися зі швидкістю 10 кілометрів на годину з тягарем 225 кілограмів, при чому швидкість руху буде в основ-

ми палахкотіли з усіх боків, відколювали від будинків-озій стіни, провалювали дахи, сипали цеглою впоперек вулиць...

Але будинок Східного міністерства стояв непорушно, непошкоджений. Тільки в ньому нікого не було. Петренко походив у вестибюлі, чекаючи, — нікогісінько. Навіть охорони, вартових.

I раптом у голові засвітилася надію радісна думка:

— «А може, це кінець усьому... кінець „сексотству“? Тікати на захід, звідки наближаються американці, люди громадських вільностей!»

Кинувся до підземки, що ще функціонувала, схована під землею, і незабаром опинився на кінцевій, аж на передмісті Берліну станції. На його щастя, саме відходив трохи чи не останній поїзд залізниці на Захід, в напрямі до Ваймару. Неймовірними зусиллями утиснувся між стиснуті до неможливого людські тіла у вагоні. Дивиться, а одне з тих тіл — письменник Василь Гірчак! Спочатку мовчки, лише поглядами привіталися. А як публіка трохи рівномірніше розсунулася по вагону, вони пробилися до відчиненого чи розбитого вікна і там змогли потиху свою мовою розмовляти.

Василь Гірчак із жалем розповів Петренкові, як із ним повіся на цій станції молодий поет з вустравського табору Гриць Жученко. Коли в тому таборі схопилася паніка і люди зі Сходу, боячися наближення сил московського рабства, почали рватися на „волю“, він і собі кинувся до керівника української групи Грицая з проханням випустити його на „волю“. Грицай ставився до нього прихильно і таку перепустку видав. Але за ним, за Гірчаком, хвостом потягся й Гриць Жученко з такою ж просьбою. А Жученка Грицай чомусь просто ненавидів і не захотів навіть говорити з ним. Тоді Жученко попросив Гірчака випросити в Грицая й для нього перепустку. Як він, Гірчак, пішов удруге до Грицая, то той спочатку й на мову не давався, кричав, що Жученко тільки через його труп вийде з цього табору. Та, кінець кінцем, він, Гірчак таки упросив Грицая видати й Жученкові перепустку, мотивуючи тим, що йому самому страшно вириватися в невідоме, удах буде охвітніше. І так добув перепустку й для Жученка. А той на цій ось станції як повіся з ним „у подяку“ за оту йому допомогу? Коли побачив, що до цього поїзда трудно влізти, то, як молодший і необтяжений речами (мав лише наплечника на собі, а руки мав вільні), уліз у вагон, а свого таборового „протектора“, що мав мішок з речами, кинув напризволяще. Пізніше Гірчак власними силами таки протиснувся до вагона, але мусів лишити на пероні свій мішок із одягом, де були й рукописи деяких його творів.

Справді, коли поїзд рушив, обидва бачили у вікно на порожньому й безлюдному пероні „самітній“, „осиротілий“ мішок, що стояв стойма, так, як його поставив колишній власник.

Вадим Петренко сказав Гірчакові:

— Нам треба пробиватися назустріч американцям:

Поль ПОЛОВЕЦЬКИЙ

«РОЗВАЖАННЯ» НА ТЕМУ:

«Як не треба писати»

Від часу соціальної революції, що відбулася у жовтні 1917 року, на теренах колишньої імперії Романових, світ перебуває в стані безперервної боротьби ідей «гнилого» Заходу і «зоресяйного» Сходу.

«Гнилий» Захід виявився тепер таки дійсно гнилим і, не можучи встояти під тиском ідей Сходу, почав повільно розпадатися, а від кінця Другої світової війни процес розпаду пішов семимилевими кроками. (Питання це — бездискусійне).

Збройна перемога над Гітлером виявила смертельну хворобу для Заходу: «Царіця морів і океанів» умерла... Всю її спадщину перебрала, з великою тривогою, моя теперішня прибрана батьківщина. Вона — тяжко хвора... Спроба її лікування, започаткована рухом «Моральне переозброєння світу», провалилася... Рух зник.

На його місце постала нова ідея спасіння Америки — «Один світ — одна держава».

то демократична влада, і ми під її захистом, може, врятуємося. І знайте: відтепер я не Петренко, а Домонотович. Та й вам треба змінити прізвище, — ви ж писали проти більшовиків не менше за мене...

Так вони доїхали до Ваймару, до міста великого Гете, що його світову славу затмірила гітлерівська Німеччина. У Ваймарі знайшли школу, де збиралася українська еміграційна громада. Обидва бачили, як у цій школі двоє чоловіків зводили на другий поверх попід руки старенського президента УНР на вигнанні Андрія Лівицького, — чи то з пошани вели попід руки, чи він уже був такий кволій.

Це був березень 1945 року.

Жученко тепер з'явився до Гірчака так, немов біміж ними нічого прикргого й не сталося.

Вадим Петренко тут не залишився, а попрощався з Гірчаком, сказавши, що він, користуючись німецькою уніформою, спробує пробитися ще далі на захід. Насправді в нього була така думка, щоб десь без свідків «скинути з себе цю ганебну уніформу і „переобразитися“ на звичайного утікача зі Сходу. Це мала бути його „очищення“ операція, щось таке, як линяння гадюки на весні. Це порівняння він зробив сам для себе, бо досі він, справді, був, як отруйна, потайна гадюка серед своїх людей.

І ще мріяв, що вже „очищений“ знайде десь свою Катерину, своє подружнє щастя...

(Далі буде)

За підведенням «теоретичних» основ цієї ідеї і способами її індоктринації в життя, я стежив... вивчав... зважував.

Тож не дивно, що коли я одержав квітневе число «Вісника» ОЧСУ (за минулий рік), і в його оглаві побачив статтю «Світова держава», то вельми зацікавився...

Але, прочитавши раз і вдруге, переконався, що тема потрактована надто поверхово, без зазначення, навіть, джерел та місця й часу народження ідеї «Світової держави». Це й штовхнуло мене до написання критичних завважань під заголовком «Як не треба писати».

Гадаю, що не буде заперечень, коли скажу, що кожний «писар», пишучи який би то не було твір, вважає, що він пише найкраще за всіх. І коли він перечитує написане (для наслоди чи самоконтролі), то, в екстазі захоплення (написаним), не бачить він (або вона) ні мовних помилок, ні мовно-стилістичних недотягнень або «сумбурів», ані, навіть, часом і протирич.

Трапляються такі дивні речі тоді, коли автор писав свій твір у поспіхові, не був добре підготований до писання, через недостатнє вивчення дотичного матеріалу, або через однобічне чи упереджене трактування теми.

А найчастіше тоді — коли «писар» уявив,

ному залежати від спроможності «вершника».

П. Кандискалів

— — —

Без коментарів

Папи і кардинали мають найбільше шансів стати по смерті святыми. Таким кандидатом у святі буде, мабуть, і французький кардинал Жін Даньєлю, який недавно помученицькому (як каже офіційний рапорт французької поліції) «помер на удар серця в кімнаті молодої кабаретниці...»

— — —

Віктор Маркетті, агент американського ЦРУ (Центральне розвідувальне управління), виявив пресі таємницю: що в 50-их і 60-их роках монсеньйор Монтіні (**теперішній папа Павло VI**) отримував гроші від ЦРУ. Чиї він «спасав» душі за ті гроши — невідомо.

— — —

«В них хулігани зробилися вже приручені: їх увесь час беруть на поруки.»

«Всі породи овець вовк знає на зубок.»

НАША БАТЬКІВЩИНА, Ч. 286.

що він уже визнаний письменник і тому рахуватися з опінією читача йому не потрібно.

Яскравим прикладом такого писання може бути й стаття «Світова держава» (Ю. Тиса - Крохмалюка).

Тема — надзвичайно цікава, животрепетна чи, як кажуть, «на часі». Для її написання потрібен був хоч маленький прометеївський вогник у душі автора, всебічне знання історії появлення ідеї «Один світ — одна держава», її розвиток і засоби пропаганди та всі її плюси й мінуси.

У статті шановного автора Тиса-Крохмалюка нічого цього не видно. Вже перше речення статті грішить циганською мудростю: «Світова держава може бути великою небезпекою для України, але — не мусить».

Це своє априорне твердження автор розвиває далі таким поясненням: «Якщо СССР опанує світ, то може бути небезпека, якщо ж Захід — не може бути».

Чому? — спитає читач. — Тільки тому, що автор прорік «магічні слова» — «не мусить бути»!?

І далі: «Намір СССР створити світову державу викликає конечність відповісти на цей намір...»

Чим же б ви думали, шановний читачу?.. Як не дивно, але автор не знайшов нічого іншого, крім обіцянки (з боку капіталістичного Заходу) «раю» на землях комуністичних держав та демократичних свобод.

Відповідь уярмлених народів можлива лише одна: «Дякуємо за ваш "Rise in the sky when you die", ми вже бачили і знаємо чого варти ваші обіцянки.»

Згадуючи про працю європейського філософа, в якій він, нібито, обстоює думку про вживтя примусу супроти тієї держави, яка б спротивилася реалізації ідеї «Світової держави», автор не згадав імені того філософа, і цим самим викликав у читача сумнів щодо правдивості передачі слів філософа.

Скажемо більше: якщо мова йде про недавно померлого філософа Карла Ясперса, то його думка була цілком інша: «Хоч як не приманлива ідея «Один світ — одна держава» для її творців і апологетів, але її здійснення й утримання можливі лише при застосуванні тотального терору.» (Цитую з пам'яті).

Щодо трьох кандидатів на «провід у світовій державі» (СССР, Китай і США), то це твердження також не має під собою підстав. Поперше — це був би не «провід», а жорстока, кривава диктатура. І подруге — перші дві країни не мали і не матоють своєї власної «філософії» про «Один світ — одна держава», і ніколи її не висували. Навпаки — поборювали.

Слова Філотея (Два Рими впали. Тоді як третій стоїть. А четвертому не бувати.) відносилися до питання, хто має стати спадкоємцем

духовного надбання візантійської імперії. В листі до Івана IV Грозного римський папа Павло III писав, що законним спадкоємцем Візантії він вважає Москву.

Слова Пушкіна про «руssкое море» стосувалися лише слов'янофільського руху, а не ідеї «Один світ — одна держава». Викорінення ж ідеї космополітизму з умів народів СССР по Другій світовій війні відоме всьому світові. Зате в третій країні (в США) існує уярґументована теорія, яка гласить: «Єдине спасіння для людства — «Один світ — одна держава», де провід має належати вибраникам божим.»

А що під «вибраниками» тепер розуміють не тільки жидів, а й англо-саксів, про це ясно сказав «реконструкційний центр світу» устами свого фундаменталіста Армстронга, що має в своєму розпорядженні необмежені мільйонові кошти для пропагування цієї нової «чарівної» ідеї. (Див. журнал «Tomorrow's World» за останні роки).

Маю ще декілька критичних заваг і другому авторові...

В тому ж числі «Вісника» є рефлексії пані Оксани Керч від перегляду збірника «Широке море України» (видання «Самвидаву»).

Трудно погодитися культурній людині, що ці рефлексії належать письменниці, а не людині з триклясною освітою. Правдивість цієї опінії продемонструємо на ось таких мовних «шедеврах» пані письменниці, якими вона характеризує еміграційну українську дійсність. (Заввага: в дужках — моя репліка):

1. «Та певно не вірять, в терор і переслідування в Україні, ті, для яких гостре, живе, талановите слово інтелекту стало щоденною смачною їжею».

(Що, власне, мав би значити цей юнсенс?)

2. «Життя українських письменників у совєтській тюрмі народів стало вже чимсь таким нереальним, що воно не вважається дійсністю».

(Ще й яка реальність!.. Ще й яка дійсність!)

3. «Воно стало легендою».

(Подивіться, пані, до слівника, що таке «легенда»).

4. (Тією легендою) «можна іноді розважатися, розігнати інтелектуальний сплін, бож це майже неможливо в наше атомове століття, коли негритянський танець став університетською дисципліною в Америці. Ні, ні, неможливе таке знущання над людським інтелектом в демократичному світі!».

Тут уже мовна «культура» письменниці досягла «вишайшої» форми абсурдності: сплін — не може бути «інтелектуальним» чи «нінінгелектуальним»; всяка дійсність, якою б вона не була огидною, не є «неможливістю», а таки дійсністю і можливістю; якщо негритянський танець в університетах Америки є сьогоднішньою дійсністю, то гістерія пані — «Ні, ні, неможливе таке знущання над людським інтелек-

том в демократичному світі! — скоріше нагадує дитячий переляк, аніж протест пані, бож коли існує змушення (в будь-якій формі), то це вже її дійсність, реальне явище, а не «неможливе».

Стільки про мову письменниці Оксани Керч...

Коли ж торкнемося ідеиної і мистецької сторони «Широкого моря», то тут пані «пересолодила» в такій мірі, що виникає підозра: шановна пані або не читала «Широкого моря», або не розуміє що таке література, а що халтура.

Нема в тому збірнику ані «Господнього слова», ані «Шевченкового слова» і навіть «великого слова». Є в ньому цінний трактат Брайчевського (Воз'єднання чи приєднання?), але є й «поезії» Холодного (чистісника бридня лунатика), є й маячиння про «Смерть Сталіна» (невідомого автора), художня вартість якого не перевищує вартості «твору» нашої еміграції «Сталін у пеклі».

Що ж варти тоді пустодзвонні слова авторки — «Всі ці твори в однаковій мірі киплять багатирською силою вислову, чарівницьким чаклюванням?» І чи задумалася авторка, здаючи свою статтю до друку, над питанням: а яка ж буде опінія читача про мій письменницький талант, якщо він (читач) буде мого інтелектуального рівня або й трохи вищого?.. Очевидно, що ні!.. Бо в такому разі авторка не опинилася б під «обстрілом» справедливої критики.

І нарешті ставлю перед «многостражданною» українською тромадою Америки ось таке запитання: чи маємо ми право «боліти душою», кричати і протестувати проти нищення української мови в Україні, коли ми тут, на волі, псуємо і нищимо її сами в такій же, якщо не більшій, мірі?..

30. V. 1973.

А. БІЛОПОЛЬСЬКИЙ

Нарис історії Росії ССРР НА ФОНЕ ПРОШЛОГО РОССИИ

Праця присвячена всім поневоленим большевиками народам для їх зближення і координації їх визвольних змагань і тому надрукована російською мовою.

Історичні події подано й інтерпретовано в новому оригінальному насвітленні, яке полекшує глибше зрозуміння большевицького устрою.

Ціна (з пересилкою) 9.60 дол.

Можна набути в книгарні «НБ»

Унікальна праця

Коли береш у руки цю велику, на 372 сторінки величного формату, технічно добре оформлену книжку, то аж не віриться, що її написав і видав безпритульний емігрант, «маршрут» якого почався понад півсторіччя тому на Харківщині, потім простягся аж до Далекого Сходу — на український Зелений Клин, далі перекинувся в Маньджурію, а відтак у Шанхай, на Формозу (Тайвань), Аляску і наостанку до США. Уже на підставі цього «маршруту» читач може догадатися, хто він такий, цей незвичайний емігрант, та, звичайно, в цій рецензії його треба й назвати: це відомий і невтомний український діяч, публіцист і дослідник українського національного руху на Далекому Сході Іван Світ. А його праця звуться «Українсько-японські взаємини 1903 - 1945 рр.». Цю працю спершу надруковано було в лондонському журналі «Визвольний шлях», а книжкою її видав автор у Нью-Йорку 1972 року. У своїй короткій «Передмові» до цієї книжки Любомир Вінтар, на мою думку, хибно назвав Івана Світа «одним із найвидатніших знатців українського життя в Азії», — ні, він єдиний у нас такий знатець, просто найвидатніший знатець.

Правда, року 1965 у Детройті вийшла ще більша розміром книжка про Зелений Клин — «Серця й буревій» В. Несторовича, але вона, на жаль, являє собою «роман-репортаж», тобто гібридний жанр (як я такі, досить часті в нашій еміграційній літературі писання визначаю), і через те читач не знає, що в ній — правда, а що — вигадка белетристіста. (Між іншим, я одержав від автора відповідні щодо цього інформації, але я не можу їх публікувати). Ця книжка Несторовича цікава в читанні, але її інформативну вартість затемнила белетристика.

Праця ж Ів. Світа — це мемуарно-дослідна праця, побудована на справжніх фактах, зафікованих у своєчасних записах автора та в документах, наведених текстуально, а подекуди й у фоторепродукціях. Сам Ів. Світ охарактеризував свою працю в підзаголовку як «історичний огляд і спостереження». Про науковий її характер свідчить додана до тексту бібліографія, що охоплює численні видання українською, російською та англійською мовами, а також показниками імен, організацій та географічних назов. Є в ній і резюме англійською мовою. (У нотатці «У справі цього видання» автор згадує ще резюме японською мовою, але в моєму примірнику цього останнього немає).

Я не вважаю себе компетентним для критичного розгляду змісту цієї праці (хоч, я читач, і свідомий її вартості), — через те обмежуюся інформацією про її зміст, тільки виписавши відповідні заголовки. Ось вони, ті заголовки (при цьому підзаголовки я пропускаю):

НАША БАТЬКІВЩИНА, ч. 286.

«Зацікавлення японців національними питаннями в Європі», «Перша світова війна (1914 - 1918) і її наслідки», «Огляд політичних конфліктів» (тут автор інформує про українські політичні заходи на Далекому Сході), «Маньджурія, 1922 - 1931 роки», «Політичні контакти» (уже в Маньджурії), «Адміністрація українського національного дому» (в Харбіні), «Організація української національної колонії в Манджузії», «Перші кроки української національної колонії», «Українська національна колонія після загальних зборів 1936 року», «Українські організації в нових умовах» (тут автор інформує про зміну японської політики супроти емігрантів взагалі), «Українське життя на Далекому Сході у воєнний період (1939-1945)», «Закінчення війни в Азії».

У цьому показнику змісту цієї книжки з технічних причин пропущено один розділ — «Беседа В. Леніна з японським кореспондентом К. Фусе», як про це зазначено у вкладеному аркушику з виправленням помилок, у цих виправленнях сказано, що пропущений розділ вкладено на окремих додаткових аркушах на стор. 61, 62, 63 та на останній сторінці книжки, але в моєму примірнику є тільки оте «закінчення» на останній сторінці. Можна думати, що цей розділ викнула редакція «Візвольного шляху», бо оте «закінчення» зфотографоване з машинописного тексту.

Але й з отих наведених вище заголовків видно, який багатий зміст має ця праця Івана Світа. І читається вона з великою цікавістю. Цьому сприяє й логічно впорядкований текст та добра сучасна українська літературна мова. Добре, що в цій мові редакція «Візвольного шляху» замінила назви «Хіни» та, мабуть, і «Ніпон» назвами «Китай» та «Японія» (про цю останню можливість може свідчити те, що автор свого часу видав у Маньджурії «Українсько-ніпонський словник»), всупереч бажанню автора зберегти їх (він проти цього протестує в нотатці «У справі цього видання»). «Китай» і «Японія» як назви так узвичаєні в українській мові, що замінити їх «Хінами» та «Ніпоном» уже не можна і заміняти не треба. Так само слушно вжито слова «російський» замість «московський» (у бібліографії останнє слово збережено). Не можна засмічувати нашої мови й такими русизмами, як «совєтський», що за ним обстає І. Світ. Відповідні міркування я подав у своїй статті «Українська мова «Голосу Америки», що була надрукована в журн. «Вільна Україна», а ці міркування я повторив у нотатці, надрукованій у травневому числі (за 1974 р.) журналу «Нові дні», і я з приємністю можу відзначити, що після появи цієї останньої нотатки «Голос Америки» почав уживати «Радянська Україна», «радянський».

Проте ці «мовні питання» не відносяться до змісту книжки Івана Світа, що її треба уважати унікальною й дуже цінною для нас пра-

цею. За це належить щира подяка її авторові, безсумнівному українському патріотові й невтомному працівникові на нашому національності полі.

В. Ч.

—
В. Гірчак

Цікава, але хибна праця

Я маю на увазі книжку А. Белопольского «СССР на фоне прошлого России, очерки русской истории в новом освещении», Вашингтон, 1973. Я прочитав цю працю з цікавістю, але в кінцевому висліді знайшов у ній не нове, а хибне освітлення «російської історії». Вона цікава тим, що в ній подано факти з історії багатьох державних утворень, які були на території теперішнього СРСР, в неприкрашеному вигляді, а такими, якими вони були. Об'єктивно викладено й півторічну історію СРСР. Ця об'єктивність викладу може бути корисна тим, хто досі сприймав історію цих держав крізь призму більшовицьких партійних фальсифікацій, що всі просякнуті російським шовінізмом, з ідеалізацією навіть таких деспотів, як Іван Лютий чи Петро «Великий», чи в світлі донцовських псевдоісторичних висувань історичного минулого, зокрема рабовласницької Київської Русі як зразка для наслідування в творенні майбутньої державності українського народу та його суспільного ладу.

Але ця об'єктивність може ввести в оману некритичного українського читача, який, захопившись тим, що автор не прикрашує, а правдиво зображує історію Московської держави, її генетичну пов'язаність з монгольсько-татарською імперією Чінгіс-хана та Золотої Орди, не зауважить прихованої за цією об'єктивністю у подачі фактів хибності концепції всього історичного процесу, не зверне уваги на те, що він із історією українського народу розглядає в пляні «всеросійства» як це видно навіть з підзаголовка книжки («очерки русской истории...») та з прямих у цьому розумінні прогнозів на майбутнє. Адже таке сталося навіть із, здавалося б, компетентним рецензентом проф. Б. Романенчуком, що свою статтю про працю Белопольского заголовив «Московський большевізм (?) — В. Г.) — відродження (продовження? — В. Г.) монгольщини», а наприкінці своєї статті написав: «Цю книжку варто прочитати кожному, хто цікавиться цими питаннями... Варто теж зауважити, що й українська історія, оскільки вона переплітається з російською, представлена (?) — В. Г.) тут безсторонньо, справедливо і навіть досить докладно» («Свобода» за 27. XII. 1973).

Отим то я й хочу в цій статті розглянути тільки оту концепцію, а не конкретні факти чи яви-

ща з цієї «руської історії». Та цього останнього й не можна зробити в невеликій статті-рецензії.

Передусім треба сказати, що в основному, це не оригінальна концепція самого Белопольского, її створили російські «білоемігранти» ще в 20-их роках, на праці яких, до речі скававши, Белопольський інколи й покликається та їх цитує. Ця концепція побудована на базі так зв. «Евразії», що охоплює територію від Карпат аж до Далекого Сходу і що її як певну геополітичну теорію висували оті російські «білоемігранти». Згідно з цією теорією, всі історичні процеси, передусім державні утворення були у цих географічних умовах неминуче пов'язані політично й спадкоємно і надалі не можуть бути не пов'язувані. Про таку зумовленість Белопольський пише в перших же реченнях своєї «Передмови»: «Східня частина Європи та північна частина Азії являють собою геополітичну цілість, що дуже відрізняється від решти Європи й Азії. Післяреволюційними роками її стали називати «Евразією». Цей факт зумовлює розвиток державного й суспільного життя на всьому просторі від Карпатських гір до Тихого океану.» На те, що і в майбутньому народи на цій території підлягатимуть цій зумовленості, він натякає в останньому реченні цієї «Передмови»: «Новий підхід, на думку автора, дає можливість достеменніше визначити (в автора хибно сказано «дає возможность... оценки» — В. Г.) перспективи дальшого розвитку Росії.» Як бачимо, й тут, як у підзаголовку, в нього мова йде про «Росію», а про «безперспективність» інших можливих державних утворень на цьому просторі він прямо каже наприкінці своєї книжки, але я це наведу пізніше.

Для того, щоб на такому фаталізмі все з'ясувати й будувати, треба припустити, що географічний чинник — єдиний чинник, який визначає всі історичні процеси усіма часами, на всіх континентах, за всяких історичних умов, а такі явища, як стан та розвиток економіки, розвиток наук і техніки та самоусвідомлення етнічних мас як певних самовистачальних вартостей — національностей, ігнорувати. Я не знаю ні одного історика, який би керувався у своїх дослідах тільки таким однобічно-географічним «підходом», і думаю, що «теорію» Белопольского дуже легко спростувати. Для цього досить згадати хоч би те, що Ермак завоював Сибір для Московської держави дуже легко через те, що скористувався винаходом вогнепальної зброї, якої не знали сибіряки; так само позавойовували еспанці індіянські держави Мехіко, Перу, Чіле. А дві атомові бомби, скинуті на Японію, примусили її скапіталювати. А якщо мату на увазі економічний чинник, то ми спостерігаємо нашими вже днами, як араби своєю нафтою примусили США зректися абсолютної підтримки «штучної» держави

Ізраїлю і піти на угоди з далекими від Америки арабськими країнами..

Велика хиба всіх «евразійських» авторів (а отже й Белопольского) в тому, що вони історичні процеси зводять тільки до державно-політичних утворень, а ігнорують етногенетичні процеси та явища, при чому ототожнюють останні з першими. А тим часом саме на прикладах з історії утворень цих двох категорій в «Евразії» чи не найкраще й можна з'ясувати, що явища першої категорії — державні утворення мають у своїй суті більше випадковості й зникненості, аніж у явищах другої категорії — в етнічних процесах як історично устійливіших і тривалих, та ще й вартісніших для розвитку людської творчості. Адже й сам Белопольский визнає, що його «вихідний пункт» — Київська Русь виникла випадково, бо її створили скандинавські варяги. Та й занепала ця на династичному принципі побудована держава теж «штучно», бо була ділена між княжими спадкоємцями, які своїми міжусобицями знесили її так, що вона не змогла оборонитися від азіятів — монголо-татар. Так само утворилася й загинула монгольська держава Чінгісхана: утворилася внаслідок завоювань, розпалася внаслідок поділу між спадкоємцями. А от монголи як такі збереглися до нашого часу (в так зв. Монгольській народній республіці, калмики, що їх тільки більшовики розпорощили поліційною силою), не кажучи вже про тюркські народи, що виступали в завоюваннях Батия під назвою «татар». Якщо мати на увазі східнослов'янські народи, то їхня етнічна історія сягає доби Скітії й Сарматії, що теж були тільки державоподібними утвореннями, а етноси цього простору збереглися аж до нашого часу як українці, білоруси й росіяни-москалі. А як багато говорить у цьому розумінні факт, що український етнос хоч і був поділений на протязі багатьох сторічів між різними державами, а проте зберігся як єдиний народ від Закарпаття і аж до Верходоння та Кавказу! (Тут не має значення, що він поширився на ці останні землі пізніше, а має значення його збереження як окремого етносу й на цих землях).

Зігнорувавши етнічні процеси й явища, А. Белопольский і розглядає в своїй праці тільки державні утворення — Київську Русь як державу східноєвропейського простору, з поділом тільки на Південно-західну, Західну й Східну, Монгольську імперію Чінгісхана, що прийшла «на зміну» Київській Русі, хоч і не однаковою мірою охопивши різні «Русі» (Східну більше, Південно-західну та Західну менше), Велике Князівство Литовське, що охопило тільки Західну та Південно-західну «Русі», потім Російську імперію і настанку так зв. СРСР. Геополітичну пов'язаність цих утворень символізують і їхні герби, зображені на обкладинці книжки. При цьому Белопольский у своїх історіософічних міркуваннях оперує поняттями «впливів»

— «степового кочового колективізму», що втілювався в системі державної адміністрації Чінгіс-хана, його деспотизму й терору, а пізніше Московської держави, з цими ж самими ознаками, та західного демократизму. Монголів А. Белопольський характеризує як найгіршими рицарями («вони були цілком позбавлені почуття гуманності», стор. 37), але адміністративний лад держави Чінгіс-хана він підозріло (це я з'ясую далі) виправдує і навіть пише, що в його терорі не було такого садизму, як у московських царів Івана Лютого (по-російськ. «Грозного»), в Петра «Великого» та в більшовиків. Він навіть каже, що «монголізм» як система терористичного урядування необов'язково пов'язується з расою монголів, і він цього терміну «монголізм» уживає тільки умовно, бо, мовляв, такі способи урядування можливі у всіх народів, незалежно від їхньої раси. Це слушна думка, бо ми знаємо, що «европейський» італійський фашизм та «европейський» же німецький нацизм не були кращі за «монгольський» тероризм. Тож коли автор констатує «західні» й «східні» впливи як характерні прикмети «російської історії», без надання моральної переваги першим, то це й викликає підозру щодо його... **партійності** в трактуванні «російської історії».

Ця «партійність» А. Белопольського особливо виразно виявляється в його висновках із свого, здавалося б, об'єктивного розгляду історичних процесів.

Тут я наведу чималі цитати з цих його кінцевих міркувань, які говорять самі за себе: «Степ» так ґрунтовно зруйнував та знекровив «Київську Русь» (в автора просто «Київ» — В. Г.), що він не спроможний власними силами звільнити «Русь» від степових впливів і поставити її на шлях мирного еволюційного розвитку. Тим то об'єднання його сил із силами інших народів і передусім з осілими елементами російського народу, які кількісно в ньому переважають (? — В. Г.) є очевидною неминучістю. А коли в «Києві» виникають ідеї вирватися із задушливої атмосфери східного деспотизму, то це тільки відгук утечі від нього. Ці ідеї самостійності (в нього так і написано «самостійності» — В. Г.) виникають з почуття безнадійності, а страх і безплідність пасивного опору не дозволяють бачити всю її (самостійності — В. Г.) нездійсненість.. Географічне положення «Києва» ні в минулому, ні в сучасному не дає йому можливості вибору. Залишившись у складі Росії, Україна може розраховувати на спілку й допомогу інших народів, не виключаючи й великоросів, а при спробах відокремлення буде мати більшість із них проти себе, разом із загрозами з Заходу... Вихід із цього зачарованого кола... без сумніву, лежить у відродженні старих федералістичних традицій «Києва».

Не трудно зрозуміти, що це за «федера-

лізм» і які політичні тенденції виникають із нього. Це «федералізм» Павла Скоропадського, що ним цей німецький полигач спробував був ліквідувати самостійну Україну з метою відновити «велику Росію». А це й є партійність автора цього «нарису російської історії». Не випадково, мабуть, він і цю свою книжку написав «загальнозрозумілою» мовою, хоч, скільки мені відомо, він належить до партії украйнівгетьманців. Від його монархічних «симпатій» походить і ота підозріло позитивна оцінка адміністративної системи Чінгіс-хана.

Тим то треба сказати, що ця його праця не тільки хибна з історичного боку, а ще й політично шкідлива: вона «теоретично» роззброює український народ у його боротьбі за державну незалежність, а тит самим і за самостійність як окремого етносу (бо держава — один із чинників, що сприяє цьому).

Лист до Президента

Прошу надрукувати в „Нашій Батьківщині” листа Нормана Ф. Дейсі до президента Ніксона. Цей лист був уже публікований в американській і в деякій етнічній пресі, але українська преса його чомусь не помітила. Треба думати, що наші політичні провідники бояться втратити союзника чи спільника в будові нашої держави. Їхня тенденція очевидна — забути або викинути з історії часи визвольної війни і всю правду про те, як наше і світове жidівство тоді „помагало” нам. Чи не таку саму допомогу дадуть вони нам і в майбутньому?

На мій погляд п. Дейсі робить у своїх міркуваннях кардинальну помилку: він у всьому обвинувачує президента Нікса; навіть за гонорари, що їх отримують сенатори-ліберали, винен президент США... На якій підставі п. Дейсі звільняє від відповідальності людність США?.. Ніксон перші вибори виграв дуже малою перевагою голосів, але і в першій, і в другій каденції американська людність підсунула йому під ноги важку колоду, вибравши до Сенату й Конгресу більшість лібералів — патріотів не США. Як видно з листа, п. Дейсі попрацював немало на користь Мек Говерна, щоб провалити кандидатуру Нікса в другій каденції. Але він не виовітлив своєї праці у виборах до Сенату й Конгресу на користь справжніх патріотів США, бо такої, очевидно, й не було.

П. Козин

Дорогий Пане Президенте!

В моєму архіві зберігається Ваш лист, в якому Ви дякуєте мені за мою службу, що в більшості була щілоденною працею на становищі голови організації „Добровольці за Нікса” в часі Вашої передвиборчої кампанії на президента. Після Вашої повторної номінації я оголосив в пресі, чому цього разу я буду провадити активну кампанію за Вашу поразку

Справедливість зобов'язує мене подати причини цього переходу в інший табір. Я вважаю себе в достатній мірі американцем-патріотом. Під час другої світової війни я три роки служив за океаном; моїм останнім призначенням було керування операціями психологічної війни при головній ставці ген. Айзенгавера в Європі. Нині мені соромно за поведінку моєї країни у справах Середнього Сходу. Я відвідував єгипетські шпиталі і бачив довжелезні ряди ліжок з малими дітьми опеченими запальними бомбами американського виробу, що їх було скинуто з літаків зроблених в Америці для так званого „захисту Ізраїля”. Я сидів у бомбосховищах багатьох тaborів біженців Гази і Лівого Берега — Йорданії та Лівії. Слухав розповіді очевидців — палестинських арабів, які безжалісно виганяли їх із їхньої землі, на якій вони і їх предки жили сотні років, чужоземні армії, створені в Європі й Америці. В процесі постійного поширення так зв. „охоронних кордонів”, ця армія, сильніша ніж будь-коли була, з допомогою американської техніки і фінансових засобів, звичайною агресією збільшила територію Ізраїля у 18 разів від часу пляну Комісії Піла, або в 4 рази від часу шестиденної війни 1967 року.

Я розмовляв із службовцями ООН, які мені розповідали про жорстокі фізичні методи допитів арабських полонених в Ізраїлі. Я розмовляв із персоналом Міжнародного Червоно-го Хреста в Женеві і вони ствердили факт, що їх не пустили на побачення ні з засудженими, ні з підслідними арабами в Ізраїлі. Я розмовляв з ізраїльським адвокатом, який осуджував методи допитувань, що їх в Ізраїлі стосують у 80% до арабських полонених. Я зустрічався з представниками закордонної преси в Ізраїлі, які нарікали, що їх більше двох років непускають до в'язниць, щоб довідатись про умови в'язничного життя і трактування в'язнів; що все, що пишуть кореспонденти в Ізраїлі, підлягає суворій цензурі; що будь-яка критика Ізраїля — заборонена. Я розмовляв із жидами-членами Ліги прав людини і Громадських прав і бачив їх жахливі статистичні матеріали про допити, про масові руйнування житлових будинків арабів та масового депортування корінного але неізраїльського населення. Усе це являється грубим порушенням 3 і 4 параграфів Женевської конвенції. Кілька місяців тому Комісія прав людини при ООН схвалила резолюцію з обвинуваченням Ізраїлю у військових злочинах супроти мирного населення на окупованій Ізраїлем території. Ваша адміністрація вважала за потрібне промовчати цю величезну кількість доказів.

Свідомість того, що моральна і матеріальна підтримка моєю Батьківщиною отого політично-військового чудовища і всього того, що наснажує його існування й дії, викликає в мене, п. Президенте, почуття смутку і сорому. Ко-

ли я бачу, що ізраїльська преса має необмежену можливість і широко використовує ту можливість, ба навіть розгнуздано хвалиться тим, що пані Голда Меїр має можливість з'являтися в США коли їй захочеться, навіть тоді, коли екоцеси її уряду викликають незадоволення у Вашингтоні вона підмаслює Ваш уряд до такої міри, що всі її бажання стають реальними. — мені соромно за мою Батьківщину, п. Президенте. Читаючи в лондонському „Таймс”-і статтю довгорічного працівника закордонної служби США про те, що призначення чи підвищення на службі працівників нашого міністерства закордонних справ на Середньому Сході повинні мати одобрення американських сіоністів, — мені соромно за мою Батьківщину. Читаючи в єрусалимській пресі заяву одного із вищих урядовців Ізраїля, який каже: „... ми знаємо, що ми можемо впоратися з арабами, але ми мусимо таож знати, чи США зможуть впоратися з ССР”, я відчуваю муки сорому за ту ролю, яку я виконував для того, щоб допомогти прийти до влади урядові, який свідомо дозволяє отому виродкові в сім'ї народів світу вести нас до страшної катастрофи — атомового зудару з ССР.

Читаючи про те, з якою податливістю Відієте у згоді з „резолюціями” Конгресу, який закликає Вас дати повну підтримку Ізраїлеві, — яким безпринципним і суперечним це не було супроти постанов ООН у справі Єрусалиму, — мені хочеться плакати за майбутнє моєї Батьківщини. Довідуюсь із „Триместра Конгресу”, які гонорари дістають прихильники цих резолюцій від сіоністських кіл. Вашингтонський журналіст Джозеф Аслон інформує, що за винятком одного, кожний ліберальний сенатор отримує від сіоністів гроші на свою виборчу кампанію. У „Щоденнику” Форресталя, колишнього міністра оборони, висловлено жаль із приводу того, що „певному угрупованню в нашій країні дозволяється впливати на нашу політику до такої міри, що це загрожує нашій національній безпеці”. Той факт, що закордонна політика нашої країни діє в залежності від пожертв, які дає це угруповання для партійних фондів — забезпечуючи свої інтереси — катастрофальний і вартий глибокого співчуття й жалю.”

Журнал „Ньюзвік” повідомляє, що „100 найбільше впливових жидівських лідерів Америки постановили в своїх плянах зібратися у Вашингтоні наступного тижня, щоб приспівати продаж зброї Ізраїлеві. В розмовах із лідерами республіканської партії жидівські голо-вачі намагаються підкреслити велике значення жидівської підтримки в „перевиборах Ніксона на президента другої каденції.” Прикро усвідомляти собі, в якому немилосердному становищі опинилася наша закордонна політика, якщо її тепер уже можна купити за декілька срібняків...

Ваша „справедлива безпристрасність” у відношенні до арабів може викликати посмішку в ООН, але арабам Середнього Сходу — не до сміху. Я передбачаю, що споживачі нафти в США не пізніше п'яти років заплатять дуже дорого за вийнятково безглузду закордонну політику США під Вашим керівництвом у цій частині світу. Майже кожний американський посол, що перебував з 1943 року на Середньому Сході, переконливо остерігав нас проти підтримки сіонізму, як Ахіллесової п'яти, через яку будуть лізти совєтчики з своїми інтересами в цю частину континенту. Вам не зашкодило б пригадати собі пересторогу Джона Ф. Кеннеді про те, що „американська участь в арабсько-ізраїльському конфлікті небезпечна і для США, і для вільного світу.” (Чи не ця пересторога була причиною смерті Кеннеді? — П. К.). Порівняйте Вашу позицію з діями Двайта Айзенгаувера, який в 1956 році без вагання поставив принцип вище політики і наказав не тільки Ізраїлеві, але й сильним у той час Великобританії і Франції звільнити все загарбане ними на Середньому Сході. Дозволю собі також пригадати Вам, що коли він покидав пост президента, ввесь світ ставився до нього з увагою і пошаною. Як би він оцінив Вашу нинішню політику? В такому ж оплаканому стані перебуває і Ваша тверда відмова визнати існування палестинських арабів, як і Ваша відмова підтримати їхні зусилля навести хоча б який-небудь порядок в наявному там хаосі. Не звертаючи уваги на безспірний факт, що Суезький канал, Шарм-ель-Шейх, Ерусалим і Голанські височини це лише місцеві проблеми, яких ніколи не можна буде вирішити, якщо не буде вирішена основна проблема палестинського націоналізму. Але Ви і Ваш уряд вже чотири рази відкинули пропозиції відповідальних палестинців.

На протязі минулого року мені не раз траплялася можливість вітати і підтримувати Вашу внутрішню політику в моїх коментарях у радіо-телевізійних передачах. У цій ділянці Ви зробили прекрасну роботу. Яка ж причина, що я все таки не буду підтримувати Вас у наступній виборчій кампанії. А це тому, що я переконаний в тому, що коли Ви будете далі продовжувати Вашу теперішню політику сліпою підтримкою Ізраїля, який відрівав нас в ООН від співпраці з народами світу, США перестануть бути економічно здоровою країною, або ж країною взагалі. З яким умінням і хитростю уряд Ізраїля, що його ми накинули народам Середнього Сходу, перетворює свій конфлікт з арабами на зудар нашої країни з Росією. Якщо вони не зможуть досягти проведення в життя своїх бажань, вони готові запалити Армагедон, який усіх нас знищить.

Можливо колись у майбутньому студенти будуть вивчати документи періоду Вашого президентства і їм поталанить виявити причини

які примусили Вас провадити таку політику на Середньому Сході, яка щілковито суперечить інтересам нашої Батьківщини. Але цих причин не можна добачити тепер. Коли американський долар опинився під загрозою девальвації, Банк Леймі Ізраїля завдав нам глибоку фінансову рану своєю лихварською виміною наших доларів на німецькі марки з метою особистої наживи. На якій же підставі Ваш уряд дає ще й кредити Ізраїлю на сотні мільйонів доларів?

Надміру радісні трийняття, що їх влаштовує Ваш уряд прем'єр-міністрові Ізраїлю — Голді Меїр — різко протилежні трийняттям, що їх влаштовує Ізраїль американським громадянам. Американський консул в Ізраїлі запевнив мене в розмові, що з приводу постійних безпорядків, що характеризують наявність незгоди серед громадянства Ізраїля, недавно, протягом тільки одного тижня, консул отримав понад 50 скарг від американських громадян, що були або побиті, або ув'язнені без подання обвинувачень збоку ізраїльської поліції.

Чому ж ми так безкритично, наосліп, даемо Ізраїлю всебічну підтримку? Щоб врятувати Середній Схід від комунізму? Алеж властиво саме Ізраїль винен за наявність комуністів у цій частині світу. Може тому, що нашою політикою являється підтримка демократичних режимів? Але що демократичне в тому режимі, зв'язаному своїми „фундаментальними” законами, що дискримінують людей не за їх визнання, не тому, що вони християни чи мусульмани, а просто тому, що вони не юдеї? Що може бути демократичне в країні з парляментом, у якому немає ні одного члена вибраного народом, бо всі члени парляменту призначенні на їхні службові пости босами політичних партій? Що демократичне в тому режимі, де жиди-сефардити, які складають 60% населення країни, мають 15% місць у парляменті? Що демократичне в цій системі, яка використовує долари наших кредитів і фондів Юнайтед Джюїш Аппіл, без відрахування прибуткового податку, щоб жиріти багатіям Ізраїля, які живуть у розкоші в той час, коли тисячі їх компатріотів-сефардитів і арабів перебувають у трущобах, жахливих умов?

В таборах біженців перебуває два мільйони політичних Ді-Пі, які вірили в Чотирнадцять пунктів Вільсона, які вірили в домовлені постанови Ліг Народів, що гарантували їм свободу і незалежність, чекали з побожністю, надіючись на справедливість збоку тих, які були колись великою нацією на Землі, не підозрюючи того, що ця нація опиниться на поводку жидівських заправил і буде беззастережно виконувати їх накази, диктовані безпосередньо або посередньо могутньою їхньою П'ятою коленою, що оперує в нас у США, сліпо підпорядковуючись сіоністському принципові в то-

му, що всі жиди, де б вони не перебували, повинні зберігати національну солідарність супроти Ізраїлю, яку включив ув обов'язок жидівському народові так зв. "Закон Статута", виданий Кінесетом 1952 року. Як ми виглядаємо перед світом після недавньої заяви сіоністів, у якій сказано, що в 1971 році понад 10 тисяч „біженців — американських жидів — вирвались із США в Ізраїль, щоб позбутися переслідувань”, хоч їх переїзд оплачено жидівською агенцією з фондів „добровільних” пожертв Юнайтед Джюїш Аппіл, без оплачення прибуткового податку? Чому ми мовчимо в той час, коли чужа держава розкладає своїми деструктивними діями жидівську частину американського народу?

Наш уряд з заборгуванням на 430 мільярдів доларів і з величезним дефіцитом у теперішній час і в майбутньому, що висить як баласт на його ший, недавно постановив залізти ще глибше в борги додатковою затратою 85 мільйонів доларів (яких у нього немає), на фінансування еміграції совєтських жидів до Ізраїлю. Безмірно жорстока опозиція американських сіоністів супроти сенатського закону 1872, який передбачає видання 30,000 спеціальних віз совєтським жидам для їх приїзду до США, здирає машкару із їх театрального ламання рук над „переслідуванням жидів у Росії”, й доводить, що це лише політична хитрість, що має за мету збільшення населення Ізраїлю. Якщо ми потрапимо на вудку цього трюка, то це означатиме, що нам не потрібний президент, а тільки урядовець.

Наша преса розтрублює заклики жертвувати проші емігрантам, які „втікли” до Ізраїля, щоб забезпечити їх дуже потрібними харчами, одягом і житлом. Але, коли уряд Уганди прогнав 450 жидів, що складали дипломатичну й військову місію Ізраїлю, обвинувавши їх у підриєнні роботі й злодійстві, то було виявлено, що Ізраїль позичив Угандині 25 мільйонів наших доларів. (До речі буде тут сказати, що факт прогнання жидів із Уганди доводить, що півднікі найвні угандці показалися набагато розумніші за Ваш уряд, який дозволяє ізраїльцям розгорнати свою політичну активність у нашій країні, що становить зухвалий виклик пунктам угоди з 1951 року про торгівлю, дружбу, навігацію та Актові про реєстрацію чужинецьких агентів.).

А ю справді, які ми ідіoti, що тяжко за працювані долари, які належаться нам і нашим нащадкам, з брязкотом кидаємо в кружки, що їх жиди готові підставляти нам в кожну хвилину для того, щоб Ізраїль міг позичати наші гроші іншим державам за глитайські відсотки! Якщо ми чогось потребуємо, то це: щоб наш Конгрес зобов'язав нас заплатити кошти за детальну медичну перевірку наших мізків...

Підсумовуючи сказане, пане Президенте, я

переконаний в тому, що наша політика на Средньому Сході абсолютно шкідлива. Тому я буду вперто працювати для Вашої поразки, стараючись поширити якнайширше мої думки. З пошаною, Ваш

Норман Ф. Дейсі

Т. КАРПЕНКО

Слово православного українця

I

Підсумовуючи не абиякі досягнення українців-католиків у Ватицані, д-р Михайло Данилюк закликає також православних українців до слова у справі з'єднання Українською Католицькою Церквою в одному Київсько-Галицькому Патріярхаті, або й в окремому православному Патріярхаті, але... підлеглому Ватицанові. Зокрема М. Данилюк захоплюється діяльністю арх. Мстислава (Скрипника) в цьому напрямку, не згадуючи більш нікого з інших архіпастирів Православної Церкви, й ніби ненароком ясно натякає, що арх. Мстислав якраз був би отим новітнім патріярхом, який своєю діяльністю заступив би нам знаменитого Петра Могилу. До речі, мовляв, якраз арх. Мстислав протоптав стежку для невідомої досі в широкому світі Української Православної Церкви аж до Вселенського православного патріярха в Царгороді та, навіть, до самого Ватицану. Таке нам твердять прихильники арх. Мстислава.

Д-р М. Данилюк уже наперед тішиться уявним видовищем — як би то зеленіли від злоби делегати від Московського патріярхата на осінній сесії Ватицанського собору, побачивши українського православного патріярха, що доповідає слухняно католицькому Соборові, як то Українська Православна Церква визволилася нарешті від Московського патріярхату та добровільно вилася в католицький океан під зверхність папи Римського!..

Нема чого ні дивуватися, ані гніватися на подібні думки та потягнення людей, бо історія політичної еміграції різних народів і різних часів показує нам, як слабкіші духом люди відходять помалу від корінних ідей, з якими вони примусово виємігрували з Батьківщини на чужину, щоб продовжувати політичну боротьбу за кращу долю свого народу. Бувши відрваними довший час від свого народу оті слабкі духом емігранти поступово підпадають під шкідливі пропагандивно-агітаційні впливи ворожих Україні кіл та середовищ, й одні вертаються назад під зверхність московського Кремля, а другі добровільно дозволяють себе вести під зверхність італійського Ватицану. Вони поступово зневірилися в можливості здобуття відбудови власного українського національ-

ного, ні від кого не залежного, Кремля - Ватикану в Києві. Вони втратили віру в свій народ, забули його славетне минуле, соромляться його або й не знають, і намагаються ховатися за чужі вивіски — Москви або Риму!

Оточ буде корисно нагадати слабодухим, що арх. Мстислав спізнився майже на 1000 років із своєю місією українського Мойсея. Православний грецький, він же й Вселенський, патріарх власними очима бачив, як великий Київський князь Святослав, тоді ще поганин, не раз трусив Східно-римською імперією, а раз навіть прибив на воротях Царгороду-Константинополя свого бойового щита, як переможець отієї могутньої другої римської імперії. Велика княгиня Ольга, православна християнка, приймала послів і від Риму, і від Царгорода, а великий князь Київський Володимир змусив Вселенського православного патріарха з Царгороду охристити все населення Русі-України та забезпечити церкви й духовні школи в Україні кадрами грецького духовництва! Великий князь Київський Ярослав Мудрий цілком законно вважався тестем Європи, бо наймогутніші тоді королівські двори Європи породичалися з ним. Донька ж Ярослава Мудрого Анна, бувши королевою Франції, не тільки зберегла свою православну віру, але й дуже успішно захищала перед королівським троном підлеглі Франції інші народи некатолицького віровизнання. Тому то бельгійський народ навіть тепер ще з великою вдячністю щороку святкує пам'ять своєї захисниці перед французьким троном — святої Анни. А скільки ж то раз тішився у душі Вселенський православний патріарх у Царгороді, як українські православні запоріжці «прикурювали свої лульки» на згарищах передмістя магометанського Царгорода!

Не соромитись, а гордитись мусимо ми великим минулим свого народу та помогати йому завжди на його шляху до ще славнішого майбутнього.

Хто слідкує за щоденным життям червоної московської колоніальної імперії, той бачить, що московський більшовизм уже пережив себе і тримається ще на ногах лише силами свого кривавого минулого і при першій-ліпшій нагоді примара диктатуси червоного Кремля розділить долю свого чопередника — московського царя Миколи ІІ-го. На цьому тлі стане вільною Україна, з її понад 150 високими школами, з понад сотнею тисяч високоосвічених своїх синів і дочок, і з стовідсотково грамотним населенням національно свідомих українців. Їхня національна свідомість стверджена хоч би й тим, що при останньому переписі населення вони записалися українцями, хоч і знали, що це Москві не до вподоби. Відроджена православна Україна буде наймогутнішою і найбагатішою чорноморською державою, яка своєю могутністю й багатством забезпечить і підтримку на світовій арені своєму українському пра-

вославному Патріархові. Це саме буде їй тоді, коли Світовий Собор православних патріархів обере його на Вселенського православного патріарха. Царгород, як «другий Рим», ставши магометанським центром, цілком віджив себе, отже історично законним його преемником стала православний Київ.

В наслідок свого історичного державного і релігійно-духового розвитку український народ своєю духовістю, своїм характером і традиціями був і є непоправний демократ. Через те саме українська держава, будучи, безумовно, православною, буде однаково шанувати всі інші віровизнання — католиків, протестантів, жидів, магометан тощо. Звичайно, наш ідеал був і буде, щоб усі віровизнання мали свої центри в межах України. Тоді українська держава спиратиметься на всенародний моноліт, бо кожний громадянин її належатиме своїй Батьківщині-Україні тілом і душою й не буде душевного роздвоєння нації, як це має місце тоді, коли релігійні центри віровизнавців керують ними з-поза меж даної держави.

Звичайно, арх. Мстислав думає інакше й тягне за собою усіх слабодухих, які величають його як незвичайного бізнесмена в релігійному питанні. Та й справді, тяжко було б знайти серед інших національностей такого незвичайного крамаря, як наш арх. Мстислав, бо в його «крамниці» все на продаж; у нього продається навіть і такий «крам», як Православна Віра, облита українською кров'ю з-під ножа Ватикану, — Віра його ж таки власних дідів-прадідів. В нього й архиєпископська митра включена до «краму», але не на продаж, а на обмін!. Я гадаю, що таку саму «крамницю» має ще грецький, він же і Вселенський, православний патріарх і більше ніхто у світі.

II

«Через вас мої Рутени сподіваюсь ввести в лоно Римської Церкви Восток.»

Папа Урбан VII (1664)

В часописі «Свобода», ч. 200 за 18 жовтня 1955 року було надруковане «Пастирське послання Української Католицької Єпархії» з приводу 1000-ліття християнства в Україні. Напочатку послання була надрукована фраза папи Урбана VIII, яку подано вище як мотто, та подано імення усіх церковних ієархів, як авторів-творців цього звернення до «Українського Народу» (не до самих тільки католиків. — Т.К.). Ось вони:

1. Константин Богачевський, Архиєпископ, Екзарх Філадельфії;
2. Василь Ладика, Архиєпископ, Екзарх Маніто-би (Канада);
3. Іван Бучко, Архиєпископ, Апостольськ. візит.
4. Ніл Саварин, Епископ, Екзарх Зах. Канади;
5. Ізидор Борецький, Епископ, Екзарх Сх. Кан.;

6. Андрій Роборецький, Епископ, пом. Екзарха Філадельфії;
8. Максим Германюк, Епископ, пом. Екзарха Манітоби.

«Дорогі брати й сестри!

Тисяча літ пройшло як наша блаженна Княгиня Ольга признала Христа... Вона зверталася за допомогою до найбільших тоді християнських імперій Східно-Візантійської та Зах.-Римської й прохала їх прислати своїх Епископів та священиків-місіонерів...

... Ми твердимо та повідомляємо українських вірних, що накинене їм московське православія під фізичним та моральним примусом ворогів Божих та ворогів наших...

... Фальшиві пастирі та наймити не мали жадного права розривати та порушувати на українській землі вірність Христовій Церкві та вірність Римському Вселенському Архиєрею, який як намістник святого Верховного Апостола Петра, виконує верховну владу в Христовій Церкві...

Нехай знає весь світ, що Католицька Україна була й буде завжди вірна непофальшованій Христовій Правді та Його Церкві!.. При цьому весь Український Нарід прийме нарешті решт до серця ці постійні поучання та нагадування про необхідність єдиної церковної релігії, без якої не має чого надіятися справжніх успіхів від наших «Соборницьких Змагань»...

... Коли весь Український Нарід захоче собі цієї єдиної Церковно-Релігійної Єдності й добровільно буде боротися для досягнення цього бажання, тоді Христос-Господь Уготовить для нашого Українського Народу особенне благословення не тільки для його самого але й для всього Сходу. Бо здається немає жадного сумніву на благодатний вплив, який мала б Українська Церква на релігійне об'єднання Європейського Сходу для усунення роздорів, які за цих 900 років нарobili стільки зла поміж розсвареними народами світу...

Дано в Філадельфії, Вінніпегу, Римі, Едмонтоні, Торонто, Саскачевані року Божого 1955, місяця серпня в свято Успіння Пресвятої Богородиці.»

До речі, під час цього вроčистого святкування по всіх закутках вільного світу св. княгиню Ольгу проголошувано — «до відома всіх українців католиків» — католицькою, а «знаменитий» галицький історик Микола Чубатий «науково» стверджував, що таки «дійсно» княгиню Ольгу христив член римської Церкви!

Отже, року Божого 1955, місяця серпня, сame на Успіння Пресвятої Богородиці ще раз «заснули», якщо вони були в них взагалі, братські почуття галицьких українців до українського народу. Ще раз прокинувся в них злий дух «рутенів Урбана VII». Обласкані Ватиканом та обляцьковані римськими митрами ієрархи «українців католиків» ще раз із волі Ватикану закликають своїх земляків до зброї, до насту-

пу на православну Україну, щоб, перемігши її, кинути скривлену братньою кров'ю під ноги Римського папи. Закликають земляків до війни з православною Україною за католицьку Україну!..

Ми до деякої міри навіть співчуваємо отим новітнім «рутенам Пія XII», бо на них покладено надзвичайно тяжке завдання... Добре було «рутенам Урбана VII»: їх обов'язком було лише укладати пляни захоплення тієї чи тієї православної церкви або монастиря та порад кого саме з православних українців, на випадок їх спротиву католизації, треба повісити, кого посадити на паль, кого покалічити і як саме, та чи спалити якесь село, а чи забрати все майно його до панського або біскупського двору. Саме ж переведення в життя готового вже пляну — мечем та вогнем — виконувалося людьми королівської Польщі. Труднощі полягали тільки в підшукуванні нових уніятських пастирів до цих насилуваних церков та монастирів, бо велика кількість галицьких рутенів навіть тоді вже почувала себе українцями й соромилися заганяти свого православного брата-українця до католицької віри з допомогою ножа і пута. Але, як твердить історія України, все ж таки знаходилися і тоді такі, що любили знущатися над безправними і беззахисними братами, маючи за собою озброєну силу королівської Польщі.

Добре було й римо-католицькому арцибіскупові Польщі Вишнівському, — дав наказ своїм фанатиками котру православну церкву чи монастир спалити, котру зруйнувати, а котрі під римо-католицькі костели загарбати і все було зроблено. Так знищили, спалили й пограбували польські хулігани Католицької акції під охороною державної поліції і збройних сил «демократичної» Польщі сотні православних церков Холмщини й Волині на очах культурного християнського Заходу. І «вільний світ» мовчав, наче нічого нечув, нічого не бачив; наче б нічого й не сталося, але Вишнівський був відзначений Ватиканом за такий «християнський» вчинок шапкою кардинала.

Добре було католицькому арцибіскупові Південного В'єтнаму вигонити геть китайський (а може, теж московський? — Т. К.) буддизм та навертати все населення до «прадідівської католицької віри», бо він мав за плечима аж троє братів католиків, які в той час випадково і проти волі свого народу захопили в свої руки державно-політичне керівництво В'єтнаму. В'єтнамський народ вчинив розправу над трьома братами за їх знущання над споконвіку рідним народному серцю буддизмом, а спричинник народного горя і смутку — арцибіскуп — сховався у Ватикані й не хоче явитися на суд свого народу і, звичайно, також чекає на кардинальську шапочку.

Добре було також і хорватському католицькому арцибіскупові Степаніцу, який, ховавшись за гітлерівські танки, посылав своїх

«рутенів-усташів» з ножами й путами навертати православну Сербію до католицизму. Десятки тисяч сербів було вирізано, вбито, митрополита й кількох єпископів — замучено, але майже 500 тисяч сербів таки загнано до католицьких костелів! Отже, невинна кров не даремно була пролита усташами з психікою «рутенів Урбана VII» і Йосафата Кривавого! Коли ж не стало гітлерівських танків і народний гнів почав нарости, то Ватикан заховав Степаніца в американську амбасаду, нагородивши його за його «любов до близького», виявлену в жахливо кривавому місіонерстві на користь католицького Кремлю-Ватикану шапочкою кардинала!

Якщо взяти до уваги доконаний факт, що Ватикан «наперед» дав кардинальську шапочку і «рутенам Пія XII», то раптом стане питання: за що це?.. Якщо Ватикан пообіцяв дати патріярший трон «київсько-галицькому» ієрархові, то знову ж стає те саме запитання: за що? За те, може, що він себе показав найспритнішим організатором підготови «рутенів-усташів» для «навертання» ножем і путом православних українців до Риму? Можна думати, що цього замало, бо «патріярший трон» у Римі цінується дорожче. А якщо, навіть, тільки за підготову «рутенів-усташів», то стає очевидним, які страшні, які криваво-жорстокі пляни готове Ватикан для православної України!

Тішаться «рутени в митрах», що Ватикан проголосив «духовним опікуном» України — убивцю, Йосафата Кунцевича-Кривавого, якого той же таки Ватикан уже проголосив був раніше святым для поляків. А це й каже нам, що той кривавий «усташівець» Кунцевич убивав православних українців і білорусів не тільки з благословення Ватикану, але й з волі Варшави! Цим призначенням, що опікуном України поставлено її ката, Ватикан не двозначно вказує головному штабові «рутенів Пія XII», як саме вони мусять діяти в місії навертання православної України до Риму та з кого повинні приклад брати. Щоб збаламутити своїх «українців-католиків» у вільному світі, то «рутени в митрах» звернулися за підтримкою до нашої давньої давнини, надіючись, що більшість їх земляків не знають своєї минувшини, не знають історії Русі-України і повірють їм на слово, як своїм душпастирям. Та й хіба ж можуть ширі серцем і душою галицькі українці припустити думку, що іх ієрархи нещадно фальшують нашу історію? Але це факт, що іх релігійні зверхники з почуттям неукраїнців, а рутенів продовжують невгамовано ворожу політику супроти православної України ось уже понад 700 років. Для підтвердження української правди, заглянемо і ми в минуле.

Історія каже, що ще за сотню років до кн. Ольги на Київському престолі сиділи двоє братів християн — Аскольд і Дір, принадлежні до Грецького патріярхату. Якщо Київський кня-

жий двір був грецького обряду, то й решта християн, що були тоді на Україні, були православні.

Німецька хроніка твердить, що австрійський імператор послав до кн. Ольги в Київ цілу ватагу католицьких місіонерів на чолі з біскупом Адальбертом, але місяця нічого не могла там зробити й вернулася до Відня ні з чим; багато місіонерів по дорозі додому було побито, а сам Адальберт ледве врятувався. Це й стверджує, як міцно було вже закорінене грецьке православ'я в Русі-Україні ще за століття до загального охрищення Русі.

Історія нам каже, що після поділу Христової Церкви на Західну і Східну, який стався на Вселенському Соборі 1054 року, Українська Православна Церква залишилася в юрисдикції Константинопольського (грецького) патріярхату аж до XVIII століття, коли цар Московії Петро I утворив окремий Московський патріярхат, до якого було втягнено і Українську Православну Церкву. До речі буде тут сказати, що сама Москва була збудована понад 200 років пізніше, коли Київська Русь, включаючи й Московію, була вже християнська, православна. Вихованець Українського Православ'я, новий Московський патріарх, Нікін, закликав з України кращих знавців греко-українського православ'я і, взявши за основу церковні книги Київсько-Печерської Лаври, вправляли всі блуди московської Церкви. З цього приводу, як відомо, зчинився всемосковський релігійний бунт, що його задушив жорстокою рукою Петра I-ї.

Адміністративно підкорений німецькій Австрії укрainський Львів називався Лемберг, поляки його назвали Львув, але для українців завжди він був, є і буде найдорожчий серцю український Львів. А ось Українське Православ'я, яке духовно було підлегле Грецькому патріярхові, називалося Ватиканом «грецькою схизмою», а «рутени в митрах» і собі повторяють за Ватиканом те саме. Після насильного підкорення Київської Митрополії Московському патріярхові, Ватикан називає Українське Православ'я — «московською схизмою», а «рутени в митрах» та їхні «історики» і собі квахають те саме: «московське». Алеж для українського православного народу його Православна Церква була, є й буде найдорожчим скарбом, бо він її захищав, проливаючи море крові, за яку він навіть поклав на жертівник свою державність, пішовши до Переяслава, а з Переяслава у московське ярмо...

На жаль і на сором цього не хочуть сказати «рутени Пія XII», хоч вони добре знають, що саме Ватикан і Польща в союзі з «рутенами Урбана VII» загнали Україну до Переяслава, у московське ярмо! Вони добре також знають, що саме кривава діяльність отаких душогубних ненависників Українського Православ'я, як Йосафат Кунцевич-Кривавий та йому подіб-

них, викликала на арену релігійно-національного самозахисту Гайдамаччину, Коліївщину, яка й Польщу, союзницю «рутенів Урбана VII», повалила і правобережну Україну впрягла в московське ярмо, але Віру свою Православну таки врятувала від загади, яку їй готувала ватиканська релігійно-інтернаціональна мафія.

А все таки організаторам війни проти православної України треба було спочатку хоч трахи познайомитися з матеріалами церковних з'їздів, що відбувалися під час визвольної війни українського народу в 1917-1921 роках. Ні один з'їзд не згадав добрим словом Ватикану! Кожний з'їзд вирішував — порвати з Московською патріархією (не з православ'ям — Т.К.) та поставити свою, українську, церковну ієрархію для своєї Української Православної Церкви. Під смертельну загрозою від московського червоного окупанта сини православної України приймали на себе тяжкі обов'язки митрополитів (Липківський, Борецький), єпископів, тисячі священиків та десятки тисяч церковних діячів з мирян; одного камуністи безбожники садовили у в'язницю, а на його місце зразу ж ставав інший! І ніхто з них не мав за плечима могутньої руки ні Польщі, ні танків гітлерівських, ні багатств «Апостольської столиці» — Ватикану, що рятувала б їх життя та промошувала дорогу з концентраків СС-СР просто до Риму на «відпочинок»... Усі воїни знали, що їх чекає тяжка доля мучеників і повільне вмирання в сибірських таборах смерті, але йшли добровільно на жертівник, на свідоме самоспалення за безсмертя Українського Православ'я, за Віру праділів своїх!

Отож рутени в митрах мали б спершу подумати, чи мають вони достатньо власних «рутенів-усташів», щоб загнати отаких «схизматиків» українців (а їх же набереться десь понад 45 мільйонів! — Т. К.) до Ватикану і поставити перед папою на коліна? Обпертися їм, здається, не буде на кого, бо Польща буде мати повні руки непосильної праці серед свого народу та з перерозподілом наново міждержавних кордонів. Католицька Угорщина також буде зайнита своїми справами. Та ще й таке питання: будучи навчена вже і німцями, і москалями, чи не прийде Польща до розуму і не подумає про вічний мир з могутньою Україною? Не зашкодило б новітньому генеральному штабові «рутенів Лія ХІІ», якщо в ньому (штабі) не всі незаконні діти Льойоли, подумати про майбутню долю України. Тепер бо найсильнішою державою в Європі вважається Західна Німеччина, отож вона й гратегиме не аби яку ролю в перерозподілі Європи і, звичайно, зуміє вмістити свою державу якщо не в межі, що були до першої, то напевно в межі з-перед Другої світової війни. Отже Польщу посунуть з «одзисканих» земель, але — куди?.. Могутні протектори Польщі, включаючи й Ватикан, вимагатимуть, очевидно, повер-

нення Польщі всієї Галичини. Як далеко на захід вдасться українській православній державі відстояти свої кордони — тяжко нині сказати. Може по лінію Керзона чи Бартоломея, а може, й ні. А може нова «парцеляційна» комісія Європи компенсує Україну за її західні землі — Курщиною, Вороніжчиною, Кримом, Таврією й Кубанню? Все може бути... Отож, чи не ліпше було б рутенам у митрах відкликати раз і назавжди всі свої заклики до нищення Православ'я на Україні та до католичення її, і ціцро, самовіддано зайнятися викорінюванням решток папського рутенства і прищеплюванням своїм вірним «українцям-католикам» справжньої християнської любові і національного братерства до православних українців.

Майбутня велика й могутня чорноморська українська держава, п'ята в Європі за кількістю населення, буде для всіх українців у розсіянні сущих, включаючи й Польшу та Далекий Схід, тим самим, чим став нині Ізраїль для всіх юдів поза його кордонами. Тож діймо тут на еміграції не з позиції «Пастирського послання», яким закликається «українців-католиків» вкладати «соборницькі змагання» в Прокрустове ліжко інтернаціонального католицизму, але на основі щирого патріотизму й відданості Україні. Тільки так: Україні, — не Римові!

III

Як перший крок до підготови католизації України, тутешні українці-католики настрильво домагаються об'єднання тут, в Америці, українських церков — Католицької та Православної. А хіба ж це можливо зробити? Українська Православна Церква існує насправді як цілком а в т о к е ф а л ь н а , ні від кого чужого не залежна юридична одиниця. Натомість української Католицької Церкви поки що немає, бо та що є, це тільки маленька українська філія світової італійської релігійно-колоніальної імперії; тобто — є українці-католики, які прагнуть бути парафіянами італійської католицької Церкви. Прихильники Ватикана і папи римського намагаються показати Римо-Католицьку Церкву як інтернаціональну релігійну установу. Резглянемо це ближче.

Нині існують такі інтернаціональні організації як Організація Об'єднаних Націй та Другий Соціалістичний Інтернаціонал. Обидві ці організації об'єднують своїх членів на базі спеціального статута: кожна держава чи політична партія будь-якої нації мають рівні права голосу, цілком незалежні в діях своєї внутрішньої політики, вони мають право вийти зі складу цих організацій. Всі вони вільними голосами вибирають керівні органи своїх інтернаціональних організацій та звичайною більшістю голосів виносять певні постанови, які зобов'язують усіх членів однаковою мірою. А хіба ж був коли-небудь в італійській інтернаціональ-

ній римо-католицькій Церкві папою римським не італієць? А хіба входив коли-небудь до складу «політбюра»-курії Ватикану неіталієць?

Сполучені Штати Америки мають майже стільки ж католиків, як і Італія, але американці мають з десяток кардиналів, а італійці біля п'ятисяти! Про який же тут інтернаціоналізм можна говорити, коли понад 2000 біскупів останньої сесії Ватиканського собосу ухвалили постанову про необхідність лібералізації ставлення римо-католицької Церкви до некатоликів, а папа римський з кількома італійцями — членами «святого ока» поклали своє вето на цю ухвалу! Федеральний уряд США не має своєї амбасади у Ватикані, а Ватикан не має своєї у Вашингтоні, але в тому ж Вашингтоні постійно сидить уповноважений комісар Ватикану для католиків США. Точно так, як «інтернаціональний» московський Кремль тримає свого відпоручника в будь-якій «союзний» з Москвою національній республіці. Отож же то комісар Ватикану, арцибіскуп Еджіго, італієць, видав зобов'язуючий всю католицьку єпархію в США (з кардиналами включно — Т.К.) наказ прининити започатковані католицькими арцибіскупами і кардиналами спільні служби Божі з протестантами... Наступотів уповноважений комісар Ватикану, як колись Сталін чи Хрущов або тепер Брежнєв на підвладну компартію України і всі слухають, бо бояться, трусяться.

А хіба це чувано де, щоб, припустимо, ООН наказала Єгиптові від завтра стати монархією, або щоб правління Другого Сосіялістичного Інтернаціоналу наказало, припустимо, соціал-демократичні партії США чи королівства Монако від завтра називатися, наприклад, християнсько-демократичною партією? Це, звичайно, неможливе, бо від таких потягнень зразу б розпалися оті інтернаціональні організації. А Ватикан це робить: в початку вересня 1945 року видав наказ, яким, мовляв, віднині припиняємо дальнє існування вигаданого колись нами греко-католицького віровизнання для «дорогих нашому серцю рутенів», і віднині будемо називати їх українцями католиками! Наче той фармер з вивіскою на своєму курників... Стара вивіска всім казала, що всі кури вирощені тут, на тій фармі, але як бізнес не йшов, то він скинув стару і повісив нову вивіску, на якій стояло, що всі кури привезені з Європи!..

Про яку ж тут інтернаціональність можна говорити? Про який світовий союз католиків можна думати? Ми маємо Світовий Союз християнських (некатолицьких) Церков, у якому кожна національна Церква догматично зовсім не залежна одна від одної. Адміністративно та-кож кожна керує сама собою, як сама вміє і бажає. А яка, скажіть, будь ласка, національна група католиків посміє не послухати будь у чому Ватикана або, боронь Боже, поставитися критично до того чи іншого розпорядження курії чи папи римського? Яка національна група

католиків ухвалила б постанову, що непомильність і безгрішність папи римського суперечить християнським зasadам, або така «догма» як перенесення Матері Божої на небо живою, не має достатньо підстав вірити в це? Навіть практичні німці-католики, які дали християнському світові Лютера, не сміють цього зробити. Тільки горді англійці відмовились підкорити свою національну духовість італійській духовості, порвали з Ватиканом та проголосили свою національну англійську католицьку Церкву.

Уже навіть Кремль-Ватикан могутньої московської рабовласницької колоніяльної імперії почав птроху попускати віжки, бо відчуває свій кінець, а італійський релігійний Ватикан-Кремль, як централя світової духової колоніяльної імперії, не поступається своїм абсолютизмом ані на крок, і то не тільки для якихось там непомітних у світі рутенів-католиків, але навіть американцям, німцям та французам не дозволяє й пискнути!

Спостерігаючи життя людства, його боротьбу за волю, незалежність та право думання й діяння в межах інтересів своєї національності на користь свого народу, ми приходимо до одного-єдиного справедливого висновку, що: а) мир на землі можливий лише через добровільний союз і вільне спілкування вільних та остаточно звільнених націй шляхом цілковитої ліквідації колоніяльних імперій, і б) той же вічний мир на Землі повинен скріплятися наявністю всесвітнього союзу національних Церков усіх віровизнань, а це вимагає ліквідації всіх релігійно-колоніяльних імперій і їх духово-політичних центрів, у тому числі й італійської римо-католицької імперії з її духово-політичним центром Ватиканом. Як довго будуть існувати оті рештки нелюдського насильства людини над людиною, нації над нацією — як фізичного, так і духового, — так довго не може бути спокою на Землі. Людство нині вже прогресує в цьому напрямку й дасть Бог ми ще будемо на похоронах отого світового релігійно-колоніяльного безглаздя та вступлення людства в еру братерства націй та правдивої християнської любові, широї пошани релігійних віровизнань та культурно-духовних надбань кожної нації.

Хочемо вірити, що й наші українці-католики позбудуться нарешті з-поміж себе рутенів-католиків та після неминучого роспаду італійської римо-католицької релігійної імперії таки проголосять свою національну Церкву із своїм, українським, Ватиканом у Києві, поряд або й разом з Ватиканом Українського Православ'я!

Квітень, 1965 року.

Т. Карпенко

«„Реалісти” в Україні не були українцями — вони неминуче ставали малоросами. Біймося, як вогню „реаліста”, коли хочемо бути українцями!», Валентин Мороз

„БРЕШИ, ТА МІРУ ЗНАЙ”

Коли горезвісному Мстиславові справляли ювілей, то і я пішов на бенкет „задля годитися”. Анеї Гад, що правду кажу! Бо не всі, що були на бенкеті, лакузи: більшість із них були чесні люди, що пішли на бенкет, як і я, — „задля годитися” і щоб послухати брехунів та побачити дволичників. З такою самою думкою був на бенкеті й „аз грішний”.

Але я хочу сказати дещо не про бенкет, а про одного з брехунів, що безлично кидав брехні на всі боки, щоб звеличити архибрехуна-ювілята. Він, проф. Завітевич, і на гадці не мав, що в залі були не всі з породи „чухраїнці”, а були й люди, які вміють відділити правду від брехні. Вже самі його „двіженія” в часі промови нагадували людям сталінських агітаторів. Тоді він, щоб підкреслити, як то величаво висвячували Степана Скрипника на Мстислава в Києві, сказав, що та висвята проходила „...на крилах прекрасного співу церковного хору талановитого П. Гончарова...”

Почувши це один священик аж підвівся... але скаменувся, й сідаючи, ніби сам до себе сказав: „Бреши, та міру знай!”. Коли здивований сусід при столі запитав його, кому він це каже, отець розказав, що в той час, коли висвячували Мстислава, Гончаров був уже сліпий і хором керував суб-диригент Петро Толстой, та що на тій висвяті взагалі ніякого хору не було. Висвята була в Підвалній церкві, під землею, і навіть молитви витолошували тихо...

Але не подумайте, що тільки один брехун «пописувався» на бенкеті. Ось один «пльотиплісвітель» перед мікрофоном доводив, що Мстислав „єдиний кандидат на містоблюстителя патріяршого престолу в Києві”, а в іншому місці той самий отець-лакузенко казав одній особі на адресу того ж таки „містоблюстителя”: „Чого ви упадаєте коло того маніяка?... Цікаво було б знати, коли він був правдомовний: при мікрофоні на бенкеті, чи перед ювілеем у розмові з знайомим? Зрештою, в консисторії УПЦ всі однакові: дволичники, лакузи, брехуни.

Коли після того ювілею з'явилось число „Українського православного слова” і не було в ньому Завітевичевого „велічання”, то я собі подумав, що й Мстислав не любить тих, хто його перебріхує. Та це тільки так мені здавалося, бо переглядаючи календаря консисторії УПЦ, дивом здивувався: Завітевичева брехня в календарі надрукована! В церковному календарі, де мали б друкуватися статті правдомовного змісту. Значить, коли немає чим виповнити „історичну місію” Мстислава, то брехнею. Так і Сталін „увічнював” себе, але історія про нього пише правду. Напише історія правду і про Мстислава.

Клим Стрибун

ФАКТИ І ДОКУМЕНТИ

ЛИСТ УВАНЯ

в справі ставлення уніяцької єпархії до Української Автокефальної Православної Церкви — Київської Благодаті, відродженої 1921 року.

1. Лист проф. В. Заїкіна до пана Миколи Кочубея, в Брюсселі.

Львів, Березень 1931.

Ясновельможний Пане!

З березня с. р. у Львові починає виходити літературно-науковий журнал-місячник типу передвоєнного „Літературно-Наукового Вістника” з тою однаке основною ріжницею, що в новозаснованім журналі пильно уважатиметься на те, аби не було в статтях нічого противного засадам християнського світогляду.

Редакційна колегія новозаснованого журналу складається з о. Ректора Й. Сліпого, о. Др. М. Конрада, Др. М. Чубатого, П. Шостаківського, П. Ісаєва і мене.

Згідно з ухвалою Редакційної Колегії, маю за шану звернутися до Вас, Високоповажаний Пане, з проσьбою зробити честь нашему журналові Вашим цінним співробітництвом. Дуже бажано було-б нам одержати від Вас яку-небудь Вашу цінну працю, статтю або спомин **вже до первого числа**, котре має вийти з другу в перших днях квітня с. р. Маємо надію, що Ви не відмовите нам Вашого ласкавого співробітництва.

Рівночасно з сим маю за шану післати Високоповажаному Панові мою останню брошуру „Участіє свѣтскаго элемента въ церковномъ управлениі, выборное начало и „соборность” въ Киевской Митрополії въ XVI и XVII вв.” В сій науково-історичній брошурі порушуються деякі дуже актуальні й дуже дразливі у нас питання церковного життя. Брошура ся стала через те предметом досить жвавого обговорення в кругах, які більш-менш інтересуються церковними справами. Як послідовний консерватор і монархіст, я розуміється відстоюю відповідні погляди і в питаннях церковних. Тому я не гати вно ставлюся до таких прим. явищ, як липківщина і т. п., які цілковито руйнують канонічні підстави Церкви і замісць Церкви творять националістично-демократичну секту, щідливу, кінець кінцем, і для наших навіть національних інтересів.

Зі статей і заміток Високоповажаного Пана знаю, що Ви також ставитеся з великим застереженням до антиканонічних явищ у церковнім життю й взагалі інтересуетесь церковними питаннями. Тому може для Вас буде трохи цікавим переглянути сю мою брошуру. Ще

під одним оглядом має вона деякий інтерес, саме під оглядом українсько-російських взаємовідносин. У нас увійшло в звичку лаяти Москалів за поневолення нашої Церкви, понівечення її одвічних традицій і т. п. Все це, розуміється на 99 % є вигадкою, що я обережно й старався показати в деяких місцях у своїй брошурі. — Чи не могли-б Ви, Високоповажаний Пане, подати з приводу сієї моєї брошури коротеньку статейку або хоч малу нотатку до якого-небудь російського чи якого іншого видання (газети, журналу). Дуже був-би Вам за це вдячний. В польських журналах має появитися незабаром декілька рецензій на сю мою брошуру, але в інших (російських, французьких і т. д.) поки що, здається, цієї брошури просто не зауважили. Тим часом з багатьох оглядів якась нотатка з приводу сієї моєї брошури в російськім, французькім і т. п. часописі була-б дуже бажана.

До речі, чи не могли-б Ви, Високоповажаний Пане, навязати зносин з редакцією французького (бельгійського) двохмісячника — "IRENIKON" (Prieure d'Amay-sur-Meuse, Bel.), присвяченого спеціально справам Східної, головно Російської Церкви. Вповажаний Пан певно бачили; се поважний по своєму характерові й дуже симпатичний по релігійно-церковному духові журнал. Одно в нім тільки зле: се надто сильна російсько-шовіністична тенденція: назверх вона не дуже помітна, але в дійсності вона є в них сильна; так приміром всякі дрібниці серед російських книжок і статей вони старанно нотують і обговорюють, а найповажніші російські видання обходять мовчанням та й багато ін. Тим часом, для українських національних інтересів було-б бажано, якби хто з Українців міг навязати з ними контакти. Вам се може найлекше — не тільки тому, що вони територіально від них недалеко, але й тому, що до Вас вони без сумніву поставилися-б з належною пошаною; а крім того, й з огляду на Ваше тактовне відношення до справи українсько-російських взаємовідносин, Ви безперечно найзручніше уникли-б деяких труднощів, які неодмінно були-б при зносинах з „Іреніконом“ у більшості наших загорілих ура-потріотів.

В кінці насмілюся звернутися до Високоповажаного Пана з однією, цілком приватною моєю просьбою. (Тут проф. В. Заїкін просить відшукати адресу його вуйка Сергія Михайловича Колосовського, який давніше жив у Бельгії.)

Прошу Вас, Ясновельможний Пане, прийняти вирази високої пошани та щирого поважання.

Вячеслав Заїкін (в. р.)

П. С. Матеріали й статті до редакції ліште слати по адресі:
Dr. Piotr Isaiw, Lwów, ul. Badenich 5, parter,
u. p. Arnoldi. Pologne.

Листи до мене особисто прошу слати по цій же адресі, з допискою лише:
dla prof. W. Zaikuna.

З оригіналом згідне.
М. Скрипник.

*

2. Лист Редакційної колегії до п. Миколи Кочубея, в Брюсселі.

Високоповажаний Пане!

Отсім маємо честь повідомити Вас, що в місяці березні приступаємо до видання літературно-наукового місячника типу передвоєнного „Літературно-Наукового Вістника“ з тим однаке, що будемо вважати, щоби в ньому не було речей противних християнському світоглядові.

В склад Редакційної Колегії входять: о. Ректор Др. Йосиф Сліпій, о. проф. М. Конрад, проф. В. Заїкін, мгр. П. Ісаїв і Петро Шостаківський.

Перше березневе число замикаємо з днем 20. березня і до того часу прохаемо Вас ласкати надіслати свої цінні праці.

В надії, що Ви будете з нами стало співпрацювати, остаємо з дружнім і сердечним привітом!

За Редакційну Колегію:

Вяч. Заїкін
в. р.

Ісаїв Петро
в. р.

Львів, 4. березня 1931.

Адреса:

P. Isajiw, Lwów, ul. Badenich 5, parter. Polska.

З оригіналом згідне:
М. Скрипник.

3. Відповіді п. Миколи Кочубея Редакційній колегії та проф. В. Заїкіну.

28. III. 31.

До Редакційної Колегії

Високоповажані Панове!

Вашого ласкавого листа від 4го березня отримав. Радо буду співпрацювати в новому місячнику і можу Вам відповісти слідуюче:

1. Поки не знаю умов ще не можу запевнити, що співпраця зможе бути регулярною, бо з одного боку переобтяжений фізичною працею, а з другого боку мучить недуга і тільки що повернув з шпиталю.

2. Матеріялу у мене досить багато. Статті могли б бути на слідуючі теми:

а) Розвязання національних проблем на теренах колишньої Російської Держави, розглядаючи проблему з територіально-консервативного погляду. Ця стаття є історичний до-

слід і трактує про національні питання в дуже широкому масштабі, починаючи з часів Київської Русі аж по наші часи. Метою її є вказати на той історичний факт, що з часів повстання Московської Держави уряд її постійно винищував в се територіально-консервативне, не виключаючи і московського, а також історично ствердити, що існуючий комуністичний уряд та його методи є логічним наслідком минулого, оскільки уряд відкинув християнську мораль.

б) Друга стаття про консерватизм як ціль; іде про те, що можна взагалі вважати дійсним, а не фразеологічним консерватизмом.

в) Стаття про реальні можливості в Українській Державі національної консолідації та зближення історичних на Україні церков православної, католицько-римської та греко-католицької, як етап до примирення, підходячи до цього питання не з клерикального, а національного боку та з боку християнсько-віруючого.

г) Стаття про загальну національну політику з'язану з консолідацією українського громадянства.

Заголовки цих статей мабуть зміню і по-даю лише їх зараз, аби було видно: яких тем думаю в статтях торкнутися. Всі ці статті будуть досить поважні з боку квантитативного — кількості сторінок і в той же час доповнятимуть одна другу з погляду осягнені украйнських національно-державних змагань.

Коли б Ви з таким змістом годились, то прошу повідомити мене та вказати умови співпраці аби я міг знати як поділити свій час та матеріали, бо обтяжений...

*

Панові проф. Зайкину

Високоповажаний Пане!

Вашого ласкавого листа одержав. Що до співпраці, то сьогодні надсилаю листа до Редакційної Колегії зі змістом якого Ви ознайомитеся і тому не буду його повторювати.

Що ж до Вашого вуїка то зроблю все аби вияснити, що з ним сталося. Досі не міг цього зробити, бо лежав в шпиталю і тому нікого не бачив та ніде не був.

Отже, поки що дякую Вам за Ваш ласкавий лист та прошу прийняти запевнення в моїй до Вас щирій повазі.

Обидва листи у вигляді чернеток зберігаються в архіві Н. Кочубея, так що певні редакційні зміни в остаточному оформленні не виключені.

З оригіналом згідне:

M. Скрипник

«Так буває завжди: чим дрібніший стимул керує людиною — тим величніші й романтичніші причини вона вигадує.»

Валентин Мороз

ЩО ДУМАЮТЬ АНГЛІЙСЬКІ ВЧЕНИ ПРО СОВЕТСЬКИЙ СОЮЗ

Професор інституту советських і європейських студій при Глазго університеті, Алекс Нов, після детального аналізу поганого стану советської економіки, у своїй статті в „Таймс“ за 16 і 19 березня 1973 р., робить такі висновки: „Централізоване плянування придатне лише для мобілізації людей і речей при перебудові суспільства і для війни“. Далі він каже, що складність зв'язків нового індустріального суопільства ліквідує плянуючий механізм.

При централізованому плянуванні кожному керівникові виробництва кажуть, що він має продукувати, кому той продукт довезти, від кого діставати сировину, матеріал і різні частини.

А. Нов пише — немає сумніву, що лідери та найвищі пляновики ССР хочуть високої продуктивності й технічного прогресу, а також задоволення споживачів, але одна справа плянувати й бажати, і зовсім інша справа — як те плянування й бажання перевести в продуктивну дію і виконати його?

Всі негативи централізованого плянування Нов ділить на чотири основних:

1. Явна складність і трудність централізованого плянування. Таке плянування при всіх намаганнях, обговореннях і погодженнях ніколи не можна детально й точно викінчити.

2. Велика складність і неточність центральних плянів тягне за собою безліч різних добавок, пояснень, інструкцій і змін, у яких теж усе визначається, як і в плянах, у тоннах, метрах, рублях і т. д. Намагання керівників виробництва виконати ці пляни — веде до постійного, „традиційного“ в ССР, „перекручування“, так само, як це роблять усі редактори й цензори советських економічних журналів. Замість потрібної споживачеві продукції, керівники виробництва продукують статистику для виконання пляну. Наприклад, коли в пляні продукти означені в тоннах, то керівники виробництва виробляють їх якнайважчими, а не якнайліпшими.

3. Коли є такі керівники виробництва, що їх нагороджують за виконання й перевиконання плянів, то тільки тому, що їм випадково чи навмисне дали легший плян або вони щось мали приховане з попереднього пляну й ним доповнили теперішній плян. Керівники виробництва завжди бояться, що вони вчасно не дістануть сировини й матеріалів для виробництва, тому багато з них замовляють їх понад норму й роблять запаси, а також тримають запаси продуктів виробництва на випадок не виконання пляну, щоб його доповнити. Одним словом: бюрократизм, взаємне недовір'я, самообдурування і крутійство. Але все те централізоване плянування базується там на тому, що...

пляновики в центрі все знають і що вони видають точні, ясні й непомильні накази.

4. Усі вищезгадані моменти перешкоджають новаторству у виробництві. На різні досліди висококваліфікованих науковців викидаються величезні гроши, але керівники виробництва майже не мають жадних спонук, щоб уводити щось нове у виробництво, бо риск не нагороджується, а виконання центральних планів — так.

На питання, чому в ССР не змінять централізованої системи, проф. Нов каже: що там все не тільки централізовано плянується, а й контролюється. Там існує їхня ідеологія, тобто — традиційний соціалістичний погляд, що свідоме вирішення „суспільства” понад „сліпі анархічні сили ринку”. І це завжди вони виставляють як аргумент проти реформ на основі приватності.

Також Норман Дейвіс, що студіював слов'янські й східно-европейські справи при Лондонському університеті, пише:

„Природу ССР, як замкненого своєю „вищістю” суспільства, можна окреслити такою ознакою: це велика, найбільша у світі держава, три рази більша за США, а тому що вона така велика, нею тяжко керувати, але легко її окупувати. Її громадяни, що розкидані на великому просторі, живуть у подвійному страху: вони бояться місцевої анархії і чужої інвазії. Вони пережили вже досвід обох. Вони легко коряться залізною рукою центрального Левіятана (біблійне морське чудовище) і традиційно жертвують половину їхніх прибутків на державну оборону. Вони мають багато більше простору, ніж хто інший, але вони живуть немов у печері. Їх притаманна хвороба — агорофобія (боязнь простору). Вони почиваються дуже погано у світі, на волі. Вони тримають свій власний народ всередині, а інших — зовні. Хоч вони й цікавляться чужинцями, але їх сильно їх підохрівають. Вони завжди товпляться групами, і скільки до журби, смутку й потішають себе з гордістю жалібно-тужливими піснями, водкою (самогоном), ідеологією і фантазіями про їхню непереможність. Їхнє покіяття про зовнішню дійсність — невиразне, як тінь на стіні”.

У висновках Нормана Дейвіса бачимо багато правди, але біда в тому, що він „не дослідував” до кінця й не знає того, що в ССР відомий Союзі, в комунно-московській неволі мордується понад сто окремих народів, а він усіх їх чеше й стриже під московську макітру й усім дає однакову характеристику.

С. Г.

**ПРИЄДНАЙТЕ «НАШІЙ БАТЬКІВЩИНІ»
НОВОГО ПЕРЕДПЛАТНИКА!**

КВІТЕНЬ 1973-1974

Чи справді так?

(Лист до редакції „Вільного слова”)

Довший час у „Вільному слові” друкувалася брошуря д-ра Дж. Соммервілда-Вимбіша, проповідника баптиської церкви в Нью-Йорку, під заголовком „Що таке „Свідки Єгови”“. Переглянувши її детально, я прийшов до висновку, що вона зовсім не обґрунтована і написана, либо ж, з якихось ревнівих міркувань.

Щоб не збаламутити читача хочу підкреслити, що до „Свідків Єгови“ я ще не забрив і не збираюся їх тут захищати з якихось особистих моїх уподобань, а наспаки, — я хочу об’єктивно аналізувати цю брошуру, спираючись на деяких біблійних цитатах.

А що Біблія — це глибінь, якої нікто ще не змірив, то інтерпретація її в сучасному християнському світі — багатогранна. Ось, наприклад, римо-католики і православні твердять, що Діва Марія була впродовж свого життя непорочною. Натомість протестанти заперечують це; вони кажуть, що Ісусові брати і сестри, про яких згадується в Євангелії — це родичі Ісуса. Адвентисти сьомого дня (суботи) твердили, що Ісус мав прийти вдруге на нашу землю ще в 1843 році. Базувалися вони на книзі пророка Даниїла (8:13-14).

Свого часу покійний митрополит Іларіон (Огієнко) в журналі „Віра й Культура“ доводив, що Дух, який сходив на Ісуса в час хрещення Його в Йордані, не був у постаті голуба (як це загально прийнято), а голубки.

Також невірні переклади Біблії з гебрейських текстів таких термінів як — пекло, гріб, дух, душа, — спричинюють чимало непорозумінь і клопотів.

„... Постанутъ бо неправдиви христи и неправдиви пророки, и будуть чинити ознаки та чуда, щоб, коли можназвести и вибраних” (Матв. 24:23-24). „Без сумніву неправдиві пророки предсказані Божим Сином та Святым Духом уже давно появилися. Упродовж століть сатана безпощадно та з хитростю воює з Церквою Господа Ісуса Христа. Такі атаки ледве коли приходили з боку поган, а радше з боку тих, які „мають вигляд побожності, але сили її відреклися”.

Як бачимо, повища цитата з Біблії за інтерпретацією проп. Вимбіша відноситься до „Свідків Єгови“, в яких він вбачає „неправдивих пророків“, — які мали б творити чуда. Але ще й досі історія людства не занотувала події, щоб якийсь свідок „Єгови“ вчинив чудо!

Далі проп. Вимбіш приступає до дефініції цієї „єресі“ („Свідків Єгови“ — А. Л.), де читаємо: „Поміж людьми, що розуміються на ній вона знана, як Русселізм, від прізвища її основоположника, Чарлс Тейз Руссела. Секта „Свідки Єгови“ була знана під різними іменами. Від її початку в 1874 році вона мала на-

зву "Millenial Dawn" („Світанок тисячолітнього царства"). Коли неправдива наука цієї секти була викрита, Руссел перезвав її на „Вартова башта і Трактове товариство". Знову пізніше вона була знана, як „Кафедральний збір" та «Скинія (намет) Брукліну». Внедовзі перед смертю Руссела на потязі, ця секта стала поширюватися під назвою: „Інтернаціональне товариство студентів Біблії". Ось під такими різними назвами ховалася ця ворожа Слову Божому секта".

Виглядає, що проп. Вимбишеві не подобається те, що „Свідки Єгови" так часто міняли назву своєї організації. Та хіба ж це аж такий великий переступ? А ось наші українці (уніяти), які понад три й пів століття називали себе грецькими католиками, тепер переназвали себе на „католиків", а православні українці в Канаді перехристили свою Церкву на „греко-православну", а протестанти свою, пресвітерську — перейменували на „з'єднану". Далі Вимбиш накидається на самого її засновника та кими словами:

„Чарлс Тейз Руссел представляє собою одну з трагедій християнської церкви. Його родичі були Бого-бійні люди. Свої дитячі роки він провів у місті Піттсбург в штаті Пенсильванії. У своїх молодих роках Руссел був під впливом великого страху пекла. ... Сказати, що Руссел був не правдомовним, — це ще лагідні слова! Про його характер нехай посвідчити, наприклад, ось цей факт: Одного разу він взявся продавати так зв. „Чудо пшеницю" по 60 доларів за бушель. Пшениця ця будьто зароджувала аж п'ять разів стільки, як звичайна пшениця, — а продавав він її тільки своїм вірним".

Тут треба б запитати проп. Вимбиша: а чи теперішні „Свідки Єгови" можуть мати якесь співвідношення до особистих учників Русселя? Коли б так, то сучасну римську Церкву треба було б обвинувачувати, скажімо, за спалення на вогнищі Орлеанської діви Жанни Д'Арк та італійського філософа Джорджана Бруна, а англіканську Церкву за пошматування англійського вченого-теолога Вілляма Тинделля.

„Ця секта розрослась з такою швидкістю, — продовжує Вимбиш, — що її головний осідок оцінюють на мільйони доларів вартості. Вона посідає чи не найбільшу друкарню у світі, з якої вийшло до цієї пори 600 мільйонів примірників друкованої літератури в 120 різних мовах світу..."

А тепер запитаймо проп. Вимбиша, чи може він вказати хоч на одну релігійну організацію у світі (включно з своєю), яка б існувала без матеріальних засобів? Таж навіть і старозавітна „Скинія" мусіла диспонувати такими засобами, щоб винагороджувати левітів за обслугу „Скрині завіту". (Ну, а Ватикан — скільки мільярдів доларів накопичив!?)

Пишучи про таке величезне розповсюдження релігійної літератури, Вимбиш, либо́н, і не подумав, що він ллє воду на млин „Свідків Єгови". Бо коли б ця секта насправді була такою катанінською, як її малоє Вимбиш, то чи мала б вона такий збут своєї літератури?

„Тут треба зауважити — підкреслює Вимбиш, — що тільки в самому місті Нью-Йорку та околиці 70.000 „свідків Єгови" розповсюджують їхню літературу від хати до хати!"

„Ось як схарактеризував їх один міщанин цього великого міста під час однієї з їхніх недавніх конвенцій: „Я взявся розслідити дещо про доктрини, науки цих „Свідків Єгови". Мені стало дивно, як ці біdnі, інешасливі, хоч щирі люди зістали зведені та збаламучені!.. Вони повторюють те, що їх навчили, неначе ті папуги в клітці... Їх так вимуштрувано, що вони не то що власного поняття не мають про те, що їх навчено, та про що вони говорять, а саме їхнє обличчя якесь безпорадне та порожнє. З розмислом чи без розмислу, ці люди чинять більше шкоди дійсному християнству, аніж це роблять самі комуністи, — а головно із-за того, що вони називають себе християнами. Вони з певністю велика допомога ворогам нашого краю..."

„Зауважте це речення знову: „Вони повторяють те, що їх навчено, неначе ті папуги в клітці... їхнє обличчя якесь невиразні та порожні..." Це зауважив у цих людях я сам. Упродовж років мені приходилося говорити з багатьма з цих нещасних людей. Усе, що я можу про них сказати, то це те, що вони неначе одурманені від якогось сильного опіюму. Прошу мене зрозуміти, що я не виступаю тут проти цих обманених та спантеличених людей..."

Що „Свідки Єгови" повторюють те, що їх було навчено, це зовсім природна річ. Адже всі християнські духівники у своїх церквах парафразують те, що їм втвокмачили їхні викладачі в теологічних школах. Утотожнювати „Свідків Єгови" з комуністами може тільки маніяк, а не людина самостійного розуму та ще й з науковим титулом. Тут проп. Вимбишеві могла б бути тільки одна порада: хоч на один рочок поїхати до Совдепії, а тоді б він напевнě заспівав іншої. Подібного безглузду не можна знайти і в марксистських тезах. Бо вже самий «модус вівенді» „Свідків Єгови" серед сучасного розбещеного людства свідчить про те, що ці люди дотримуються Божих принципів.

„На 166-ій стор. Русселових „Студій писання", яка стала підставою цієї секти, знаходимо такі слова. „Поняття про Трійцю Божества належить до Середньовіччя". А далі на тій же сторінці читаємо таке: „Ця... думка про Св. Трійцю настільки небіблійна, як вона й нерозумна" „... коли б цієї нісенітниці не вбивали нам у голову від наших дитячих літ, та те, що про неї так поважно навчають сивоволосі про-

фесори в семінаріях, то до цієї пори ніхто не дав би їй і хвилини надуми."

„Отак зневажливо говорять про Св. Трійцю „Свідки Єгови”. Що ж Слово Боже каже про Св. Трійню? У книзі Буття 1:26 читаемо: „І сказав Бог: Створимо чоловіка в наш образ і в нашу подобу.”

„Зауважмо тут слова „створимо” та „наш”. Ці слова означають множину, — і Бог застосовує їх, припасовує їх до Себе. Хоч Бог один, — Він у множині, в Трьох Особах пробуває...” — твердить Вимбиш.

На підставі повищої цитати проп. Вимбиш доводить, що чоловік був створений в образ Божий. Але як це могло бути, Вимбиш, як проповідник, над цим не задумався. Аджех Бог — Дух, Він завжди невидимий для людського ока. От як Він промовив до Мойсея: „Не можна тобі бачити лице Мое; бо не житиме вже людина, що бачила лице Мое” (2 Мойс. 33:20).

А щодо одности Св. Трійці, то найліпше вернутися думками до подій, що занотована у Матвія (3:16-17): „І охрестившись Ісус зараз вийшов із води; й ось відчинилось Йому небо і побачив Він Духа Божого, що спустився як голуб і злинув на Нього. І ось голос з неба, кажучи: це Мій Син любий, що Я вподобав Його.”

Тут запитаємо Вимбisha: чий саме голос прийшов із неба, кажучи: „Це Мій Син любий”? Чи це був Його власний (Ісусів) голос? Де в тому часі перебував Святий Дух, що щойно зійшов на Ісуса? І чи небеса не були отворені для Ісуса впродовж тридцяти років Його перебування на землі? Логіка підказує іншу думку: якщо Ісус був часткою Св. Трійці, Рівний в силі, суті й вічності з Богом, то Він завжди мав відчинене небо для Себе. Тут інше виникає одне питання: хто управляв Вселеною впродовж трьох днів, як Ісус лежав мертвий у гробі, або впродовж тридцяти трьох років Його перебування на землі, коли Він був „менший від ангелів”? Чи цей проміжок часу не був доброю нагодою для сатани?..

„Тепер спітаймо, що кажуть „Свідки Єгови” про: Божество Ісуса Христа?” — запитує сам себе проп. Вимбиш. „Вони кажуть, що наш Спаситель існував як дух перед тим, ніж Він взяв на Себе тіло і пробував поміж людьми. Тоді, будьто, Він був знаний, як „бог”, що означає — „сильний”. Він був найбільший з анголів, знаний, як Архангол (післанець), якого імення було „Михайл”, що означає, як Бог, або Божий представник.”

„Дальше „Свідки Єгови” твердять, що Ісус Христос, — це перше твориво рук Божих. Тоді, як сила Божа, і в ім’я Боже Ісус створив усе інше, — і янголи, і князівства, і сили, як рівнож і все земне твориво”. (Див. „Studies in Scriptures”, Vol. V, стор. 84).

Що Ісус — Дух, то про те читаемо в листі ап. Павла до Колосян 1:15-17. „Він є образ не-

видимого Бога, роджений перш усякого творива. Бо то Ним створено все на небі й на землі, видиме й невидиме, чи то престоли, чи то господства, чи то влади, чи начальства — усе через Нього й для Нього створено! А Він є перший від усього і все Ним стоїть.” (Новий виправлений переклад). Архангел — це титул духового сотворіння „найвищої ранги” (1 Сол. 4:16). Цей титул, або ім’я архангел відноситься часом до Логоса (Слова), коли Він виконував в деяких часах службу для Бога. Логос часом носить ім’я „Михайл”, що означає „хто як Бог” (Юди 1:9; Дан. 10:13).

„До цього всього „Свідки Єгови” додають ще ось таке: „Бог Отець сотворив Ісуса і Бог має два сина, — Ісуса і сатану”. (Ну, й порівняння! — А. Л.) Цю інформацію подибаєте в їхній книжці „Creation”, стор. 18 і 53. Чи може хто придумати щось більше богохульного, зневажливого та страшнішого, аніж такі слова?” — вболіває Вимбиш.

Якже воно насправді з тим сатаною, „братьом” Ісуса, що про нього вичитав проп. Вимбиш у загаданій книжці? У книжці „Creation” на стор. 21-ї читаемо таке:

„Довгі віки перед розпочаттям будування землі, великий Бог Єгова мав чудову і сильну організацію, яка складалась із сил духових сотворінь, з цих прегарних ангелів, архангелів, серафимів, Люципера і Логоса. Ці два останні були знані як „рачні зорі...” На 57 стор. тієї ж книжки читаемо: „Много століть перед сотворінням чоловіка Бог положив основи землі. Чи котре-будь з Його духових сотворінь знало в тім часі, що на ній мав бути сотворений чоловік, — нам у Слові Божім не відкрито. Однак можемо бути певні, що вони були поінформовані, що якесь розумне сотворіння буде колись господарем землі. Задля тої причини настав час великої радості в дворах Єгови під час закладання основ землі. Його два сина, Логос і Люципер прилучилися до співу хвалення; і значення цієї пісні й чудова мелодія її, злучила всі сили Божі і вони співали з радості в честь і на славу Божу...” (Йова 38: 6-7).

Тут не треба забувати, що Люципер перед своїм бунтом проти Бога, був одним із вищих з-помежі духових сотворінь. Тоді він ще не називався „сатаною” з рогами та хвостом, як собі його дехто уявляє... Його ім’я ще тоді означало „досвітня зоря” (Ісаї 14:12). Ось ще що читаемо про нього в Езек. 28:14: „Тебе помазав Я щоб наче херувим розпростеряв охоронні крила; тебе поставив Я наче на святій горі Божій і ти ходив серед огністого каміння.” „Огністе каміння” — це символічне уособлення духових сотворінь у небі (Євр. 1:7; Псал. 104:4).

„Тепер подивімось, що „Свідки Єгови” кажуть про Воскресення Ісуса Христа”, — продовжує Вимбиш. „Вони заперечують, що Гос-

підь Ісус Христос воскрес у тілі. Ось їхні слова: „Людське тіло Господа... не зітліло чи зогнило в гробі... чи воно розійшлося в гази, чи воно ще й тепер десь зберігається... ніхто не знає.” („Studies in the Scriptures”, Vol. II, стор. 107).

„Ісуса Христа умертвили, як людину, але Його було піднято з мертвих, як духа найвищої ранги... ... Бо наколи б... Ісус був піднінятий з мертвих людиною, то це означало б зло двох родів. 1. Це означало б, що наше відкуплення взято назад, а це полишило б нас настільки під вироком смерти, як передніше. 2. Це означало б вічну втрату для Нього тієї вищої природи натури, яку Він залишив для того, щоб статися людиною... і Відкупителем... Чоловік Ісус Христос є мертвим, повіки мертвим” („Studies in the Scriptures”, Vol. V, 453-4).

„Дальше вони твердять, що: „Ісус більше не пробуває в подобині людини” („Studies in the Scriptures”, Vol. II, стор. 107).

Що ж Слово Боже каже нам про воскресіння Ісуса Христа? У 24-ім розд. Євангелії від Луки читаємо: „Якже вони це ще говорили, Сам Ісус став посеред них, і каже їм „Спокій вам!” Вони ж полякались, перестрашившись думали, що духа бачать. І коже Він їм: „Чого ви стривожилися? І чому думки повстають у серцях ваших? Подивіться на руки Мої й на ноги Мої, що це сам Я. Доторкніться до Мене й добавте; бо дух тіла й костей не має, як бачите, що Я маю”. І кажучи це, показав Він їм (Свої) руки й ноги” (Лук. 24:36-49).

„Тут просимо все пам'ятати... що Ісус Христос показався отак у Своєму тілі і сказав ці слова вже після своєї смерті на хресті, після воскресіння. Чи вірите ви Йому, чи „Свідкам Егови”?

Тут запитаємо проп. Вимбиша. Чи може він вказати хоч одне свідчення у св. Письмі, щоб хтось на власні очі бачив, як саме воскресав Христос із гробу? А що Ісус воскрес таки не в тілі, а в дусі, то про те переконуємось із першого послання ап. Петра 3:18. „Він був умертвлений по тілу, но ожив духом.” Ще більше про це сказано в першому посланні апост. Павла до Коринтян 15:42-54. А те, що Христос з'являється Своїм учням та іншим особам у тілесному стані, то це, либо ж, з конечності пристосування до земних обставин. Адже біблійна історія подає багато фактів, що янголи та-ж з матеріалізовувалися, як з доручення Бога виконували на землі якусь місію.

„А в ще іншій книжці “The Truth shall make You Free”, стор. 295, знаходитьсь ось така богозневага”, — коментує Вимбиш. — „Людське око не побачить Ісуса при Його другому приході, ані прийде Він у фізичнім тілі”.

„Зауважте, що ці „Свідки Егови” дійсно навчають, що Ісус Христос уже прийшов, — і то ще в 1914 році! Цю грубу неправду знайдете в їхній книжці ‘The Truth shall make You

Free”, стор. 300.

„Отак, як невидимий дух, Ісус Христос, будьто, воює з силою зла вже від 1914 року. Світові війни, перша та друга, вони кажуть, є наслідком цієї боротьби. Остання боротьба, ці „Свідки” твердять, буде битва Армагедону, яка має розпочатися в недовзі, й це буде рішаюча битва поміж Богом і сатаною. В той час, Ісус Христос, як невидимий дух, буде вести своє військо — 144.000 „Свідків Егови” — проти війська сатани, яке буде складатися з католиків, протестантів та інших подібних одиниць!”

Що Ісус Христос — Дух, було доведено. 1914 рік, про який згадується у згаданій книзі, не означає, що Ісус уже прийшов на нашу землю, як це інтерпретує Вимбиш. Це мало б означати битву поміж Михаїлом (Ісусом Христом) та сатаною (Одкр. 12:7), яка мала відбутися в згаданому році. Але це тільки така теза „Свідків Егови”. Про це ніде нема згадки в св. Письмі, коли саме ця битва відбудеться. 144.000 це не воїни Ісуса Христа, а це ті вибрани, що засядуть з Ісусом на Сіоні (Одкр. 14:1). Вони ще тоді лежатимуть у гробах, як Ісус з'явиться на небесних облаках.

Далі у своїй брошурі Вимбиш висуває тему про вічну кару (тобто пекло — А. Л.) загублених грішників.

„Одним словом, вони їх заперечують! Ось їхні слова: „Багато людей мають помилкове поняття, що Бог поставив людину на пробу, і якщо вона її не витримає, то її очікує вічна кара, — однак на таку кару нема навіть натяку”. („Studies in the Scriptures”, Vol. I, стор. 127). На 128 стор. цієї самої книжки знаходимо ці слова:

„Про вічну муку в Старому Заповіті нема навіть згадки (сугestії), а в Новому Заповіті можна знайти кілька таких уступів, які можна так мильто інтерпретувати (пояснювати), що наче б то вони навчали про таку кару”.

„В дійсності в Біблії є більше віршиків, які говорять про пекло, аніж тих, які говорять про небо. Кожна освідомлена віруюча людина знає, що якщо Бог є Богом любові і навіть безмірної любові, ми мусимо прийняти Бога, який є Богом справедливості та гніву за гріх, — й то навіть безмірного гніву...”

Биглядало б, що проп. Вимбиш перебуває не під меншим страхом пекла як, за його інтерпретацією, був колись Чарлс Тейз Рассел. Тут він покликався на притчу Ісуса про „багача і Лазаря”, записану в Луки (16:19-31), в якій Ісус не по-справжньому, а символічно й фігулярно пояснює наявність пекла. А що пекла таки нема, то про це читаємо в одній із Івана Богослова (20:12-14). „Також бачив я мертвих, малих і великих, що стояли перед Богом, і розгорнуто книги; ще іншу книгу розгорнуто, то є життя; і суджено мертвих з того, що написано в книгах, по ділах їх. І дало море мертвих, що в ньому, і смерть і пекло дали

мертвих, що в них; і суджено їх, кожного по ділах їх. А смерть і пекло вкинуто в озеро вогняне. Це — друга смерть.”

На закінчення хотілося б додати, що під ім’ям проповідника Вимбаша прихованій ще один інспіратор, який приклав усіх своїх зусиль, щоб брошура Вимбіша з'явилася в українській пресі в українському перекладі. Це ніхто інший, а уніятський духівник, який виливає на „Свідків Єгови” повні відра помий. Це, очевидно, реванш за їх послідовну критику римської Церкви та її папів. Але виступити одверто він чомусь не відважився.

Антін Лясковський

БІБЛІОГРАФІЯ

Книжки:

ЛЕВ БИКОВСЬКИЙ: З ГЕНЕРАЛЬНОУ ГУБЕРНІЮ ВАРТЕГАУ. Спомини. 1944 — 1945. Стор. 109 (циклос.) Денвер, Каліф., США.

П. ГАСИНЕЦЬ: БЕЗЗАКОННІСТЬ І СВЯТІСТЬ РИМО-КАТОЛИЦЬКОУ ЦЕРКВИ. Видання Української Православної Інформаційної Служби. Стор. 72 (циклос.). Мельбурн, Австралія, 1973.

Журнали:

ВІЗВОЛЬНИЙ ШЛЯХ. Суспільно-політичний і науково-літературний місячник. Лондон, Англія. Числа: I, II, III, IV-V, VI, VII-VIII, IX, X, XI-XII за 1973 рік.

УКРАЇНСЬКА ПРАВОСЛАВНА ІНФОРМАЦІЙНА СЛУЖБА. Мельбурн, Австралія. Числа: 46, 47, 49 за 1973 рік.

БІБЛОС — журнал української бібліографії. Нью-Йорк, США. Числа: 140, 141, 142, 143 за 1973 рік.

КЛІЧ НАЦІЇ — ідеологічно-політичний двомісячник. Філадельфія, США. Числа: 11, 12, 13, 14, 15 за 1973 рік.

МОЛОДА УКРАЇНА — журнал української демократичної молоді. Торонто, Канада. Числа: 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218 за 1973 рік.

НОВІ ДНІ — універсальний ілюстрований місячник. Торонто, Канада. Числа: 276, 277, 278, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287 за 1973 рік.

УКРАЇНСЬКИЙ ПРАВОСЛАВНИЙ ВІСНИК. Ямайка, Н.І. США. Числа: 22, 23, 24, 25 за 1973 рік.

ЄВАНГЕЛЬСЬКА ПРАВДА. Торонто, Канада. Числа: 2 і 3 за 1973 рік.

НОТАТКИ З МИСТЕЦТВА. ОУМА. Філадельфія, США. Число 13 за 1973 рік.

ДЗВІН. Орган Консисторії УАПЦ країн Південної Америки. Буенос-Айрес, Аргентина. Числа: 252, 253, 256, 257, 258, 259, 260 за 1973 рік.

ЄВАНГЕЛЬСЬКИЙ РАНOK — український християнський квартальнік. Dunwoody, USA. Числа: 1078-80, 1081-83, 1084-86, 1087-89 за 1973 рік.

СЕЯТЕЛЬ. Орган культурно-просвітительний. Квартальнік. Буенос-Айрес, Аргентина. Числа: 140, 141, 142 і 143 за 1973 рік.

ЦЕРКВА І ЖИТТЯ. Орган Українського Православного Братства ім. Митрополита Василя Липківського. Чікаго, США. Числа: 94, 95, 96, 97, 98, 99 за 1973 рік.

КВІТЕНЬ 1973-1974

ХРИСТИЯНСЬКИЙ ВІСНИК. Орган Українського Євангельсько-Баптистського Об'єднання Канади. Вінніпег, Канада. Числа: 3-4, 5-6, 7-8, 9-10, 11-12 за 1973 рік.

ВІСНИК Св.-Володимирської УАПЦеркви. Лос Ангелес, Каліфорнія, США. Число 1 за 1973 рік.

ABN Correspondence. Мюнхен, Німеччина. Числа: 1, 2, 3, 4, 5, 6, за 1973 рік.

БАЯВАЯ УСКАЛОСЬ. Ворган Літературной Системи. Торонто, Канада. Число 13 за 1973 рік.

БЮЛЕТЕНЬ Комітету Українців Канади. Вінніпег, Канада. Числа: 2, 3, 4 за 1973 рік.

КВІТУЧІ БЕРЕГИ. Нью-Йорк, США. Число 13 за 1973 рік.

ВИЙШЛА З ДРУКУ НОВА КНИЖКА —

Договір з Москвою проти Гетьмана

Павла Скоропадського

Автор П. Солуха. Стор. 380, ціна 5 дол.

Замовлення чеком. Адреса:

Petro Soluha P. O. Box 35053, Chicago, Ill. 60635

З ПОЖОВКЛИХ ЛИСТКІВ...

«Без перебільшення можна сказати, що велика російська соціалістична революція була зроблена насправді жидівськими руками. Хіба ж темні, затовчені російські селянські й робітничі маси могли б самі скинути з себе окови буржуазії? Ні, власне жиди вели російський пролетаріят до зорі інтернаціоналу. І не тільки вони, але й тепер советське діло зосереджене в їхніх надійних руках.

Ми можемо бути спокійні, поки верховне керівництво червоної армії належить товаришові Льву Троцькому. Правда, жидів немає в рядах червоної армії в якості простих рядовиків: зате в комітетах і совдепах, в якості комісарів, жиди сміливо і безстрашно ведуть до перемоги російського пролетаря. Недаром при виборах у всій советські установи в подавляючій більшості потрапляють властиво жиди. Недаром, повторюємо ми, пролетаріят обрав для себе головою і вождем жида Бронштейна-Троцького.

Символ жидівства, що віками бореться проти капіталізму, став символом російського пролетаріату, що видно хоча б у встановленні «червоної п'ятикінцевої зірки» (в оригіналі: «звезди»), що була раніше, як відомо, символом і знаком сіонізму — жидівства. З ним — перемога, з ним — смерть паразитам буржуям.» («Комуніст», ч. 72; Харків, 12 квітня 1919 р.)

Так писав тов. М. Коган 1919 року. А чи тепер він, той Коган, підписався б під тим, що він написав тоді?..

ПАСТИРСЬКИЙ ЛИСТ

«Один чоловік в Станиславові видав політичну брошуру, в котрій агітує українців під Польщею, щоби вони були «вповні лояльними громадянами польської держави» та дбали про те, щоби «держава польська була сильна і за-безпечена».

Багато вже таких брошур було і не поможе й та, хоч автор її, Григорій Хомишин, є католицьким єпископом, називає свою агітаційну брошуру «пастирським листом» і своїй політичній теорії і бажання підpirає авторитетом самого Бога, — цеб-то що про українську справу в Польщі думає сам Бог.

Виходить, що все допуст божий. Ось кілька слів з пастирського листа: «Бог після найбільшої мудrosti і найточнішої справедливості одні народи підносить, другі понижает, а дипломати чи політики, це тільки орудя, яким Боже Провидіння послугується у своїх планах кермування народами... Хотяй чужу владу мусимо признавати, бо нема влади, яка не була б від Бога... I тому наше негативне становище су-проти польської держави, хотяй для нас чужої, не відповідає вимогам ані простого природного розуму, ані віри й етики, а нам обезслідним приносить великі страти й шкоди.»

Який би віруючий чоловік не був, та ледви повірить, що теперішнє «пониження» українського народу під Польщею єсть наслідком «найбільшої мудrosti і найточнішої справедливості» та що Пілсудський і Складковський і їх державні поліції з нагайками були орудям Божого Провидіння, що воно в своїй мудrosti і справедливості гнало Михайла Литвинця поперед уланських коней, поки не зляг і не вмер.

Політична теогія єпископа Хомишина така, що так як українці ще не зрілі правити собою (так йому ще вісім літ тому сказав «апостольський візитатор» Дженоці) і не могли створити своєї держави, то мусять призвати чужу і бути для неї вповні лояльними і дбати про її силу і забезпечення, тим більше, що за Збручем большевики і можуть прийти...

Трохи нелогічно, бо як що «Боже Провидіння в своїх планах» скоче послужитись большевиками, то з якої речі перешкоджати? Та ѿ це влада, бож «нема влади, яка б не була від Бога». Але не в пастирських листах логіки шукати.

Важніша політика, хоч в наш час пастирські листи вже й для політики не особливе орудя. Всі польські газети розписуються про знамениту «ідеологію ксендза біскуп», підkreślують її «дононєле значене» та стараються підсадити автора в «керовники духового життя руської людності». Та ледви хто повірить. Інтересне хиба те, що про задні думки пастирської політики пише «Громадський голос». А саме, що своїм листом Хомишин перекреслив

деякі політичні плани Католицькому Союзови Шептицького і «групі Луцького» з УНДО. Вони думали зголоситись з лояльністю до Богом даної влади, а він їх перебіг. Тепер або ще лояльніший будь, або нічого не скористаєш. Видко й між «орудям» Божим єсть конкуренція.» («Народна воля», 16. IV. 1931)

Так скрентонська «Народна воля» 43 роки тому реагувала на вислужницько-вірнопідданські пастирські листи греко-католицьких єпархів. Тепер «Народна воля» не має в олі так реагувати на пастирські листи католицьких єпархів, хоч і зміст, і характер їх тепер такий вірнопідданський, як і був колись.

«БОРОНИ, БОЖЕ, МИ — НЕ ТАКІ!»

В нью-йоркському щоденнику «Новоє русськое слово» досить часто подибується статті або замітки на тему з українського життя. Деякі з них мають суттєво інформативне значення. А зчаста автори цих заміток або їх сама редакція щоденника присмачують друкованій матеріял єдинонедільником перцем. До такої категорії інформації належить також невеличка замітка в розділі хроніки за 30 жовтня 1972 року під назвою «Православные украинцы». Автор замітки інформує читачів про 3-ій Собор Української Автокефальної Православної Церкви в Європі, що відбувся у Лондоні (Англія), яку очолює, як митрополит, архиєпископ Української Православної Церкви в Америці Мстислав. Згадується, що Собор ухвалив резолюцію, в якій засуджується ставлення Московської патріархії до Вселенської і до Української Православної Церкви, про ухвалу Собору скликати в липні 1973 року в Парижі Надзвичайний собор. Далі говориться про прийняття архиєпископа Мстислава і єпископа Константина головою англіканської Церкви, архиєпископом Кентенберійським М. Рамзі, і про відвідини архиєпископа Афінагора, екзарха Вселенського патріарха у Великобританії.

Здавалося б, що цих інформацій цілком достатньо, щоб читачі зрозуміли перебіг 3-го Собору УАПЦ в Лондоні. Але не підписаний автор замітки або їх сама редакція щоденника, щоб читачі не змішали «чистих» з «нечистими», застерегла читачів давновідомим московським антибіотиком. Цю присмаку подамо в оригіналі:

«В связи с этой информацией, нас просят из украинских кругов отметить, что автокефальная украинская православная Церковь не имеет ничего общего с самосвятами-липковцами, а ейо покойный первоиерарх, митрополит Никанор (Абрамович), был каноническим православным епископом...»

От і вийшло так, як у приповідці: «і сліди смердять, і безрогих не видно...» Хто має голову — нехай думає.

Максим Січовий

НАША БАТЬКІВЩИНА, ч. 286.

Прот. ВАСИЛЬ КУДРИК

Чужа рука

(Продовження)

І не тільки що ставлять. Відомі бо в Канаді випадки, що бере греко-католик в руки со-киру чи пилку і йде обтинати перехрестя на старому трираменному хрестові, щоб зробити його однораменим. До такого крайнього дикунства, до такої крайньої дурноти приводять українців чужі опікуни. І чи дивним буде, коли такий українець «католик» при відповідній нагоді піде мордувати православних українців?

1. Чим католицький релігійний ґрунт різниється від релігійного православного ґрунту? Чи інші, може, заповіти? Чи інша євангельська наука? Чи інше, може, розуміння добрих і злих учинків? Ні! Але з-пода релігійного боку католицький ґрунт — не український ґрунт. Це ґрунт Риму — ґрунт Польщі, Бельгії, Еспанії, Франції... І як тільки українець опиниться на цім ґрунті, то його зразу беруть в обертаси навіть найлютіші національні вороги його і ведуть куди хочуть.

2. Чим католицький біскуп (єпископ) доведе свою українськість? Чи тим, що він по-українському говорити вміє? Чи тим, що його родичі українці? Чи тим, що він українським називається?.. Все це — муха на стіні. Його ж призначили чужі, не питуючи українців. Отже він є тільки капралем під чужим командиром. А чи той командир — приятель наш, чи, може, наш ворог? А від цього й залежить, чи «наш український єпископ» буде працювати для на-шого добра, чи для чужого.

3. Чи католицька Церква була для україн-ців матір'ю, а чи лютою мачухою? Бож чи не її сини сотні років мучили український народ, а вона їх, може, зупиняла?.. Що, наприклад, сказала католицька Церква в 1930 році, коли її сини робили погроми по українських селах Галичини? Що казала католицька Церква, коли Польща замикала свідомих українців у кон-центраційні табори? Де був голос тієї «матері» католицької Церкви, коли її діти (поляки) за-арештували на Галичині в 1919-20 роках 375 греко-католицьких священиків, 24 василіяни, 6 богословів і 41 монахиню (446 осіб!)? Чи тоді хто чув її голос? Чи була колинебудь україн-цям потіха в лихій годині від «матері» като-лицької Церкви?

Такі питання мусить ставити сам собі кож-ний свідомий українець греко-католик (тепер уже «католик»). Він повинен перекинуті свій зір із муhi на стіну, а то й за стіну заглянути, щоб побачити, хто за нею ховається. Це повинен зробити кожний українець, якщо він розумний чоловік!

А «Брацтво Українців Католиків» мусить найперше поставити собі ряд запитань:

1. Чи його провід широ український?
2. Чи ним не керує чужа невидна рука? Чи

на нього не йдуть хмарою чужі впливи, чужа політика?

3. Чи направомок, на який спрямовують це «Брацтво» його провідники, не відводить українців греко-католиків (тепер уже «католиків») від українського народу на чужий ґрунт?

4. Чи досі чужі опікуни не оскубли греко-католиків до непізнання і чи не скубуть їх далі?

5. Чи греко-католики (тепер уже «католи-ки») погодяться з тим, що занехати назву «греко-католик», занехати «всіх вас православ-них християн», викинути геть трираменний хрест тощо, що чужа рука так пильно і послі-довно уводить? Чи, може, будуть відбирати назад свою власність, вікові надбання? Чи зре-чуться вони права мати своє жонате духовен-ство і приймуть римський целібат, який на практиці був і є конкубінатом — удержанням нешлюбних (незаконних) жінок?

6. Чи не думають вони, що цькування пра-вославних українців та Української Православ-ної Церкви — це пляново обдумана безбожна робота ворогів українського народу? Чи не думають вони, що це якраз оте «пусьціць Русіна на Русіна», щоб українців посварити між собою, зробити братів ворогами, знесилити їх і зовсім знищити усіх разом?

7. Чи не думають греко-католики (тепер уже «католики») боронити на чужині греко-като-лицьку Церкву хоча б так, як боронили її на Галичині країні священики і загал, бачачи, як нахабно римська політика риє український ґрунт, щоб знищити українців?

8. Чи не думають греко-католики (тепер уже «католики»), що оті заклики: «Не збли-жуйся з православним! Вирікайся його, як про-кази! Не слухай православного українця! Не читай того, що він пише!» — це хитро проду-мана штучка чужих, щоб відгородити греко-католиків від їхніх рідних братів, відгородити від світа і, заголомшивши їх отак, повести в чу-жу загороду?

9. Чи не думають греко-католики (тепер уже «католики»), що не православні українці вороги греко-католиків, а хтось інший? Чи не припускають вони думки, що чужі політики обмотують брехнею греко-католиків, щоб зробити їх жертвою своєї політичної мети?

Оце ті питання, що їх греко-католики (тепер уже «католики») повинні самі собі стави-ти і совісно на них відповісти. Які будуть від-повіді, це вже справа їх сумління. Яку дадуть відповідь, такими і покажуть себе перед сві-том.

КАТОЛИЦТВО СВ. ВОЛОДИМИРА

Римські політики втвокмачують в голови українців, що Володимир Великий прийняв «като-лицьку віру»; тобто, що він визнавав папу римського своїм зверхником.

В «Бюллетені» за липень 1933 року о. Сем-

чук помістив свою статтю «Життя і навернення св. Володимира», в якій «доводить» «католицтво» Володимира Великого. Навіть більше, бо як виглядає, о. Семчук хоче сказати: бачите, що Володимир нам дуже чужий, хоч він і наш, якщо хочете...

Каже о. Семчук, що ім'я Володимир — це скандинавське «Валдемар». Значить, що Володимир уже з першого кроку чужий нам ім'ям. А з дальнього писання о. Семчука виходить, що Володимир був щонайменше 95% скандинавцем (шведом), із скандинавцями прожив свій молодий вік і навіть був морським розбішакою разом з скандинавцем Оляфом Тригвісоном. Та й Україна тоді була більше шведською, ніж українською, бо за словами о. Семчука в давній історії Швеції Україна зветься «Великою Швецією». А справжня Швеція була, мабуть, «Малою Швецією»... І хоч батько Володимира — Святослав, має українське ім'я і про його скандинавськість нічого не відомо, але Володимир вийшов у с. Семчука числом скандинавцем! (Комусь цього треба!)

Тож послухаймо, що каже наш історик М. Грушевський у великій історії України:

«Повість (літопис) приводить до слов'ян цілий варяжський народ, що по різних містах мав скупчиться чисельно... але тому рішучо противиться факт, що норманський елемент не залишив слідів ані в мові, ані в праві, ані в побуті, а такі сліди мусіли б бути доконче...» (Історія України-Руси, том I, стор. 343).

Щождо скандинавського (шведського) походження українських князів, то М. Грушевський каже:

«Цікава річ — тоді, як у Києві аж роїлося від варягів, члени київської династії (княжої родини) носять слов'янські імення, як Святослав, Ярополк, Володимир, а імена Олега, Ігоря, Ольги не зовсім певні щодо свого початку, хоч їх пробувано пояснювати норманськими.» (Іст. У.-Р., т. I, стор. 356).

У шведській історії о. Семчука Україна для шведів щось важливіше, аніж сама Швеція. А Мих. Грушевський каже:

«Північні саги (перекази, розповіді), що так багато знають про своїх земляків, які ходили на Русь, нічим не натикають на скандинавський рід руської династії, для них вона чужа, і Русь — чужий край...» (Там же, ст. 344)

А на ті скандинавські «саги» покликається власне о. Семчук. Та вже скоріше треба вірити М. Грушевському, ніж Семчукові. Володимир — ім'я українське; значить — володар народу. Та й ота «Велика Швеція» для нас — нонсес.

Із «саг» о. Семчук виводить, що скандинавець Тригвісон (латинник!) навернув Володимира до грецького християнства. Тригвісон навіть мав чомусь їздити за єпископами аж до Греції, хоч йому, мабуть, зручніше було під боком взяти свого латинського єпископа. Адже представники римської Церкви завжди були дуже влізливі зі своєю політикою, то чому ж Тригвісон не намовив Володимира до латин-

ського обряду? Та... покликається о. Семчук на саги, але вони (ті саги) можуть покликатися на о. Семчука ще більше...

Каже о. Семчук, що папа римський прислав послів до Володимира, а Володимир до папи. Та й княгиня Ольга 959 року посыпала послів до німецького короля Оттона з проσбою прислати місіонерів (латинських). І кирилиця (абетка, письмо), що її прийняли українці, мала б свідчити за підлеглість Києва Римові. Справа перших єпископів на Україні також промовляє за Рим. А 1007 року прибув з Угорщини до Володимира Великого Бруно, їduчи по дорозі навертати печенігів... Словом — все складається так, як римській політиці треба. Та ми тут зробимо кілька своїх заваг:

Посли приходили від папи до Володимира, а від Володимира до папи... але вся біда в тому, що невідомо, що з цього вийшло. І сам о. Семчук нічого про це не каже, бо не знає.

В німецьких літописах є загадка, що 959 року прийшли були від Ольги до Оттона посли, щоб той послав на Україну єпископів і священиків. Потім виявилося, що посли були обманцями, з цього приводу вийшло непорозуміння і присланий єпископ Адальберт мусів не бавом вернутися додому. М. Грушевський доводить, що Ольга не займалася ширенням християнства і тому саме це її посольство неправдоподібне. Він каже:

«Найбільш правдоподібне... що Ольга посыпала посольство до Оттона в політичних справах, але Оттон хотів використати цю нагоду для місіонерства... Оттон взагалі з запалом заходився коло навертання на християнство слов'ян: християнство служило його політичним цілям...» (Там же, стор. 406).

Щодо кирилиці, то власне її виходить, що Рим не мав на українців ніякого впливу, коли не дав їм латинського письма.

Справа перших єпископів на Україні не ясна і тому не має практичного значення.

Щодо Бруна, то міг він перебідом бути і в Володимира, але це ще не факт, що Володимир визнавав папську владу над собою. Та ми знаємо про інших гостей...

Син чи небіж Володимира — Святополк, оженився з дочкою польського короля Болеслава Хороброго і вона привезла з собою до Києва латинського біскупа Райнберна. Але сталося так, що Володимир Райнберна арештував, бо він під'юджував Святополка проти Володимира і намагався Володимира до латинства приєднати.

Цікавий факт! Уже від першої зустрічі українців з римо-католиками виникав клопіт для українців. А для Володимира гарний гість: зверху біскуп, а всередині — бунтар, провокатор!

(Далі буде)

~~~~~  
ПЕРЕДПЛАТИТЬ «НАШУ БАТЬКІВЩИНУ»!  
~~~~~

ЧИТАЧІ ПРОСЯТЬ СЛОВА

Паріж, 21 червня 1973 р.

... Я прочитав у «Нашій Батьківщині», ч. 282, замітку про відомого афериста П. Плевако, який спричинився до провалу будови храму св. Симона в Парижі, а тепер нахабно пропихається у «святі». Спостерігаючи останнім часом велику до нього любов митр. Мстислава, я не здивуюся коли почую, що Плевако вже канонізований. В наш закаламучений час на еміграції можна всього сподіватися. До речі буде сказати, що він уже за життя збудував собі пам'ятника-гробівця, поруч гробівця покійного митр. Полікарпа, з чорного мармуру, яких не багато на цьому цвинтарі, бо це річ дуже коштовна.

Постає думка: звідки і як розбагатів цей колишній бідний огородник і нічний сторож підрядних паризьких готеліків, що став тепер своєрідним Крезом, перед яким схиляється навіть митр. Мстислав?

Редакція «НБ» запитує в замітці: «Може хтось ближче знайомий з діяльністю П. Плевака, то нехай напише нам, щоб ми знали, кому довірено справу «по об'єднанню Українських Православних Церков.»

Мені, що від юнацьких років працюю щиро й віддано українській справі, ніколи не була байдужою справа Української Автокефальної Православної Церкви. Тож пізнавши того «християнина», що провалив справу побудови храму Христового, уважаю своїм обов'язком відгукнутися на заклик «НБ» і подати все те, що мені відоме про П. Плевака та його діяльність. Відомості, які я подаю про нього, це — частково вислід моїх власних спостережень, а частково здобуті від інших, давніше оселених у Парижі наших людей, опінія яких не дуже сприятлива для нашого «добродія» і «героя».

Вперше я зустрівся з ним у 1953 році, приїхавши з Африки до Парижу. Мій покійн. батько, що провадив багато судових справ у київській Судовій Палаті та в чернігівському Окружному суді, де йому доводилося зустрічатися з московським адвокатом Плеваком, часто розповідав про нього. Ото ж я, познайомившись із Плеваком паризьким, зразу запитався, чи він не той знаменитий адвокат московський, на що я дістав категорично заперечну відповідь, з додатком: «я **ніколи й не думав бути адвокатом!**» Тепер же, по 20 роках часу, читаючи журнал «Нові дні» за червень 1971 року, я довідався з уміщеного в ньому допису, що П. Плевако **«закінчив у самому Харкові правничий факультет»** і був адвокатським помічником у М. Міхновського, а крім того займав безліч поважних становищ в житті українського суспільства, про що, до речі, він лише тепер пригадав собі, і то після смерті харків'янина правника Вол. Доленка, лідера Селянської Партиї, який уже не може спростовувати писань П. Плевака.

Крім того, згадується у дописі, що «Петро Антонович Плевако керував будовою храму св. Симона в Парижі» (?! — В.З.). Дивно! А де ж подівся той збудований ним храм? Бо в Парижі такого немає!

У цьому ж дописі, назвавши багато різних установ, у яких він ніби то усердно працював, вилізо шило з мішка: сам призвався, що він мало що зробив, але тепер, під кінець життя, маючи 85 років, він обіцяє надолужити (? — В.З.).

Не тільки в Україні, але й на еміграції аж до другої Світової війни, і навіть під час війни П. Плевако не цікавився українськими громадськими справами. Він займався малоприбутковим городництвом, винаймаючи малі кластики землі у французьких селян, але городовина тоді була дуже дешева, а до того ще й велика конкуренція. П. Плевако тоді бідував. Покійний Миколайчук, колишній диригент церковного хору, розповідав мені про бідування Плевака, якому Миколайчук дозволив мешкати деякий час у себе на веранді, бо бувши нічним сторожем у готелях, він мусів відпочивати вдень; мешкання свого не мав. Пізніше, коли доля Плевакові усміхнулася і він розбагатів, то почав ставитися до Миколайчука з певною зневагою.

Усміхнулася доля Плевакові з приходом до Парижу гітлерівців, на службу до яких він пішов зразу. Я не був тоді у Франції, але чув від інших, що Плевако доставляє до гітлерівського касино в Парижі городовину тощо, тобто те, на чому він набив руку в передвоєнному часі. Проте не всі люди тієї думки, що тільки завдяки гітлерівцям придбав собі багатство П. Плевако. Кажуть, що ще більше допомогла йому збірка на будову храму св. Симона в Парижі. Таке твердження має чимало підстав бути правдивим.

Саме зневітування купна в Парижі площа ЗУДАК-у за 2.500.000 франків і куплення натомість у Созонтіва непридатну під будову площу за 5.000.000 франків — промовляє не на користь чеснот П. Плевака...

Більше про діяльність П. Плевака довідаєтесь із «Відкритого листа», якого получаю.

В. Зубенко

«„Реаліст” послуговується куцою, приземленою логікою сього дня і шнього дня. Але в тім то й річ, що майбутнє будеться за іншою логікою — логікою завтрашнього дня. І віднайти її може тільки одержимий. Усі відкриття, усі винаходи, все нове — справа рук доніхотів. Не завжди одержимі намащують стежку в майбутнє — часом збиваються на манівці. Але з обережністю „премудрих поросят” взагалі не рушити з місця.»

«... і от виявилося, що це доніхотство дало більше користі, ніж „реалізм” усіх премудрих поросят, разом взятих.»

Валентин Мороз

В СОРОКАЛІТТЯ ОБЛОГИ УКРАЇНИ ШТУЧНИМ ГОЛОДОМ

В неділю 8 квітня 1973 року в православному Катедральному соборі св. Андрія Первозванного Владика Андрій в служенні о. Всеволода Метельницького і о. Всеволода Шеметива відправив панахиду по жертвах українського народу, замучених штучним голодом, організованим московськими інтернаціональними людожерами. Перед Панаходою Владика Андрій звернувся до народу в церкві з пригадкою про ту страшну трагедію, яку пережив український народ у 1932-1933 роках. Владика сказав, що «історія людства не пам'ятає, щоб у будь-якій частині нашої плянети, будь у якім періоді людського життя було таке звіряче нищення народу. Я не можу собі уявити тих озвіріліх хижаків-людів, що могли спокійно споглядати на те, як у страшних муках умирали невинні діти, матері, батьки, діди й бабусі. Цей геноцид продовжувався не день, не тиждень і не місяць, а більше року. Лани, ліси й родоги були встелені трупами чесніх і працьовитих хліборобів. Уся, колись багата й квітуча, Україна перетворилася на суцільне цвинтаріще. Цей страшний геноцидний садизм переводив не один якийсь хворий чоловік, а тисячі «брігад» і військо НКВД; невже ж усі вони були психічно хворі? А якщо й справді всі вони були психічно хворі, то чому цей чорний ворон смерти пронісся лише по Україні, чому він не заторкнув мешканців Росії?..» В кінці свого слова Владика Андрій сказав, що «ця трагедія зробила глибоку травму в серцях українського народу, яка не загоїться й тисячоліттям.» Останнє слово-звернення його до вірних було: «...аби бабусі й дідуся, батьки й родичі при всякій нагоді розказували своїм внукам, синам і донькам про цю страшну трагедію, що відбулася на Україні у 1932-1933 роках.»

Після Панаходи всі люди з церкви пішли в церковну зали, де сестрицтво приготувало поминальну трапезу. За столом помінкового обіду пані Любина Чернявська розповіла, як вона в Харкові зустріла дуже виснажену голодом і вбого одягнену жінку, яка, тримячи, стояла біля вітрини крамниці й жадібно дивилася на виставлені продукти. Як вона взяла її до свого приміщення і вділила їй частинку свого мізерного пайка. Ця інтелігентна жінка, побачивши людяну ширість пані Чернявської, призналася їй, що вона дружина розстріляного полк. Тютюнника...

В іннічина

Пан І. Юрченко розповів, як кремлівські інтернаціональні кати завчасу плянували, щоб у найкоротший час це непокірне 45-мільйонове українське «плем'я» заморити голодом. У 1931 році в кооперативі зникли з товарової номенклатури: сіль, гас, сірники й цукор. Згодом з'явилося оголошення, що цими «дефіцитними» товарами будуть преміювати людей, які здаватимуть «пушнину» для держави, тобто шкіри — кролячі, котячі, собачі... І вийшло таке, що мертвий і живий інвентар «добрівільно» забрали до колгоспу, а домашню дрібноту винищили самі мешканці сіл і виміняли на ці премійовані товари. І так селянські двори зовсім опустіли.

У 1932 році селяни ще підтримували своє життя квашеними та сушеними овочами, частково городиною, але й цьому прийшов кінець. Появилися на селях представники від тульського, іжевського та інших металургійних заводів, представники від НКВД й почали шукати «зарітій куркулямі хлеб». Розбирали клуні, хліви, руйнували печі, лежанки, забирали одяг, взуття (дорослих і дітей) — все, що попадало під руки. Нарешті наказали директорам шкіл організувати з напівопухлих школярів «брігади» й перед кож-

ними ворітми кричати: «Куркуль! Здавай хліб!» Потім ці дитячі «брігади» вривалися в обійстя, лізли на горища й забирали вузлики всякої насіння, сушню тощо. Комсомольці з представниками влади — чужинцями викачували з льохів бочки, діжки з квашеною городиною й надпочаті на вулиці розбивали, а повні забирали до колгоспу. На вулицях утворились росоліні річечки й озерця... Був плач, гістеричний крик мамів і батьків, лемент стареньких бабусь і дітей, але — «Москва слязам не вірить» Та цим не скінчилось. НКВД організує «куткові брігади» й ніччу викликали до цієї ж «брігади» нещасних батьків і мамів на перевірку. Якщо викликані мали на собі дві-три хустки, чи сорочки, чи спідниці або штанів, то одно щось (найгірше) залишили на людині, а решту здирили й забирали для «держави». Якщо на ногах було добре взуття, то роззували й босу людину виганяли надвір — додому. Чи добіжить та людина снігом і морозом додому? — їм було байдуже.

Дорослі вночі виrushали із сіл за поживою для дітей, але «заградітельніє отряди» не пропускали їх на «хлібородні» московські землі; якщо й пощастило кому прорватися туди й дістати торбинку проса чи ячменю, то на залізниці в них забирала все ота диявольська «заграділовка»... Батько чи син помирали в дорозі, а жінка й діти, не діждавшись хліба, помирали вдома.

Зимою 1932 року до немирівського горілчаного заводу привезли з півдня кільканадцять вагонів кукурудзи в качанах, згрузили її на відкритій площі біля гуральні й поставили озброєну сторожу з НКВД. Голодні й опухлі люди вночі підповзали по снігу, щоб дістати качана кукурудзи для голодних дітей, але рідко кому поталанило вернутися до дітей, — всіх їх відправляли на той світ свинцеві кулі енкаведистів.

В лютому 1933 року мене «добровільно» арештували й припровадили до районового НКВД в м. Немирів. Тут я довідався, що в сусідній кімнаті сидить мати з дев'ятирічною донькою, яких обвинувачують у людоїздстві. Отож і пішов я до тієї кімнати, заглянув, привітався, але вони нічого мені на привітання не відповіли. Я сміливіше поглянув і... о, Боже!.. Це були живі набряклі, жовті трупи. Ця мама сказала, що вони з с. Лисої Гори, що її тато помер з голоду, а якісь люди витягли трупа батька на цвінтар і кинули в порожню ще яму; вони з донькою пішли вночі й відрізали батькові руки, щоб зварити для дітей. Ще те м'ясо й не вкипіло, як у хату вскочило кількох людей, горщика з недовареними руками викинули надвір, а мене й доньку забрали сюди. На другий день їх відправили до Вінниці на розстріл.

Через кілька днів мене відпровадили до в'язниці в Брацлав. Тут кожного ранку виволікали на тюремне подвір'я групу трупів, а шепелявий енкаведист із двома шпалами вилізвав на ту гору трупів і несамовито викрикував: «Петлюровци! Голубовци! Бандіти! Вас всіх ждуть такая участь!» Підіїджала гарба й вивозила цих чесних хліборобів на вічний спочинок у брацлавські глинища та сусідні ліси. Така похоронна церемонія, з тією ж шаблоновою промовою шепелявого енкаведиста відбувалася кожного ранку. Трупів забирали, але тюрма не спорожнювалась, бо щоденно приганяли нові сотні «петлюрівців»...

Через кілька тижнів мене відправили до вінницької тюрми. Тут ще більше вивозили людей на вічний спочинок, але не трупів, а живих людей, і не гарбами, а «чорними воронами», і без голосних церемоній, а тихцем, уночі...

Я вже в архангельських лісах. Картина та сама... Від соленої юшки і води люди пухли й умирали на праці. За два місяці згинуло 1500 донців, а

за ними відходили люди свіжих «етапів»...

Після молитви й подяки люди ще довго сиділи за столами й ділилися думками про ті страхіття заплянованого Москвою голодомору.

Присутній

ДЕНЬ ЖАЛОБИ У ФІНІКСІ

Українці міста Фінікс (Арізона) 26 травня 1973 р. ДЕНЬ ЖАЛОБИ сорокаріччя величного голоду на Україні відзначали з участю всіх існуючих організацій на терені Фініксу.

Жалібна демонстрація з антимосковськими гаслами пройшла вулицями від Капітолю губернатора, аж до будинка, де відбувалася жалібна академія при численній участі не тільки українців, а й інших по неволених Москвою народів.

Сцена, де відбувалася академія, була дуже вдало удеокорована відомим українським малярем п. Костянтином Джепелем. Академію розпочато Панахидою, яку відправив о. Колодій з участю українського хору. До сліз вразило всіх присутніх звернення о. Колодія, яке він закінчив словами: «Помолімось за замучених голодом». Після панахиди п-на Марія Королишин гарно відіграла на фортепіано американський гім, а український — проспівали всі присутні. Змістовний реферат українською мовою прочитав п. Соляник, як свідок страшної трагедії, яку сам пережив — заплановану Москвою облогу України голодом. Реферат англійською мовою дбайливо уклав і прочитав п. Дидик. «Псалом 52» Т. Шевченка гарно продекламувала Марія Королишин, а «Псалом 81» Т. Шевченка чутливо декламувала п-на Ганна Чопко. Декламацію вірша «Петлюрі» виконав із хистом фахівця Василь Сагуленко. Спогади про голод вміло передав публіці п. Теслевич.

Учні школи українознавства співали: «Ой, у лузі червона калина» і «Україно, люба ненько». Декламацію «Бабуся» по-

мистецькому виконав п. Турій. Хор СУМ'я під диригуванням п. Танасевича гарно проспівав «Єднаймось, діти України» і «Боже великий, Творче всесильний». Цим і закінчено було академію.

Треба відмітити, що завдяки наполегливій праці всіх організацій, а особливо о. Колодія і п. Теслевича, як голови Комітету підготови Дня Жалоби, демонстрація й академія пройшли дуже добре, на культурному рівні. Було роздано чужинцям великий наклад листючок проти комуно-московського злочину, народовбивства і насильства Москвії над по неволеними народами.

Присутній

БОЛІСНА ВТРАТА

В понеділок 2 квітня 1973 року невблаганна смерть збрала від нас нашу дорогу й незабутню Дружину і Маму, св. п'м. Олену Григоріївну ЛЕУС.

Народилася Олена 21 травня 1896 року в Полтаві, в родині Григорія і Катерини Воблих.

Полтаву залишила у вересні 1943 року і перебувала на еміграції в Польщі, Австрії та Німеччині. До США, в Чікаго, прибула в 1950 році, де й мешкала до останніх днів свого життя.

Покійна залишила в глибокому смутку чоловіка — Луку Федоровича Леуса і дочку Нелю з чоловіком Расселлом Бриджен та близьчу й дальшу родину.

Похорон відбувся в середу 4 квітня 1973 року і тіло Покійної спочиває на цвінтарі Елмвуд в Рівер Гров, Ілл.

Засмучена родини цією дорогою висловлює свою щиро-сердечну подяку Високопреосвященному Владиці Митрополитові Григорієві та о. Тимофієві Фіневі за похоронні відправи, хорові Катедрального Собору Св. Покрови УАПЦ, під диригуванням п. Ів. Осійчука, за спів на панахиді та під час похоронних відправ.

Сердечна подяка всім друзям, приятелям та знайомим, які так численно відгукнулись і взяли участь в панахиді та похороні; за квіти, які Покійна безмежно любила, за грошові пожертви та теплі слова співчуття, висловлені особисто, телефонічно чи писемно під час нашого тяжкого горя.

Особлива подяка тим, які несли труну Покійної до місця її вічного спочинку, та всім, всім, всім, хто в будь-який спосіб розділив з нами наше тяжке горе.

Нехай Господь обдарує вас усіх своїми ласками. Покійній нехай вільна земля Вашингтона буде легкою, а пам'ять про Неї вічною!

Дочка Неля

*

У середу 26 вересня 1973 року, о годині 7-ї вечора, на 76-ому році життя, з волі Божої відійшла від нас на вічний спочинок дорога наша Мама, Бабуся і Прабабуся сл. пам.

Олена Романівна МАРТИНЕНКО

Панахиду відслужено у п'ятницю 28 вересня о 7-ій годині вечора. Після похоронної відправи в церкві св. Андрія Первозванного УАПЦ в Філядельфії, похоронено нашу дорогу й незабутню Маму й Бабусю на цвинтарі Оклайн у м. Філядельфії 29 вересня.

Покійна залишила в смутку тяжкому:

сина Миколу, невістку Грэйс, внуків Тимофія і Степана, дочку Марію, зятя Василя і на Україні — дочку Наталку, зятя Івана, троє внуків і шестеро правнуків.

Вічна Й пам'ять! +

НЕУВ'ЯДНИЙ ВІНОК

Замість квітів на могилу бл. пам. інж. Володимира Дубова в Австралії складаємо для вшанування Його пам'яти 5 доларів на пресовий фонд НБ. Приятелі:

Василь і Марія Дзюблік

ФОНД РОЗБУДОВИ «НБ»

Іван Веремко	5.00
А. Симончук	3.25
Катедра Св. Покрови, Чік.	24.00
Лука Леус	5.00
А. Галелюк	4.00

Шире спасиби!

•

ПРЕСФОНД «НБ»

Гр. Даць 2.00;	Т. Бутко 2.00;	К. Гальцький 3.00.
Щире спасиби!		

•

ПЕРЕДПЛАТИЛИ «НБ»

Г. Босій 5.80;	О. Пилипей 10.00;	Ів. Кулик 10.00;	П. Оней 10.00;	Ів. Осійчук 10.00;	М. Родік 6.00;	П. Сенько 10.00;	М. Оксамитний 10.00;	Ів. Кисіль 10.00;	І. Панасенко 7.00;	П. Куриленко 1.00;	А. В. Проценко 10.00;	Іл. Лисогір 10.00;	М. Андре 10.00;	В. Андре 10.00;	А. Гудовський 7.00;	А. Симончук 10.00;	Н. Палій 7.00;	М. Стрілець 7.00;	К. Галецький 10.00;	Т. Козел 5.00
В. Ткач 10.00;	М. Моргун 10.00;	Є. Громич 10.00;	О. Легнер 7.00;	А. Хуляк 10.00;	С. Борисенко 10.00;	Бібл. Св. Володимира 10.00;	А. Манойло 5.00;	О. Орел 10.00;	М. Леус 10.00;	А. Антоненко 10.00;	М. Шепель 10.00;	А.М. Седловський 10.00;	В. Діберт 13.00;	С. Селезень 10.00;	О. Коваленко 10.00;	о. Ів. Андріюк 10.00;	Т. Євсюк 10.00;	Е. Явтушенко 10.00;	А. Кармелюк 10.00;	
І. Заневич 10.00;	І. Зіноватний 10.00;	Ів. Пшеничний 10.00;	А. Плонсак 10.00;	М. Корень 10.00;	П. Шандрук 10.00;	В.С. Васюк 10.00;	о. дияк. А. Зозуля 7.00;	Д. Назарець 10.00;	В. Дітель 3.00;	М. Цвіркун 9.00;	Л. Цвіркун 5.00;	Д. Березенець 10.00;	Ів. Чорнобай 20.00;	М. Івасик 5.00;	В.П. Вінницький 3 ф.;	З. Макогон 10.00;	О. Бондарівський 1 ф.;	М. Погребняк 10.00.	Ів. Кривенко 20.00;	
Роман Стангрет 10.00;	Данило Садівничий 10.00;	О. Майданський 10.00;	Федір Дудник 10.00;	Микита Юрченюк 10.00;	М. Брікнер 10.00;	Лука Леус 10.00;	З. Різ尼克ів 4.34;	Марія Корнійчук 10.00;	Д. Ярмоленко 10.00;	Г. Силус 5.00;	Олексій Лісничий 10.00;	Іван Скиба 10.00;	П. Костенко 10.00;	Іван Гнида 10.00;	А. Мартінс 10.00;	Т. Онуфрійчук 10.00;	П. Воскобійник 10.00;	Сергій Ямюк 10.00;	П. Приходько 10.00;	
І. П. Петрончак 10.00;	Володимир Зубенко 10.00;	А. Галелюк 10.00.																		

Щире спасиби!

ФОНД ВЛАСНОГО ПРИМІЩЕННЯ В-ВА «НБ»

Пожертви:

Марія Сохацька	25.00
Володимир Зубенко	10.00
Іван Зіноватний	10.00
Раніш оголош. (НБ, 284)	\$ 2.775.55

Разом \$ 2.820.55

Позички:

М. і В. Ящечко	1.000.00
Сидір Кравець	183.80
Ком. поб. пам. і кап.	295.00
Єва Кравець	400.00

За книжки:

Д. С. Мельник	16.00
Іван Бутенко	12.00
Слов. Бібл. Центр	49.60
В. Діберт	3.00
Т. Бутко	3.00
В. Буртняк	13.00
Микита Юрчинюк	11.00
С. Власенко	13.00
А. Богуславський	13.00
Іван Кулик	30.00
Іван Данковський	3.00
М. Чепурківський	3.00
Олексій Лісничий	10.00
«Калина»	29.80
К. Плохий	10.25
Д. Граб	3.00
Павло Тупицький	15.00
А. Симончук	2.08
Н. С. Цимонин	6.00
Ф. Дерев'янко	3.00
Анатоль Гудовський	3.00
Іван Слинсько	24.50
А. Галелюк	11.00
Олександр Канюка	6.00
Раніш оголош. (НБ, 284)	\$ 3.154.06

Разом \$ 3.447.29

«Ніколи і ніде на світі не вдалося уніятам нахилити до себе латинян, але завжди і всюди латинянам вдавалося нагнити унію на свій бік.. З цього виникає, що уніятам судилося бути тільки яничарами... прийняти від латинян усю їх смертельну ненависть до Східної Церкви і свого минулого та разом з латинянами яти на здобуття Сходу.. В унії мусить бути щось неприродне, звихнене, що нівелює та обертає її на що усі її потуги.»

Протопр. Григорій Костельник

DEDICATED TO my son Edgar

«Зайчик»

(ПІСНЯ ДЛЯ МАЛЕНЬКИХ).

Bun ny

Український текст:

М. РАДОЛІЦЬКОГО

English version by
Elizabeth

KUKLOWSKY

Music by
KIR KUKLOWSKY

Op. 1 N. 1

mf

Allegretto e giocoso.

Voice

Зай - чик ти
Sweet lit - tle

Piano

più moto

зай — чик   Дов — ги — і   ву — ха   Ко — жу — шек твій сі —
bun - ny,   hop - pet - ty,   hop, hop, May chil-d-ren think you're

più moto

рень — кий   хвос — тик ку — цень — кий ...
fun - ny,   yor   ears go flop...flop...

a tempo

Український текст:
М. РАДОЛІЦЬКОГО

„ЖУЧКА“

English version by
Elizabeth KUKLOWSKY

ПІСНЯ ДЛЯ МАЛЕНЬКИХ

Music by
KIR KUKLOWSKY
Op.1 N° 2.

Molto moderato $\text{♩} = 108$.

Blackie

Voice

Sheet music for 'Blackie'. The vocal line starts with 'Осъ со — ба — ка' (Here is lit — -le). The piano accompaniment provides harmonic support with chords and bass notes.

Piano

Continuation of the musical score. The vocal line continues with 'Жуч — ка,' (Bla — ckie), 'Хвос — тик як кар —' (with his tail so), 'люч — ка, Він все ду — же злий, Сам на масть ря — бий!' (wa — cky. Bla — ckis teeth are keen, fluf — fy fur is clean!), and 'Гав гав. Bow wow.' The piano accompaniment includes dynamic markings like f , p , and sf .

Моя собачка Жучка,
Він все дуже злий,
хвостик як карлючка,
Сам на масть рябий.

КАТАЛОГ КНИЖОК КНИГАРНІ «НБ»

Літери: В - Г

NB P.O. Box 119 Mountain Dale, N.Y. 12763

I — 1974.

A - Б — Додаток до раніш оголошених

Антоненко-Давидович Борис — Землею	
українською. Стор. 164.	
В-во «Кнів». Філадельфія, 1955. — — — — —	2.85
Антоненко-Давидович Борис — За ширмою	
Роман. Стор. 264. В-во ОУП «Слово» Австралій-	
ська філія. Мельбурн, 1972 — — — — —	3.00
Барка Василь — Жовтий князь. Повість.	
Стор. 212. Друге видання. Нью-Йорк, 1968 —	3.80
Бедзич Юрій — Великий день інків	
Стор. 260. В-во «Веселка». Київ, 1970 — — —	1.50
Биковський Лев — Від Привороття до	
Трапезунду. Спомини (1895 — 1918)	
Стор. 134. В-во «Дніпровська хвиля».	
Мюнхен — Денвер, 1969 — — — — —	3.30
БІБЛІЯ або Книги Святого Письма	
Старого й Нового Заповіту	
Переклад Ів. Огієнка (митр. Іларіона) з старогебр.	
і грецької мови. Стор. 1528. Британське і Закордон-	
не Біблійне Товариство. Лондон, 1962 — — —	7.00
Боровський М. Матеріали до бібліографії	
господарської літератури (1788-1944)	
Стор. 32. Видання УВАН у Канаді. Вінніпег, 1968	1.20
Броди	
Збірник статей і нарисів. Мюнхен, 1951 — — —	3.50

А н г л і с ь к і

Adamovich A. Oposition to Sovietization in	
Belorussian Literature (1917 - 1957)	
204 рр., 1958 — — — — —	7.00

B

Вайнштайн Є. Розгадана тайна	
Оповідання про фокуси та ілюзії. Стор. 58.	
В-во „Штукар”. Нью-Йорк, 1966 — — — — —	0.60
Вакуленко П. Весела Кукабара	
казка (ілюстр.), стор. 12. В-во „Ластівка”.	
Мельбур - Аделіїда. — — — — —	
Вакуленко П. В джунглях Нової Гвінеї	
Життя і пригоди українського дослідника Мик- лухи-Махля. Стор. 80. В-во „Єдність”. 1952 —	
Василева О. Море житейське	
Стор. 72. В-во „Життя”. Нью-Йорк, 1962 — —	2.00
Василенко С. На перший гулі	
Жарт на одну дію. Стор. 16. Нью-Йорк. 1958 —	1.00
Васильченко Степан — Свекор	
Оповідання. Стор. 14. Видавничє Товариство	
«Книгоспілка». Нью-Йорк, 1959 — — — — —	
Ващенко Г. Виховання любові до	
Батьківщини (націоналізм і інтернаціоналізм)	
стор. 40. Вид. КК СУМ. Лондон, 1954. — — —	0.70
Ващенко Г. Виховання волі і характеру	
Психологія волі і характеру. Стор. 256. Вид.	
СУМ. Лондон, 1952. — — — — —	2.00
Велика Українська Революція	
Видання друге.	
(Матеріали до історії відновлення української	

державності). Календар історичних подій за лю- тий 1917 — березень 1918 року. Упорядкував	
проф. д-р Яків Зозуля. Стор. 112. УВАН у США.	
Комісія для устійнення фактів і дат української	
визвольної боротьби 1917 - 1920. Нью-Йорк, 1961	2.50
— Великодній Ранок	
збірка великодніх оповідань і віршів, ст. 256.	
В-во „Дорога Правди”. Торонто - Чікаго, 1957 —	1.80
Верне Ю. Подорож до Місяця	
повість, стор. 140. Укр. Вид С-ка. Вінніпег, 1917 —	1.00
Визволення. Проповідницька відправа.	
Блаженні чисті серцем.	
Пам'яті Великого Митрополита і всіх замучених	
за Віру й волю України. Стор. 56. Українське	
Православне Братство ім. Митрополита Василя	
Липківського. Чікаго, 1970. — — — — —	1.20*
Вербицький М. — Найбільший злочин	
Кремля.	
Заплянований штучний голод в Україні 1932 -	
1933. Стор. 112. ДОБРУС у Англії. Лондон, 1952	2.00
Веркор — Море мовчить	
Перекл. з французької мови Оксана Соловій.	
Стор. 72. Об'єд. Укр. Письм. «Слово». В-во	
Аскольда і Лідії Ємець. Лос Ангельєс, 1970 —	1.00
Винар Л. Андрій Войнаровський	
Історичний нарис. Стор. 128. В-во „Дніпровська	
хвиля”. Мюнхен - Клівленд, 1962 — — — — —	2.00
Винниченко В. Біля машини	
стор. 16. Київ. — — — — —	0.50
Винниченко В. Соняшна машина	
Том I, ст. 312. В-во „Прометей”. Нью-Йорк, 1962	3.00
Винниченко В. Відродження нації	
Том III-й, стор. 536. Нью-Йорк, 1968 — — — — —	5.50
Винницька І. Кам'яна сокира	
оповідання стор. 60. В-во „Бистриця”. Гайденав	0.70
Винницька Ірена — Кам'яна сокира	
Друге виправлене і доповнене видання. Стор. 72.	
Вид. «Самопоміч». Нью-Йорк, 1967 — — — — —	1.70
Височенко А. СССР без маски	
Стор. 200. В-во „Перемога”. 1951 — — — — —	2.50
Височенко О. Помилка Андре Жіда	
оповідання, стор. 16. В-во «Ol» Готтінген — —	0.30
Вишнівський О., ген. — Трагедія 3-ої дивізії	
армії УНР	
Стор. 20. Мюнхен - Дітройт, 1963 — — — — —	0.60
Вишня Остап — Усмішки	
Стор. 326 (велик. формату, ілюстр.)	
В-во «Дніпро». Київ, 1965 — — — — —	3.50
Вишня Остап — Вишневі усмішки кримські	
Стор. 144. Українське видавництво	
«Книга». Нью-Йорк, 1962 — — — — —	1.80
Від націонал-комунізму до українського	
антикомуністичного націоналізму	
(А. Хвіля — «Від ухилу у прізву») Стор. 30.	
ДОБРУС, США, 1954. — — — — —	0.80
Війна Грибів з Жуками	
Малюнки О. Судомоří	
Стор. 8 (вел. формату), ілюстр. В-во Книгоспілка	
в Нью-Йорку. 1959 — — — — —	0.80

Вільшенко Ярослав — Дивні подорожі та пригоди пана Язона Микитовича на Чваньках Чваньковського гербу Качка Стор. 124. Українське видавництво «Говтря». Нью-Йорк, США. 1962 — — —	1.70	Вусатий С. Еміграція в поході гуморески, стор. 192. В-во Ю. Середяка Буенос-Айрес, 1958 — — —	1.80
Вільшенко Яр. Мандрівка мишки-книгохрещи по Львові Стор. 128. В-во „Говерля”. Нью-Йорк, 1962 —	1.70	Р о с і й с ь к і книжки	
Вітвицький Л. Городництво підручник для середніх агрономічних шкіл та сільських господарств, стор. 234. Авгсбург, 1948 —	3.00	Владимиров Леонид — Россия без прикрас и умолчаний Стр. 328. «Восев», 1969 — — —	5.00
В О Б О Р О Н І В І Р І (збірник).		Всемірний тайний заговор Протоколы Сіонських Мудрецов (по Нілусу) Стр. 64 — — —	1.50
Частина I. Стор. 104. Торонто, 1955. — — —	1.50	Б і л о р у с ь к і книжки	
Частина II. Стор. 156. Торонто, 1956. — — —	1.80	Варлыга Адам. Прыйказкі Лагойшчыны. Стор. 124. З дадат. 1966 — — —	3.00
Частина III. Стор. 154. Торонто, 1957. — — —	1.80	Варлыга А. Практичныя назіраныні над нашай жывою мовай. Стор. 39. Выд. «Заранка». Н. ё. 1966 — — —	2.00
Частина IV. Стор. 154. Торонто, 1959. — — —	1.80	Варлыга А. Чатыры урачыстасьці. Беларускія обрады. Стор. 53. Выд. «Заранка». Н. ё. 1970 — — —	2.00
— Во Вифлеємі... коляда на мішаний і жіночий хори. Елмайра, 1949	0,25	Варлыга А. Народныя казкі. кн. I - II. Выд. «Заранка». Н. ё. 1969 — — —	4.00
Вовчок Марко — Козачка (вибрані твори) Стор. 210. В-во «Веселка». Київ, 1970 — —	1.50	Варлыга А. Дудар. Зборнік народ. песень. Стор. 72. Выд. «Заранка». Н. ё. 1970 — — —	3.00
Вовчок Марко — Маруся. Повість. Стор. 112. Видання СУУВБ. Лондон, 1967 — —	1.90	Варлыга А. Для малых дзетак. Дзіцячы фальклёр з ілюстрацыямі. Стор. 56. Выд. «Заранка». Н. ё. 1965 — — —	2.00
Возьний Вол. — Шляхами минулого Розповіді. Перекази та легенди. Стор. 160.	2.20	Варлыга А. Лемантар для школаў і хатняя гавучаньня з ілюстрацыямі. Стор. 96. Выд. «Заранка». Н. ё. 1964 — — —	2.00
Войценко Ольга — Інший світ — інші дні З подорожнього нотатника — 1968. Стор. 212.	2.50	Варлыга А. Народныя казкі пра жыцьцё быцьцё. Стор. 40. Выд. «Заданка». Н. ё. 1972 — — —	2.00
Видавнича Спілка «Тризуб». Вінніпег, 1959 —	2.50	Варлыга А. Забабоны. Стор. 16. Выд. «Заранка». Н. ё. 1972 — — —	1.00
Войценко О. — Літопис українського життя в Канаді (три томи)		Віцьбіч Юрко. Плыве з-над съятое гары Нёман. Маст. нарыс, ч. I. Стор. 94. Выд. «Бацькаўшчына», Мюнхен, 1956	2.00
В-во „Тризуб”. Вінніпег, 1961 — — —	13.50	Г	
Волинь у боротьбі за волю України Загальні відомості про Волинь. Книжка ч. 1.	1.20	Гаггард Р. Г. В країні синів мряки Оповідання. Стор. 368. Друк. «Америка», 1921	1.50
Стор. 56. Накладом Волинського Видавничого Фонду. Вінніпег, 1952 — — —	1.20	Раевський С. (Арх. Сильвестр) Берестейська унія 1596 року Церковно-історична монографія. Стор. 152. Вид. С-ка «Екклезія». Вінніпег, 1963 — — —	3.00
Волиняк П. Фізична географія України Стор. 96. В-во «Нові дні». Торонто, 1962 — —	2.20	Гай-Головко О. Коханіядা лірико-сатирична поема, стор. 64. Авгсбург, 1947	0.80
Волиняк П. Лани Читанка для 4-ої класи та позашкільногого читання. Стор. 116. В-во «Нові дні». Торонто, 1962 — —	1.70	Гай-Головко Ол., Одчайдушні Стор. 196. Вінніпег, 1959 — — —	1.75
Волиняк П. Дніпро Літературна читанка та історія української літератури. Стор. 112. В-во «Нові дні». 1958 — —	2.20	Гак Анатоль (Мартін Задека) — На двох трибунах Оповідання та фейлетони. Стор. 320. В-во «Україна». Новий Ульм — Філадельфія, 1966 —	6.00
Волиняк П. Барвінок Читанка для 2-ої класи. Стор. 108. В-во „Нові дні“. Торонто, 1959 — — —	1.50	Галан А. Поразка маршала Оповідання. Стор. 176. В-во «Перемога». Буенос-Айрес, 1955 — — —	1.20
Волиняк П. Київ Читанка для 3-ої класи та позашкільногого читання. Стор. 112. В-во «Нові дні». Торонто, 1962 — —	1.70	Галан А. Володар страх Драма на 4 дії. Стор. 42. В-во «Перемога», Буенос-Айрес, 1955 — — —	0.70
Волиняк Петро — Під Киїзгуртом Оповідання. Стор. 48. В-во «Нові дні» Зальцбург, 1947 — — —	0.60	Галан А. Будні совєтського журналіста Стор. 208. В-во «Перемога». Буенос-Айрес, 1956	2.00
Волиняк Петро — Земля кличе Оповідання. Стор. 62. В-во «Нові дні» Зальцбург, 1947 — — —	0.80		
— Волосожар (збірник) Стор. 88. Нью-Йорк — Філадельфія, 1957 — —	1.00		
Воропай О. Пригоди Марка Чубатого повість, стор. 100. «Укр. думка». Лондон, 1954	1.20		
Воропай О. В дев'ятім крузі... Стор. 48. Вид. СУМ. Лондон, 1953 — — —	0.80		
Вузол Гордій — В обіймах давуна (Відбиток минулої дійсності). Стор. 126.	0.90		
В-во «Промінь». Буенос-Айрес, 1946 — — —	0.90		